Elektronicznie podpisany przez:
Piotr Karol Wołoszyn
dnia 18 czerwca 2024 r.

UCHWAŁA NR III/20/2024
RADY GMINY KSIĘŻPOL

z dnia 18 czerwca 2024 r.

w sprawie przyjęcia Strategii Innych Instrumentów Terytorialnych dla Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego"

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 12 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 609) art. 36 ust. 4 i ust. 7 ustawy z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. poz. 1079) oraz treści Porozumienia Międzygminnego nr 1/2023 z dnia 30 maja 2023 r. określającego zasady współpracy przy programowaniu i wdrażaniu przez jednostki samorządu terytorialnego Innych Instrumentów Terytorialnych dla Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego" Rada Gminy Księżpol uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Strategię Innych Instrumentów Terytorialnych" dla Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego" dla rozwoju gospodarczego" stanowiącą załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Księżpol.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Piotr Wołoszyn

Załącznik do uchwały Nr III/20/2024
Rady Gminy Księżpol
z dnia 18 czerwca 2024 r.

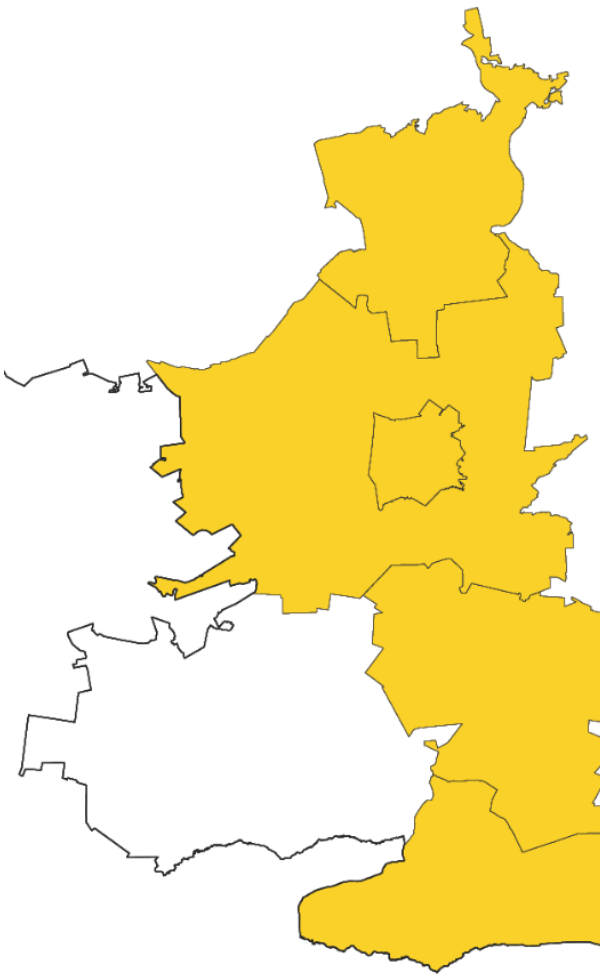

Strategia IIT

Partnerstwo

Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego

Gmina Miasto Biłgoraj

Gmina Biłgoraj

Gmina Frampol

Gmina Księżpol

Gmina Tarnogród

Strategia IIT

Partnerstwo

Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego

Strategia terytorialna
Partnerstwa Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego

Opracowanie
Związek Miast Polskich

Zespół autorski
Hubert Guz (ZMP), Grzegorz Godziek (ZMP), Kamil Niklewicz (ZMP) Janusz Kardasiński (ZMP), Artur Szopa (ZMP), Piotr Górka (ZMP) oraz

Jarosław Bondyra (Miasto Biłgoraj), Joanna Schodzińska-Sitarz (Miasto Biłgoraj), Anna Momot (Miasto Biłgoraj), Monika Dycha, Wojciech Dziduch (Gmina Biłgoraj), Monika Obszyńska-Dybiak (Gmina Księżpol), Joanna Futyma (Gmina Frampol), Bogdan Grasza (Gmina Tarnogród).

Kierownik projektu CWD
Jarosław Komża

Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego 2023” jest trzecią edycją projektu strategicznego pod nazwą Centrum Wsparcia Doradczego, zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. Obecna edycja CWD wdrażana jest przez Fundację Fundusz Współpracy oraz Związek Miast Polskich. Program ma na celu popularyzowanie idei partnerstwa międzysamorządowego oraz budowanie kompetencji samorządów lokalnych do strategicznego planowania rozwoju we współpracy z innymi JST i planowania kompleksowych przedsięwzięć, rozwiązujących problemy rozwojowe i odpowiadających zidentyfikowanemu potencjałowi obszaru partnerstwa. Projekt „Centrum Wsparcia Doradczego 2023” realizowany jest w okresie od lipca do końca grudnia 2023 roku w ramach programu Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich 2021-2027.

2023 © Związek Miast Polskich

Skład Partnerstwa

1. Gmina Miasto Biłgoraj,
2. Gmina Biłgoraj,
3. Gmina Księżpol,
4. Gmina Frampol,
5. Gmina Tarnogród.

Skład Rady Partnerstwa

1. Burmistrz Miasta Biłgoraja – przewodniczący Rady Partnerstwa,
2. Zastępca Burmistrza Miasta Biłgoraja – zastępca przewodniczącego Rady Partnerstwa,
3. Przewodniczący Rady Miasta Biłgoraja,
4. Wójt Gminy Biłgoraj,
5. Przewodniczący Rady Gminy w Biłgoraju,
6. Wójt Gminy Księżpol,
7. Wiceprzewodniczący Rady Gminy w Księżpolu,
8. Burmistrz Frampola,
9. Przewodniczący Rady Miejskiej we Frampolu,
10. Burmistrz Tarnogrodu,
11. Przewodniczący Rady Miejskiej w Tarnogrodzie.

Skład Grupy Roboczej

1. Jarosław Bondyra – Zastępca Burmistrza Miasta Biłgoraja – koordynator,
2. Anna Momot– Przedstawiciel Miasta Biłgoraj - zastępczyni koordynatora,
3. Joanna Schodzińska-Sitarz – Przedstawiciel Miasta Biłgoraj,
4. Monika Dycha – Przedstawiciel Gminy Biłgoraj,
5. Monika Obszyńska-Dybiak – Przedstawiciel Gminy Księżpol,
6. Joanna Futyma – Przedstawiciel Gminy Frampol,
7. Bogdan Grasza – Przedstawiciel Gminy Tarnogród.

Spis treści

1. Wstęp 8
2. Synteza diagnozy, analiza uwarunkowań i powiązań strategicznych 10
   2.1. Analiza zdiagnozowanych uwarunkowań rozwojowych 11
   2.2. Analiza powiazań gospodarczych, społecznych i środowiskowych na obszarze Partnerstwa 26
3. Cele partnerstwa i ich operacjonalizacja 30
   3.1. Cel ogólny (misja) Partnerstwa 30
   3.2. Cele strategiczne Partnerstwa 32
   3.3. Powiązanie celów strategicznych z celami szczegółowymi FEL 41
   3.4. Kluczowe produkty i rezultaty strategiczne – wskaźniki 42
   3.5. Wizja strategiczna Partnerstwa 44
   3.6. Kierunki działań wykraczających poza horyzont realizacji strategii 45
4. Obszary strategicznej interwencji (OSI) 47
5. Projekty 51
   5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów 51
   5.2. Lista projektów 54
   5.3. Fiszki projektowe w układzie celów strategicznych 55
   5.4. Powiązanie pomiędzy projektami (wiązki projektów) 72
6. Wdrażanie: warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii 74
   6.1. Zarządzanie wdrażaniem strategii 75
   6.2. Monitorowanie i ocena wdrażania 82
7. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych 85
   7.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania strategii 85
   7.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji strategii 87
   7.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów strategii 88
8. Źródła finansowania 89
   8.1. Potencjalne źródła finasowania działań 89
   8.2. Ramy finansowe realizacji projektów przez Partnerstwo 90
   8.3. Inne formuły finansowania rozwoju OZE 92

1. Wstęp

Jednym z celów polityki spójności Unii Europejskiej w ramach perspektywy finansowej na lata 2021-2027 jest zwiększenie wpływów lokalnych wspólnot na kształtowanie polityki terytorialnej. Cel 5 „Europa bliżej obywateli" skupia się na wzmocnieniu roli samorządów terytorialnych w stymulowaniu procesów rozwojowych w oparciu o działania wynikające ze strategii terytorialnych. Fundamentem do podejmowania tych interwencji jest współpraca samorządów na bazie zawiązywanych partnerstw, w ramach odpowiednich instrumentów terytorialnych polityki spójności, tj. ZIT i IIT.

Niniejsza strategia terytorialna IIT Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego" to odpowiedź na problemy, potrzeby rozwojowe, wyzwania i szanse wskazane w przeprowadzonej diagnozie obszaru Partnerstwa. Strategia i proces jej przygotowywania są zgodne z ustawą z dnia 28 kwietnia 2022 roku o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021–2027.

Strategia zawiera m.in. syntezę diagnozy, cele strategiczne, do których Partnerstwo dąży oraz odpowiadające im kierunki działań, wskaźniki, listę projektów wraz z informacją o ich wyborze, źródła finansowania i opis systemu wdrażania oraz informacje o udziale interesariuszy w poszczególnych etapach procesu strategicznego.

Wskazane w dokumencie projekty mają charakter zintegrowany w oparciu o założenia Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej przedstawione w dokumencie pn. „Zasady realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie 2021 -2027". Z kolei prezentowane w strategii podejście zintegrowane oparte jest na autorskiej koncepcji wiązek projektowych, stanowiących fundament do wykazania powiązań między projektami, celami oraz działaniami. Zakres strategii, w szczególności w odniesieniu do wzoru listy projektów, podejścia zintegrowanego, wskaźników, został skonsultowany w toku prac nad strategią z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej Województwa Lubelskiego. Strategia została opracowana zgodnie z zapisami „Procedury opiniowania strategii Innego Instrumentu Terytorialnego dla Partnerstw JST z OSI krajowych w województwie lubelskim w perspektywie finansowej 2021-2027"

Projekt strategii IIT Partnerstwa Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego został przygotowany przez partnerów i zespół ekspertów Związku Miast Polskich w okresie od listopada 2022 roku do kwietnia 2023 roku w ramach projektu Centrum Wsparcia Doradczego Plus, zainicjowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej. W pracach nad dokumentem zaangażowani zostali przedstawiciele samorządów tworzących Partnerstwo (Rada Partnerstwa oraz Grupa Robocza) oraz partnerzy społeczno-gospodarczy i interesariusze z różnych środowisk. Uzyskano akceptację zapisów strategii przez UMWL w ramach wstępnej procedury opiniowania Strategii. W ramach projektu Centrum Wsparcia Doradczego 2023 przeprowadzono konsultacje społeczne strategii (czerwiec-lipiec 2023) wprowadzono do dokumentu konieczne poprawki i uzupełnienia oraz uszczegółowiono opisy projektów w postaci odrębnego dokumentu – Fiszki projektowe. Jednocześnie Partnerstwo budowało swój potencjał kadrowy (wiedza i kompetencje) poprzez warsztaty, seminaria tematyczne oraz udział w wizycie studyjnej i forum wymiany doświadczeń.

2. Synteza diagnozy, analiza uwarunkowań i powiązań strategicznych

Partnerstwo Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego powstało w 2022 roku jako efekt współpracy terytorialnej pomiędzy pięcioma samorządami: Miastem Biłgoraj, Gminą Biłgoraj, Gminą Księżpol, Gminą Frampol oraz Gminą Tarnogród. Głównym argumentem za wzmocnieniem współpracy pomiędzy samorządami, który wskazano w Umowie Partnerstwa z 12 kwietnia 2022 roku jest potrzeba połączenia lokalnych potencjałów i szerokiego zaangażowania społecznego - zwłaszcza ze strony władz samorządowych i przedsiębiorców.

Ryc. 1. Obszar partnerstwa i jego otoczenie – podział administracyjny

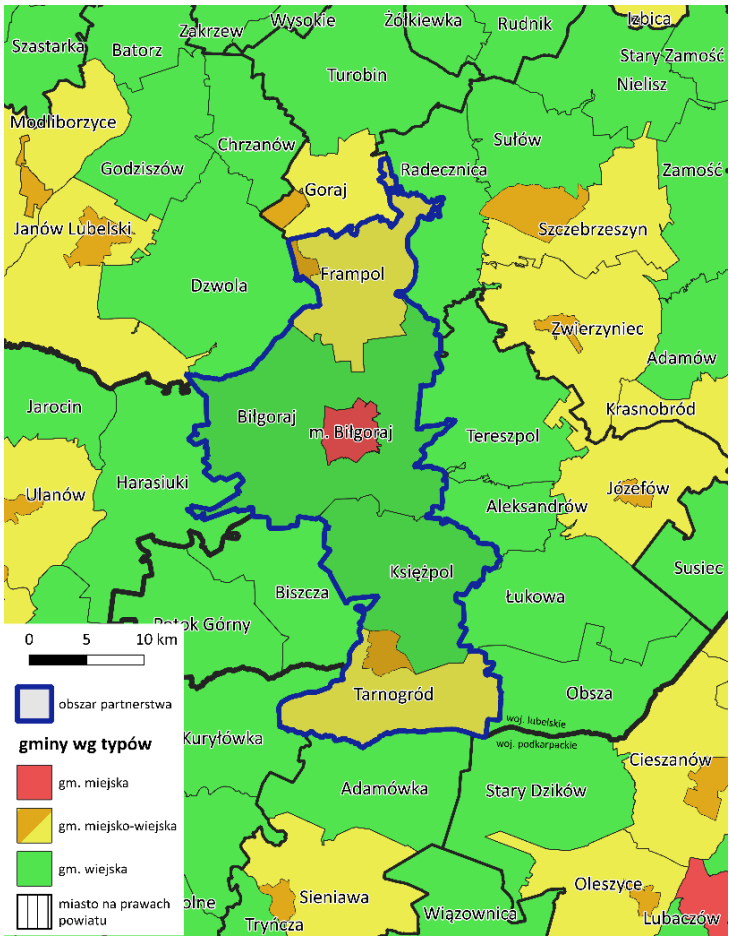

Źródło: Opracowanie ZMP na podstawie danych GUGiK oraz GDDKiA

Partnerstwo obejmuje część powiatu biłgorajskiego położonego w południowo-zachodniej części województwa lubelskiego. Gminy Partnerstwa położone są wzdłuż drogi wojewódzkiej 835 Lublin – Grabownica Starzeńska, łączącej południową część województwa lubelskiego z autostradą A4. Partnerstwo ma peryferyjną lokalizację pomiędzy ośrodkami regionalnymi Lublinem, a Rzeszowem (ok 80 km do każdego z miast).

Powierzchnia Partnerstwa wynosi 648 km^2 i zamieszkuje je 59 063 osób (dane z 2020). Najwięcej mieszkańców zamieszkuje miasto Biłgoraj (26 114 osób, co stanowi 44% mieszkańców Partnerstwa). Biłgoraj pełni funkcję lokalnego ośrodka administracyjnego (stolica powiatu biłgorajskiego) oraz głównego ośrodka gospodarczego, kulturalnego i oświatowego. Gmina Biłgoraj – 13 381 mieszkańców, Gmina Księżpol – 6 893 mieszkańców, Gmina Tarnogród – 6 616 mieszkańców i Gmina Frampol – 6 059 mieszkańców.

Partnerstwo położone jest na równinie i płaskowyżu, z dużym udziałem kompleksów leśnych oraz gruntów rolnych. Uwarunkowania geograficzne stanowią potencjał do rozwoju przetwórstwa drewna, przetwórstwa rolno-spożywczego i turystyki. Z kolei wysokie nasłonecznienie i funkcjonujący sektor rolniczy dają szanse dla rozwijania OZE (energia słoneczna i biogazowa).

Na rozpoznawalność obszaru Partnerstwa istotny wpływ ma bogactwo kulturowe z tradycyjną ludową, kulturą sitarską i jej unikalnymi cechami folklorystycznymi oraz tradycje rzemieślnicze.

Kapitał ludzki w postaci pracowników o rosnących kompetencjach oraz przedsiębiorczości i świadomości ekologicznej stanowi istotny potencjał rozwojowy Partnerstwa.

2.1. Analiza zdiagnozowanych uwarunkowań rozwojowych

2.1.1. Kluczowe problemy rozwojowe Partnerstwa

Najistotniejsze problemy rozwojowe Partnerstwa obejmują:

- w wymiarze społecznym: niekorzystne zmiany demograficzne i zjawiska społeczne, niska dostępność komunikacyjna, wyższa konkurencyjność usług publicznych oferowanych poza obszarem Partnerstwa (np. edukacja);
- w wymiarze gospodarczym: małe zainteresowanie prowadzeniem działalności gospodarczej na obszarze Partnerstwa; problemy zatrudnienia i ograniczenia rynku pracy w kontekście funkcjonowania firm, niska

rentowność i wydajność produkcji rolnej, niewykorzystany potencjał warunków do rozwoju turystyki;

- w wymiarze przestrzenno-środowiskowym: niewykorzystany potencjał warunków do rozwoju OZE.

Poniżej krótko scharakteryzowano kluczowe problemy rozwojowe Partnerstwa.

Spadek liczby mieszkańców i starzenie się społeczeństwa

Obszar Partnerstwa dotyka zjawisko depopulacji. Widoczny jest spadek liczby mieszkańców - z 60 398 osób w 2011 roku - liczba mieszkańców zmniejszyła się do 59 063 w roku 2020. Największy spadek liczby ludności zanotowano w mieście Biłgoraj. Korzystne zmiany można zaobserwować tylko w gminie wiejskiej Biłgoraj (liczba ludności w 2020 roku wzrosła o 410 osób), w wyniku wewnętrznego ruchu migracyjnego i osiedlanie się mieszkańców Biłgoraja w podmiejskiej gminie „obwarzankowej". Gęstość zaludnienia spada i wynosi dla Biłgoraja 1 238 osób/km^2, dla pozostałych gmin od 49 do 58 osób/km^2 (2020). Przyrost naturalny na obszarze Partnerstwa na 1 000 mieszkańców (2020) jest ujemny i systematycznie się obniża (Miasto Biłgoraj: (-) 2,91, Gmina Biłgoraj: (-) 3,36, Gmina Księżpol: (-) 0,44, Gmina Tarnogród: (-) 5,74 i Gmina Frampol (-) 6,11). Współczynniki dzietności (2020) również spadają (Miasto Biłgoraj – 1,13, Gmina Biłgoraj – 1,06, Gmina Księżpol – 1,29, Gmina Tarnogród – 1,04 i Gmina Frampol – 1,53).

Niekorzystne saldo migracji

Zbyt mała atrakcyjność i konkurencyjność obszaru Partnerstwa powoduje migracje mieszkańców (szczególnie młodych osób) do miejsc, które oferują lepszą pracę, edukację i lepsze warunki życia. Migracje przyczyniają się do pogorszenia sytuacji demograficznej zarówno wśród kobiet, jak i mężczyzn. Saldo migracji ma wskaźniki ujemne - więcej osób opuszcza obszar Partnerstwa, niż do niego przyjeżdża. W 2020 roku sytuacja uległa nieznacznej poprawie, we wszystkich gminach, oprócz miasta Biłgoraj - spowodowane było to wzrostem liczby cudzoziemców - ostatecznie migracja wyniosła: (-) 46 osób. Jednak w okresie 2011-2020 saldo migracji to już nominalnie (-) 1 442 osoby.

Ograniczone możliwości kształcenia i kontynuowania nauki

Niedostosowanie oferty edukacyjnej szkół ponadpodstawowych do potrzeb rynku pracy, brak szkół wyższych lub ich oddziałów to jedne z kluczowych problemów wpływających na zjawisko depopulacji na obszarze Partnerstwa. Część młodzieży po ukończeniu szkół podstawowych lub średnich z powodu braku dostępu do atrakcyjnych kierunków kształcenia oraz bliskości konkurencyjnych ośrodków,

kontynuuje naukę poza terenem Partnerstwa i często nie wraca już na stałe do miejsca urodzenia.

Brak zastępowalności pokoleń na rynku pracy

Następuje systematyczne pogarszanie się sytuacji na rynku pracy na obszarze Partnerstwa. „Nożyce" zastępowalności pokoleń rozwarły się ok. 2014 roku i trend niedoboru osób wstępujących na rynek pracy utrzymuje się. Niedobory na rynku pracy uzupełniają migranci (głownie z Ukrainy), a także aktywni seniorzy mimo osiągniecia wieku emerytalnego. Widoczne są zmiany w strukturze wiekowej mieszkańców – szybkie starzenie się społeczeństwa. Wzrasta liczba osób w wieku poprodukcyjnym, utrzymuje się ujemny przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji. Należy podkreślić, że prognozy demograficzne do roku 2030, co prawda wskazują spadek liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 18,2% w 2021 do 15,6% w 2030) na rzecz wzrostu odsetka ludności w wieku poprodukcyjnym (z 22,2% w 2021 do 25,5% w 2030), jednak odsetek ludności w wieku produkcyjny pozostanie na zbliżonym poziomie tj. około 59%. Sytuacja ta jest korzystniejsza w porównaniu ze średnimi dla województwa lubelskiego i dla Polski. Problem jednak narasta - postępująca depopulacja docelowo ograniczy zastępowalność pokoleń na rynku pracy.

Niska konkurencyjność rynku pracy

Zdecydowana większość podmiotów gospodarczych na terenie Partnerstwa to mikroprzedsiębiorcy, działający głównie w branży handlu i usług. Średni i duzi przedsiębiorcy stanowią niewielką grupę. Przekłada się to na ubogą ilościowo i jakościowo ofertę miejsc pracy. Brakuje także pracowników o kwalifikacjach dopasowanych do potrzeb rynkowych. W ocenie młodych - lokalny rynek nie oferuje atrakcyjnych miejsc pracy, wynagrodzenia są niskie, a pracodawcy niechętni do podpisywania stałych umów o pracę.

Słaba integracja środowiska przedsiębiorców i ograniczenie inicjatyw społecznych

Aktywizacja społeczności i organizacji społecznych oraz integracja środowiska przedsiębiorców świadczą o stopniu zaawansowania rozwoju lokalnego. Obserwuje się niskie zaangażowanie środowiska biznesowego w życie społeczne (koncentracja na kontaktach biznesowych) – następuje zawężenie znaczenia przedsiębiorcy (jako roli społecznej) do funkcji sponsora, a nie lokalnego lidera i partnera. Widoczny jest brak działań promujących korzyści dla przedsiębiorców wynikające z integracji i współpracy lokalnej, co ma swój oddźwięk w słabych relacjach na linii samorząd – biznes. Brakuje lokalnych liderów (także instytucjonalnych) promujących

partycypację społeczną i aktywizację mieszkańców, także w zakresie przedsiębiorczości.

Niewystarczający poziom e-usług

Partnerskie samorządy starają się efektywnie wykorzystywać Technologie Informacyjno-Komunikacyjne (TIK) do zarządzania operacyjnego jak i strategicznego. Gminy stopniowo budują swój potencjał sprzętowy zwłaszcza w zakresie infrastruktury serwerowej i sieciowej, podobnie w zakresie oprogramowania. Na terenie partnerstwa nie występują znaczące białe plamy w zakresie dostępu do internetu, większość łączy (zapewnionych przez prywatnych operatorów) ma już charakter szerokopasmowy - braki są systemowo uzupełniane. W ostatnich latach znacząco podniosła się świadomość oraz standardy w zakresie cyberbezpieczeństwa dla rozwiązań wdrażanych w samorządach, dzięki kolejnym inwestycjom w sprzęt, oprogramowanie oraz szkolenia (m.in. z programu cyberbezpieczna gmina). Znacząco wzrósł także poziom kompetencji cyfrowych zarówno mieszkańców jak i pracowników samorządowych, co przekłada się na lepsze wykorzystywanie TIK. Zakres oferowanych e-usług wzrasta podobnie jak poziom ich dojrzałości jest to jednak powolny proces koncentrujący się na użytkownikach indywidualnych – mieszkańcach. Wdrażane są rozwiązania krajowe o wysokim stopniu efektywności (np. e-Puap, czy obecnie e-Doręczenia) jak i własne rozwiązania lokalne. Największe braki w tym obszarze dotyczą e-usług skierowanych do przedsiębiorców oraz do potencjalnych inwestorów. Dotychczasowe działania miały zazwyczaj charakter indywidualny i dotyczyły poszczególnych gmin i ich obywateli – nie były bezpośrednio dedykowane przedsiębiorcom , w tym inwestorom. Partnerstwo w roboczych analizach zdiagnozowało potrzebę kompleksowych narzędzi informatycznych (głównie o charakterze bazodanowym) dotyczących całego obszaru partnerstwa i pozwalających zarządzać danymi użytecznymi z perspektywy przedsiębiorców oraz inwestorów. Ponadto, wskazano na braki w aktualnych danych statystycznych z zakresu rynku pracy, demografii i przedsiębiorczości, które mogłyby stanowić wsparcie decyzji strategicznych w tych obszarach. Do ich zbierania, agregacji, analizy i prezentacji potrzebne są narzędzia informatyczne w tym dedykowane e-usługi.

Niedostatek terenów i przestrzeni dla prowadzenia zróżnicowanej działalności gospodarczej

Ważnym elementem polityki gospodarczej samorządów lokalnych jest pozyskiwanie inwestorów, którzy wpłyną na aktywizację gospodarki, poprawiając tym samym warunki życia mieszkańców. Tworzenie na terenie Partnerstwa dogodnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości polega m.in. na zwiększeniu dostępności do terenów inwestycyjnych oraz lokali użytkowych. Niestety pomimo istniejących i

możliwych do wykorzystania terenów, Partnerstwo boryka się z problemami scalenia, wykupu i przygotowania nieruchomości gruntowych, niedoborem uzbrojonych terenów (lub możliwych do uzbrojenia), a także brakiem lokali użytkowych.

Niska rentowność i wydajność produkcji rolnej

Jedną z istotnych gałęzi mających wpływ na rozwój gospodarczy Partnerstwa - podobnie jak w całym województwie lubelskim - jest sektor rolniczy. O dogodnych warunkach do prowadzenia działalności rolniczej decydują przede wszystkim korzystne czynniki glebowo-klimatyczne. Rolnicy z terenu Partnerstwa są regionalnym i krajowym liderem wielu upraw m.in.: malin, porzeczek, agrestu, leszczyny, fasoli, grochu, rzepaku i rzepiku. W gospodarce rolnej Partnerstwa dominują małe gospodarstwa rolne rolników indywidualnych (rejestracja w UG/KRUS). Tylko niewielki procent stanowią przedsiębiorstwa rolnicze zarejestrowane w REGON, co wpływa na rozdrobienie obrotu produktami rolnymi. Wysokie koszty produkcji ekologicznej, w tym certyfikacji produktów, ograniczają rozwój tej branży. Aktywność rolników w zakresie tworzenia grup producenckich jest niska, hamuje to możliwości rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego.

Niedostateczny zakres/oferta usług turystycznych

Zróżnicowany krajobraz obszaru Partnerstwa gmin powiatu biłgorajskiego stwarza dobre warunki do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, kajakowej i jeździeckiej. Powstające gospodarstwa agroturystyczne mogą być atrakcją samą w sobie, a możliwość korzystania z obfitości runa leśnego i lokalnych płodów rolnych oraz tradycyjnej kuchni - zwiększa ich atrakcyjność. Wielokulturowość i związana z tym otwartość wzmacniają walory turystyczne obszaru. Liczba miejsc noclegowych i lokalnych atrakcji jest nadal niewielka, skłonności do podejmowania wspólnych działań różnych grup interesariuszy (samorząd, przedsiębiorcy, rolnicy, instytucje kultury, NGO) w zakresie kreowania, promowania i wspólnej relacji działań z zakresu tworzenia oraz rozwijania produktu turystycznego jest niska. Brakuje infrastruktury turystycznej (np. szlaków rowerowych i pieszych), która przyczyniałaby się do kreowania produktu turystycznego.

Niedostateczne wykorzystanie OZE

W poszczególnych gminach w Partnerstwie od kilku lat obserwuje się rosnące zainteresowanie OZE, zaś dostępność środków pomocowych oraz technologii skutkowała inwestycjami prośrodowiskowymi. Trend ten został spotęgowany przez wysokie ceny energii oraz wyzwania transformacji energetycznej. Na obszarze Partnerstwa samorządy wykorzystały możliwości dofinansowania inwestycji w

instalacje solarne, panele fotowoltaiczne, wymianę pieców i głęboką termomodernizację - zarówno w obiektach publicznych, jak i u mieszkańców. Rosnąca, ale nadal niska świadomość ekologiczna mieszkańców, brak efektywnych rozwiązań prawnych promujących OZE oraz wysokie koszty inwestycji hamują rozwój energetyki odnawialnej. Szczególne znaczenie ma możliwość wykorzystania lokalnego potencjału (nasłonecznienie i możliwość wytwarzania biogazu) na rzecz budowania przewag w zakresie lokowania się nowych i rozwoju istniejących podmiotów gospodarczych oraz zapewnienie tańszej, zielonej energii samorządom i lokalnej społeczności.

Niewystarczająca efektywność energetyczna infrastruktury publicznej

Wszystkie partnerskie samorządy prowadzą zadania z zakresu głębokiej termomodernizacji oraz energooszczędności. Dotychczas dotyczyły one przede wszystkim budynków o największych kosztach eksploatacyjnych (ogrzewanie, oświetlenie w szkołach, przedszkolach itp.) i obejmowały: docieplenia ścian i przegród poziomych, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, zmianę źródeł ciepła i systemów ogrzewania/klimatyzacji, wykorzystanie Odnawialnych Źródeł Energii (najczęściej budowa instalacji PV), BMS (w tym systemy optymalizacji zużycia energii), rekuperację, rzadziej kogenerację. Szacunki dla całego partnerstwa wskazują, że zadania z zakresu głębokiej termomodernizacji i energooszczędności zostały zrealizowane w około 60-70% (różnie w zależności od samorządu i jego zasobu nieruchomości). Oznacza to, że nadal występują istotne potrzeby w zakresie głębokiej termomodernizacji. Podkreślić należy, że kosztochłonność to jeden czynnik, ale równie istotny jest efekt ekologiczny – zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych dzięki znaczącemu (co najmniej 30%) ograniczeniu zapotrzebowania na energię pierwotną oraz zmniejszenie emisji pyłów zawieszonych szczególnie szkodliwych dla życia i zdrowia mieszkańców. Dla pozostałych, dotychczas niezmodernizowanych obiektów w większości wykonane zostały profesjonalne audyty energetyczne wskazujące zakres robót koniecznych do realizacji. Podkreślić należy, że zmiany materiałowe i technologiczne, powodują, że działania z zakresu głębokiej termomodernizacji oraz optymalizacji zużycia energii mają charakter ciągły, nawet w obiektach zmodernizowanych kilka lat temu zasadne są kolejne inwestycje prowadzące do zmniejszenia zużycia energii. Działania te muszą być kontynuowane, mają charakter komplementarny w stosunku do działań mieszkańców i firm w zakresie termomodernizacji i wykorzystania OZE – sektor publiczny powinien być w tym obszarze liderem.

Obok budynków, drugim kosztochłonnym zasobem infrastrukturalnym jest oświetlenie uliczne. Analogicznie, w około 50% 60% na terenie partnerstwa dokonano wymiany opraw oświetleniowych oraz samych źródeł światła na

energooszczędne lampy LED. Inwestycje te wymagają kontynuacji, a także systemowego podejścia poprzez budowę kompleksowych, inteligentnych systemów zarządzania oświetleniem, które (według prognoz samorządów) są w stanie poprzez samo sterowanie ograniczyć zużycie energii średnio o kolejne 20%. Ponadto, istotne znaczenie dla mieszkańców ma podniesienie estetyki oraz standardów bezpieczeństwa w przestrzeniach publicznych, dzięki inteligentnym systemom oświetlenia.

Na terenie Partnerstwa działa jeden publiczny dostawca ciepła Biłgorajskie Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o. Spółka korzysta z tradycyjnych technologii – pozyskiwanie ciepła z węgla. Ze względu za wymogi ekologiczne (zdefiniowane w Europejskim Zielonym Ładzie) i konieczność ograniczania emisji szkodliwej dla obszaru całego partnerstwa oraz uwarunkowania strategiczne (zagrożenie kryzysami energetycznymi) i ekonomiczne – coraz wyższe koszty paliw kopalnych – konieczne jest rozpoczęcie procesu intensywnej modernizacji ciepłowni poprzez wykorzystanie OZE oraz wysokosprawnej kogeneracji.

Powyższe problemy – wysokie koszty ogrzewania budynków, oświetlenia oraz produkcji ciepła stanowią znaczącą barierę rozwojową samorządów generując wysokie koszty bieżące, trudne do finansowania przez samorządy oraz negatywny wpływ na zdrowie mieszkańców i środowisko.

Niedostatecznie rozwinięty transport publiczny i alternatywny

W ramach badań społecznych ponad 56% ankietowanych mieszkańców wskazała transport publiczny jako poważny deficyt obszaru Partnerstwa. Gminy wiejskie Partnerstwa poza liniami PKS w Biłgoraju obsługują również prywatni przewoźnicy, nie gwarantują oni jednak dojazdu do wszystkich miejscowości w gminach Biłgoraj, Frampol, Księżpol i Tarnogród. W kursach pasażerskich największe natężenie występuje w dni robocze w sezonie nauki szkolnej, najmniejsze w soboty i niedziele. W ostatnich latach zaobserwowano regres w funkcjonowaniu linii, co znacząco ogranicza mobilność mieszkańców.

Istotnym dopełnieniem infrastruktury drogowej są ścieżki rowerowe, w postaci pasów ruchu wydzielonych dla rowerzystów stanowiące ekologiczny transport alternatywny. Poziom ułatwień w ruchu rowerowym, a zatem pośrednio polepszenie mobilności komunikacyjnej na obszarze Partnerstwa, wyraźnie wzrósł na przestrzeni kilku lat. W latach 2016-2021 długość ścieżek rowerowych na 10 tys. km^2 wzrosła do 31 km. Szlak rowerowy pomiędzy gminami położonymi na południe od miasta Biłgoraj jest etapowo rozwijany i będzie przebiegał wzdłuż drogi wojewódzkiej 835. W kierunku północnym, brakuje odcinka ścieżki rowerowej z Biłgoraja do Frampola, łączącej te dwa miasta w ciągu drogi wojewódzkiej 835 oraz

kilku odcinków łączących drogi serwisowe, które uzupełnią przebieg szlaku. Niniejszy szlak będzie stanowił oś komunikacyjną dla ruchu rowerowego, a jednocześnie stanie się częścią lokalnej oferty turystycznej.

2.1.2. Kluczowe potrzeby rozwojowe Partnerstwa

Atrakcyjny rynek pracy w branżach pozarolniczych oparty o sektor małej i średniej przedsiębiorczości, rozwijający się m.in. w takich obszarach jak przetwórstwo drewna, produkcja mebli, przetwórstwo rolno-spożywcze oraz turystyka - daje szanse na zahamowanie części negatywnych trendów demograficznych, co pozwoli zapewnić mieszkańcom odpowiedni poziom życia. Dążąc do poprawy warunków życia i gospodarowania na obszarze Partnerstwa, należy zadbać o dobrą jakość usług otoczenia biznesu, praktyczną edukację zawodową, a w jej ramach kształtowanie postaw przedsiębiorczości wśród młodego pokolenia. Wsparcie tych działań dobrą ofertą inwestycyjną, zwiększeniem dostępności terenów i dostępem do tańszej, zielonej energii zmierza do rozwoju istniejących przedsiębiorstw oraz do wygenerowania nowych inicjatyw gospodarczych. Działaniem dodatkowym powinno być wspieranie przedsiębiorców z branż kreatywnych, startup, zainteresowanych otwarciem/rozwojem firm na obszarze Partnerstwa. Ich usługi, nawet o charakterze lokalnym, są częstym katalizatorem rozwoju gospodarczego.

Zahamowanie negatywnych trendów demograficznych przez zachętę do osiedlania się na obszarze Partnerstwa młodych ludzi, wiąże się z ofertą mieszkaniową oraz interwencją w obszar usług społecznych, poczynając od ochrony zdrowia, poprzez wsparcie matek powracających na rynek pracy, opiekunów osób chorych i starszych itp. oraz cały sektor edukacji i kształcenia ustawicznego.

Wykorzystanie silnych stron obszaru Partnerstwa, takich jak korzystne położenie, inicjatywność społeczna, przedsiębiorczość i niwelowanie jego słabości, przez poprawę jakości usług społecznych, a także dostępności do oferty spędzania czasu wolnego, pozwoli na podniesienie atrakcyjności osiedleńczej, inwestycyjnej oraz wykorzystanie potencjału naturalnych zasobów, w tym możliwości rozwoju OZE.

Kluczowe wyzwania stojące przed „Partnerstwem Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego” ogniskują się wokół takich kwestii jak:

1. **Rozwijanie przedsiębiorczości na obszarze Partnerstwa, w tym stwarzanie dogodnych warunków do wzmocnienia lokalnych postaw przedsiębiorczych oraz pozyskiwania inwestorów zewnętrznych.**

Biłgoraj od lat uchodzi za obszar o wyjątkowo rozwiniętym duchu przedsiębiorczości. Potwierdzają to zarówno statystyki dotyczące liczby działających przedsiębiorców, jak i liczba rozpoznawalnych w skali kraju marek, które tutaj

ulokowały swoje siedziby. Wyzwaniem jest twórcze rozwijanie postaw przedsiębiorczych wśród mieszkańców obszaru Partnerstwa i wykorzystanie potencjałów, które pozwoliłyby już dziś mocniej rozwijać się lokalnej przedsiębiorczości, w tym m.in.:

- umiejętnie wykorzystanie premii położenia geograficznego o relatywnie wysokiej dostępności komunikacyjnej (drogowej i kolejowej);
- wykorzystanie położenia pomiędzy wschodem, a zachodem Europy, szczególnie biorąc pod uwagę dobre relacje z Ukrainą i zaufanie jakim strona ukraińska darzy społeczność Biłgoraja;
- wykorzystanie doświadczeń szkolnictwa zawodowego i technicznego dla wzmacniana kadr lokalnej gospodarki i stwarzania na miejscu perspektyw atrakcyjnej pracy dla młodych mieszkańców obszaru Partnerstwa;
- wykorzystanie możliwości współpracy z uczelniami i ośrodkami naukowo-badawczymi z regionu dla rozwoju przedsiębiorczości i szeroko pojętej innowacyjności;
- wykorzystanie doświadczeń lokalnych instytucji otoczenia biznesu dla wzmocnienia postaw przedsiębiorczych oraz dostarczania zarówno instrumentów doradczych, jak i finansowych, wspierających rozwój przedsiębiorczości, a także tworzenia sprawdzonych rozwiązań instytucjonalnych wspierających przedsiębiorczość;
- wykorzystanie technologii cyfrowych dla rozwoju przedsiębiorczości wewnątrz obszaru, jak i możliwości świadczenia usług w formie zdalnej;
- zapewnienie efektywnej obsługi przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów przez samorządy poprzez dostęp do dedykowanych in e-usług;
- wykorzystanie odnawialnych źródeł energii dla dostarczenia obecnym i potencjalnym przedsiębiorcom taniej, zielonej i pewnej energii oraz uczynienie z tego istotnej przewagi konkurencyjnej.

2. Świadome rozwijanie energetyki opartej na odnawialnych źródłach energii jako elementu podnoszącego konkurencyjność gospodarczą obszaru.

Gminy tworzące Partnerstwo mają za sobą pierwsze, dobre doświadczenia w rozwijaniu energetyki opartej o odnawialne źródła energii. Analogiczne doświadczenia zdobywają mieszkańcy, budując swoją świadomość ekologiczną oraz szukając tanich rozwiązań (energia elektryczna, ogrzewanie, energooszczędność). Nakładający się na to globalny kryzys energetyczny stawia przed obszarem zupełnie nowe, ale realne wyzwania związane m.in. z:

- wykorzystaniem dobrych warunków nasłonecznienia przy jednoczesnej dostępności terenów o niższej waloryzacji rolniczej dla rozwijania energetyki opartej o słońce;
- obniżeniem kosztów bieżących utrzymania infrastruktury publicznej poprzez głęboko termomodernizację budynków użyteczności publicznej, optymalizację zużycia energii, energooszczędne oświetlenie, modernizację wytwarzania ciepła systemowego na terenie partnerstwa;
- wykorzystaniem odpadów z relatywnie dobrze rozwiniętego rolnictwa dla rozwijania energetyki opartej o biogaz;
- wspieraniem transformacji gmin tworzących Partnerstwo w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej z zastosowaniem potencjału „czystej energii";
- obniżeniem kosztów funkcjonowania instytucji publicznych dzięki wykorzystaniu taniej energii, a co za tym idzie obniżeniem kosztów świadczenia szeregu usług publicznych;
- świadomej kooperacji energetycznej partnerów samorządowych, angażującej przedsiębiorców, a docelowo mieszkańców.

3. Wykorzystanie potencjałów i walorów przyrodniczo-krajobrazowych oraz unikatowego dziedzictwa kulturowego dla tworzenia produktu turystycznego.

Zróżnicowany krajobraz obszaru Partnerstwa stwarza warunki do uprawiania turystyki pieszej, rowerowej, kajakowej i jeździeckiej. Powstające gospodarstwa agroturystyczne mogą oferować swoje atrakcje, w tym cenioną lokalną kuchnię, a uzupełnione o możliwość korzystania z obfitości płodów rolnych i bogactwa runa leśnego, mogą budować swój wizerunek w modnym obecnie stylu wypoczynku „slow life". Wielokulturowość i związana z tym otwartość dodatkowo wzmacniają walory turystyczne obszaru i chęć dla jego odwiedzenia. Stąd tak ważne jest:

- prowadzenie dialogu z osobami i instytucjami zajmującymi się szeroko rozumianą kulturą i turystyką, który winien zaowocować wspólnymi inicjatywami w zakresie rozwoju produktu turystyczno-rekreacyjnego;
- wykreowanie marki miejsca z atrakcyjną, zróżnicowaną i dostępną ofertą turystyczno-rekreacyjną;
- rozbudowa infrastruktury turystycznej, w tym np. ścieżek rowerowych łączących atrakcje obszaru;
- wzmocnienie podstaw rozwoju turystyki kulinarnej na obszarze Partnerstwa;
- intensyfikacja promocji gmin Partnerstwa.

4. **Podniesienie rentowności i wydajności produkcji rolnej poprzez rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego.**

Rolnictwo, zarówno to konwencjonalne jak i ekologiczne, jest nadal jednym z istotnych czynników rozwoju obszaru Partnerstwa, a także ważnym źródłem dochodu dla wielu mieszkańców obszaru. Ważnymi wyzwaniami są kwestie związane z systematycznym odchodzeniem od sprzedaży produktów nieprzetworzonych w kierunku rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego i sprzedaży przetworzonych i konfekcjonowanych produktów spożywczych. Aby to osiągnąć – poza działaniami inwestycyjnymi - konieczne będzie także zwiększenie kompetencji do współpracy zainteresowanych rolników i producentów żywności. Stąd tak ważnymi wyzwaniami są m.in.:

- uzgodnienie wiodących kierunków rozwoju gospodarczego, w tym rolniczego opartego w większej mierze o przetwórstwo produktów rolnych (owoców) wraz z przygotowaniem właściwej oferty inwestycyjnej zgodnej z przyjętymi kierunkami rozwoju;
- stworzenie wewnętrznego, wspólnego rynku zbytu m.in grup producenckich, infrastruktury dla dystrybucji produktów, wspólnej promocji;
- doradztwo i wymiana doświadczeń pomiędzy producentami na obszarze Partnerstwa.

Kluczowe potrzeby rozwojowe skupiają się w obszarze stanowiącym cel nadrzędny Partnerstwa tj. przedsiębiorczości wykorzystującej zróżnicowane potencjały geograficzne, materialne i społeczne. **Członkowie Partnerstwa wyraźnie podkreślają potrzebę współpracy – rozwijania Partnerstwa i wspólnej promocji (gospodarczej, turystycznej).** Wykorzystanie w synergiczny sposób wewnętrznych potencjałów, m.in.: otwartości, tradycji związanych z przedsiębiorczością i aktywnością mieszkańców, tradycji rolniczych, wielokulturowości, dogodnego położenia, przy pomocy środków własnych oraz zewnętrznych przyczyni się do rozwoju lokalnej gospodarki, a docelowo do poprawy poziomu życia mieszkańców.

2.1.3. Kluczowe potencjały rozwojowe Partnerstwa

Za potencjały obszaru Partnerstwa uznaje się możliwości rozwoju, zbudowane na kompetencjach, sprawnościach i posiadanych zasobach Partnerstwa. Korzystając z oferowanych zasobów otoczenia, produktów i usług, które są korzystne dla mieszkańców i interesariuszy Partnerstwa, bezpośrednio (dochodowe) lub pośrednio przez wytworzenie wartości dodanej, osiąga się określone cele lub kierunki rozwoju.

Kluczowe potencjały Partnerstwa obejmują aspekty:

- środowiskowe: nasłonecznienie, lasy, puszcza, rzeki, nieskażone powietrze, woda, gleba, bliskość Roztocza;
- ekonomiczne: bliskość rynku wschodniego, rolnictwo ekologiczne, potencjał do produkcji OZE, stabilny rynek pracy, potencjał rozwoju przedsiębiorczości, instytucje otoczenia biznesu, tradycje rzemieślnicze, rozwinięta wymiana handlowa z krajami UE;
- infrastrukturalne: infrastruktura turystyczna, infrastruktura komunikacyjna, tereny rekreacyjne, dostępność terenów inwestycyjnych oraz osiedleńczych, część obiektów (budynki i instalacje) poddanych już głębokiej termomodernizacji, optymalizacji zużycia energii, wykorzystujących OZE;
- instytucjonalne i organizacyjne: potencjał szkół zawodowych, instytucje kultury, sprawne samorządy z doświadczeniem w realizacji projektów;
- kulturowe: wielokulturowość, dziedzictwo kulturowe i zabytki;
- społeczne: aktywność mieszkańców;
- relacyjne: współpraca pomiędzy partnerami, współpraca z Ukrainą.

Zasoby środowiskowe stanowią dla Partnerstwa wyjątkowy kapitał dla potencjalnych produktów rolnych, których wartość w skali europejskiej jest unikatowa. Wyzwaniem dla Partnerstwa jest ochrona oraz zrównoważone korzystanie z tych zasobów. Istotne znaczenie ma ponadprzeciętne nasłonecznienie (pora letnia dłuższa niż w innych regionach i łagodny klimat), co stwarza warunki do osadnictwa, rozwoju rolnictwa, jak i turystyki oraz opłacalności energetyki słonecznej.

Krajobrazowe walory obszaru Partnerstwa - lasy, puszcza i rzeki oraz nieskażone powietrze, woda i gleba są podstawą do tworzenia atrakcyjnej oferty pobytowej. Z kolei czyste środowisko i odpowiednie temperatury determinują produktywność optymalną dla rozwoju rolnictwa (w tym rolnictwa ekologicznego) oraz przetwórstwa owoców i warzyw.

Wśród istotnych zasobów instytucjonalnych i organizacyjnych wyróżnia się potencjał szkół zawodowych, kształcących wykwalifikowanych pracowników, którzy w przyszłości powinny zasilić lokalne firmy lub podjąć samodzielną działalność gospodarczą. Dla wzmocnienia ich kompetencji w rozpoczynaniu i prowadzeniu działalności gospodarczej niezbędnym zasobem wspierającym są publiczne instytucje otoczenia biznesu takie jak: Biłgorajska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. czy Biłgorajskie Centrum Obsługi Inwestora Sp. z o.o. Dodatkowo wskazać należy sprawne samorządy, doświadczone w przygotowywaniu i wdrażaniu

projektów oraz otwarte na współpracę między samorządową oraz angażowanie interesariuszy w swoje działania (sektor społeczny, sektor prywatny).

Pozornie oddalona od przedsiębiorczości, ignorowana w zderzeniu z gospodarką, kultura i reprezentujące ją instytucje, jak również spuścizna materialna i niematerialna, są istotnymi elementami „układanki" w konstruowaniu komplementarnej oferty spędzania czasu wolnego, jak i budowania kapitału społecznego. Oferta kulturalna: zajęcia i kursy, wydarzenia (koncerty, wystawy, spektakle, spotkania autorskie), realizowane przez instytucje kultury, organizacje pozarządowe oraz podmioty komercyjne (np. Jarmark Świąteczny, warsztaty rzemiosł, wystawy w Miasteczku na Szlaku Kultur, imprezy plenerowe) – wpływają na standard życia mieszkańców.

W zasobach społecznych i zasobach relacji, obok współpracy lokalnej i regionalnej, ważnym czynnikiem stała się współpraca z Ukrainą, która w szczególny sposób rozwinęła się w 2022 roku. Kontakty partnerskie gmin w obliczu wojny nabrały innego, sprawczego charakteru. Wobec konieczności realnego wsparcia uchodźców i walczących za wschodnią granicą obywateli Ukrainy, przedstawiciele Partnerstwa i mieszkańcy stali się aktywnymi uczestnikami działań pomocowych. Zjawiska te należy ująć w perspektywie rozwoju obszaru Partnerstwa, bowiem stanowią one istotny potencjał wzrostu, zarówno obecne, jak i w przyszłości.

Ze względu na rozpoczęte przedsięwzięcia w poszczególnych gminach Partnerstwa i zamiar ich kontynuowania, dostrzega się duże perspektywy rozwoju w dziedzinie czystej energii (fotowoltaika, systemy solarne, instalacje i urządzenia do produkcji i magazynowania energii), wyrobów przemysłu drzewnego i innych (meblarstwa, wyroby z drewna, metalowe, opakowania), produktów lokalnych (żywność ekologicznej, przetworów, owoców, warzyw). Mając na uwadze, że potencjałem terenu jest wysoka jakość środowiska naturalnego, rozwój produktów kluczowych wymaga zrównoważonego sięgania do jego zasobów.

Szansą dla rozwoju gospodarczego obszaru Partnerstwa jest rozbudzenie aktywności instytucji otoczenia biznesu, zrzeszania się przedsiębiorców, wsparcia m.in. branży rolniczej i turystycznej przy równoczesnym rozwoju kształcenia zawodowego młodzieży i kształcenia ustawicznego.

Klamrą spinającą powyżej wskazane potencjały są samorządy lokalne – ich doświadczenia w planowaniu i zarządzaniu strategicznym, realizacji projektów, współpracy z mieszkańcami, przedsiębiorcami i organizacjami pozarządowymi oraz chęć wspólnego działania w obszarze rozwoju gospodarczego. Stanowią one fundament dalszych przedsięwzięć w kontekście ich finansowania i realizacji.

Tabela 1. Macierz SWOT – kluczowe czynniki

Mocne strony	Słabe strony
• położenie na ważnych szlakach komunikacyjnych (drogi wojewódzkie, bliskość LHS, A4, S19), • tradycje przedsiębiorczości i relatywnie duża liczba podmiotów gospodarczych, • atrakcyjne otoczenie przyrodnicze (bliskość kompleksów leśnych i rolnych), jakość i czystość środowiska, • zwiększający się udział energii odnawialnej, • rozwinięte szkolnictwo zawodowe, • oferta usług społecznych i opiekuńczych (przedszkola, domy opieki), • bogate tradycje kulturowe i historyczne, które można wykorzystać do rozwoju turystki, • więzi i tradycje rodzinne, • poczucie bezpieczeństwa (mieszkańców, młodzieży), • estetyka otoczenia i jakość przestrzeni publicznych, • lokalny patriotyzm, dziedzictwo i historia, • relacje międzyludzkie: z sąsiadami, przyjaciółmi, znajomymi, • tradycje lokalne.	• peryferyjne położenie obszaru Partnerstwa w skali kraju, • słaba integracja środowisk przedsiębiorców i inicjatywy instytucji społecznych, • niska konkurencja rynku pracy, • nieatrakcyjne wynagrodzenia, • brak wystarczającej liczby wykwalifikowanych pracowników, emigracja zarobkowa osób wykształconych za granicę i do dużych miast, • niski poziom innowacyjności, • niska opłacalność produkcji rolnej, • niedostateczny zakres usług turystycznych, • brak możliwości kontynuacji nauki, • niewystarczająca współpraca przedsiębiorstw, • brak uzbrojonych terenów inwestycyjnych, • niewystarczający rozwój e—usług skierowanych do przedsiębiorców i potencjalnych inwestorów, • nierozwinięty transport publiczny, • mała dostępność i relatywnie wysokie ceny mieszkań, • konieczność realizacji działań ograniczających zużycie energii w obiektach publicznych (głęboka termomodernizacje, wymiana oświetlenia, modernizacja produkcji ciepła systemowego na terenie partnerstwa itp.), • słaba oferta usług zdrowotnych, • zbyt niska aktywność promocyjna gmin, • mało atrakcyjna oferta i infrastruktura kulturalna i rozrywkowa.

Szanse	Zagrożenia
• budowanie powiązań kooperacyjnych przedsiębiorstw (w tym klastrów, inkubatorów etc.), • wykorzystanie potencjału odnawialnych źródeł energii, • możliwości sfinansowania wybranych zadań inwestycyjnych ze źródeł zewnętrznych, • rozwój przetwórstwa rolnego i sprzedaży bezpośredniej, • wykorzystanie linii kolejowej LHS - rozwój logistyki, • wykorzystanie położenia blisko granicy z Ukrainą jako punktu zbiorczego w celu asymilacji i adaptacji uchodźców na lokalnym rynku pracy, • budowanie rozwoju gospodarczego na wykorzystaniu położenia Partnerstwa pomiędzy wschodem, a zachodem, na bazie odbudowującej się gospodarczo Ukrainy, • połączenie możliwości rozwoju terenów rekreacyjnych z istniejącą bazą obiektów zabytkowych i bogatym dziedzictwem kulturowym - rozwój turystyki.	• wyludnianie się obszaru wskutek ujemnego przyrostu naturalnego oraz emigracji ludzi młodych do większych miast lub za granicę, • postępujący proces starzenia się społeczeństwa (mieszkańców), • rozwierające się coraz bardziej „nożyce zastępowalności pokoleń na rynku pracy” (niedostatek siły roboczej), • odpływ inwestorów - zbyt silna konkurencja większych miast oferujących przedsiębiorcom ulgi podatkowe i lepsze usługi biznesowe, • niechęć młodzieży do prowadzenia działalności gospodarczej, • niekorzystna legislacja w zakresie OZE, wpływ kryzysu energetycznego, • ograniczone wydatki inwestycyjne w gminach, • ograniczenia w rozwoju handlu transgranicznego i współpracy gospodarczej z Ukrainą.

Źródło: Opracowanie własne

2.2. Analiza powiazań gospodarczych, społecznych i środowiskowych na obszarze Partnerstwa

Współpraca w Partnerstwie obejmuje jednostki samorządu terytorialnego, zapewniające mieszkańcom gmin elementarne usługi publiczne. Gminy realizując zadania własne oraz zlecone przez państwo odpowiadają na potrzeby ludności. Priorytetem samorządów jest zapewnienie wysokiej jakości świadczeń, polegających na dostępności szeroko rozumianych usług publicznych. Wymaga to konsekwentnych działań m.in. takich jak: przyspieszenie rozwoju gospodarczego i społecznego, rozwoju infrastruktury technicznej, społecznej i komunikacyjnej, a także zapewnienie porządku i bezpieczeństwa publicznego oraz ładu przestrzennego i ekologicznego.

Kluczowy ośrodek, jakim jest miasto Biłgoraj, pozostaje centrum społecznym, gospodarczym i administracyjnym, w którym zaspakajane są zarówno podstawowe potrzeby mieszkańców, jak również te wykraczające poza podstawowy zakres. Rozpiętość oferowanych w Biłgoraju usług nie zaspakaja jednak wszystkich potrzeb mieszkańców. Lokalizacja Partnerstwa pomiędzy dwoma ośrodkami regionalnymi Lublinem i Rzeszowem w praktyce generuje interakcje funkcji obu obszarów metropolitalnych głównie w ramach realizacji potrzeb wyższego rzędu.

Na poziomie podstawowym poszczególne gminy posiadają zdolności instytucjonalne do obsługi mieszkańców. Wynika to m.in. ze struktury przestrzennej, każdej z gmin (poza gminą obwarzankową Biłgoraj). Siedziby lokalnej administracji (miejscowości gminne), są naturalnymi centrami, skupiającymi podstawowe usługi publiczne (administracja, edukacja, zdrowie, kultura) i komercyjne w zakresie obsługi ludności.

Na obszarze Partnerstwa w trzech gminach zdefiniowano problem opóźnienia urbanizacyjnego gmin (poza miastem Biłgoraj i gminą Tarnogród), co wynika z niskiego stopnia rozwoju społeczno-gospodarczego. Wszystkie pięć gmin boryka się z problemami demograficznymi i gospodarczymi. Młodzi ludzie, o wyższym poziomie mobilności dokonują wyborów migracyjnych. Wpływ na ten stan mają relatywnie niższe zarobki, niedobór ofert pracy, stosunkowo niski poziom oferowanych usług. Z badań ankietowych wynika, że brakuje atrakcyjnego, z punktu widzenia młodego pokolenia - kierunku rozwoju. Czynniki te zniechęcają młodych ludzi do wiązania przyszłości z obszarem Partnerstwa.

Najwyżej ocenianym (w badaniach ankietowych) przez mieszkańców obszarem jest bezpieczeństwo, będące dziedziną wymagającą nieustannej aktywności odpowiedzialnych służb i instytucji w sferze: życia publicznego, ochrony zdrowia,

zaspokojenia potrzeb egzystencjalnych – stanowi ono główny element troski administracji publicznej.

Ochrona środowiska i ekologia to kluczowy zakres działania samorządów terytorialnych (dbanie o czystości wód, powietrza, gleby, przeciwdziałanie suszy). Działania gmin w tym zakresie koncentrują się wokół budowy i zarządzania instytucjami i niezbędną infrastrukturą. Świadczone usługi oraz jakość infrastruktury technicznej, zapewniają zadowalającą dostępność dla mieszkańców w Biłgoraju i Tarnogrodzie, średnią w gminie Biłgoraj i słabą w gminach Frampol i Księżpol. Znaczącym problemem pozostaje nadal niski udział wykorzystania OZE, ze względu na ograniczenia finansowe i formalno-prawne oraz sporadycznie występujący brak przyzwolenia społecznego (np. energetyka wiatrowa).

Ze względu na znaczenie dostępności transportowej dla potencjału ekonomicznego uznaje się sieć komunikacyjną za jeden z ważniejszych czynników kształtujących rozwój obszaru Partnerstwa. Jego dostępność ocenia się nisko w rankingach wojewódzkich, chociaż istniejąca na obszarze Partnerstwa sieć drogowa stanowi funkcjonalne powiązanie dróg gminnych, powiatowych i wojewódzkich. Opinia o dostępności Partnerstwa uległa poprawie (zwłaszcza gmin Biłgoraj, Tarnogród, Księżpol) dzięki modernizacji drogi wojewódzkiej 835. W skali regionalnej pozytywne znaczenie ma rozbudowa trasy S19. Połączenia pasażerskie i towarowe traktami kolejowymi są znikome (mimo istniejącej międzynarodowej, szerokotorowej linii kolejowej nr 65 - LHS).

Obszar Partnerstwa, na którym nie istnieje sieć transportu publicznego, cechuje przewaga transportu prywatnego nad komunikacją zbiorową. Do dyspozycji osób niezmotoryzowanych pozostaje stosunkowo ograniczona oferta przewoźników prywatnych.

W dziedzinie usług społecznych dostępność usług edukacyjnych w Partnerstwie jest zadawalająca na poziomie podstawowym, w różnej mierze dotyczy to także oferty przedszkoli i żłobków. W poszczególnych gminach usługi te realizowane są przeważnie na miejscu, wyjątek stanowi gmina wiejska Biłgoraj, z której sporo rodziców umieszcza dzieci w placówkach opieki w mieście Biłgoraj.

Zdecydowanie inny rozkład odnotowuje się na obszarze Partnerstwa w zakresie nauki w szkołach średnich, gdzie z wszystkich gmin Partnerstwa, ponad 90% młodzieży edukuje się w mieście Biłgoraj. Miasto stanowi naturalne centrum edukacyjne. Część uczniów z Tarnogrodu i gminy Biłgoraj wybiera naukę w gminie Tarnogród (Różańcu), kolejna grupa kształci się na poziomie średnim poza Partnerstwem.

Oferta podstawowej opieki zdrowotnej koncentruje się w mieście Biłgoraj, które jest również zapleczem dla znacznej części pacjentów z gmin Frampol oraz Biłgoraj. Dostęp do placówek opieki zdrowotnej w Biłgoraju jest najszerszy (poradnie specjalistyczne, szpital oraz ambulatoryjne przychodnie podstawowej opieki zdrowotnej). Publiczne i niepubliczne zakłady POZ znajdują się również we Frampolu, Księżpolu, Tarnogrodzie, a także w gminie Biłgoraj. W mniejszym zakresie docierają do Biłgoraja usługobiorcy z Tarnogrodu, korzystający z oferty w tym zakresie poza obszarem Partnerstwa. Społeczność Księżpola tylko w nieznacznej części wybiera na podstawowe leczenie Biłgoraj (niekiedy preferują Tarnogród). Specjalistyczną opiekę zdrowotną (w tym szpital) skoncentrowano w mieście Biłgoraj. Dużym zainteresowaniem pacjentów cieszą się także ośrodki medyczne zlokalizowane poza Partnerstwem. Tendencje te powodują silną przewagę importu tych usług przez mieszkańców wszystkich gmin.

Aby sięgnąć po ofertę tzw. kultury wysokiej odbiorcy najczęściej udają się poza Partnerstwo. Większość wydarzeń kulturalnych na terytorium Partnerstwa realizowana jest przez lokalne instytucje tj.: Biłgorajskie Centrum Kultury, Muzeum Ziemi Biłgorajskiej, Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury we Frampolu, Gminne Ośrodki Kultury z gmin Biłgoraj i Księżpol oraz Tarnogrodzki Ośrodek Kultury. Ponadto ofertę dopełniają lokalne gminne biblioteki i liczne grupy aktywnych artystycznie mieszkańców obszaru. W oparciu o bogatą i silnie zakorzenioną tradycję, tworzą one oryginalne propozycje obcowania ze sztuką, rzemiosłem artystycznym oraz twórczością w wymiarze lokalnym i regionalnym.

Korzystając z usług kultury popularnej i rozrywki (kino, koncert, widowiska, itp.) przeważająca część mieszkańców gminy Frampol wyjeżdża poza Partnerstwo, z pozostałych gmin mieszkańcy najchętniej korzystają z tej oferty w Biłgoraju, ale również wymiennie przyjeżdżają do sąsiednich gmin w Księżpolu i Tarnogrodzie. Zaś spora liczba mieszkańców miasta Biłgoraj wyjeżdża w poszukiwaniu rozrywki poza Partnerstwo.

Na realizację innych usług kulturalno-społecznych, tj. realizacji własnych pasji (koła zainteresowań, aktywność społeczna, chór, orkiestra, zespól taneczny itp.) oraz uprawiania sportu i rekreacji (kluby/sekcje sportowe i turystyczne, jogging, fitness) gminy z Partnerstwa są dobrze przygotowane. Posiadają odpowiednią infrastrukturę sportową, ofertę w zakresie działań kreatywnych oraz kultury fizycznej. Dzięki czemu mieszkańcy chętniej realizują własne pasje na miejscu lub w sąsiednich miejscowościach, rzadziej udają się w tym celu poza obszar Partnerstwa.

W celu korzystania z tzw. usług rynkowych najczęściej do Biłgoraja przyjeżdżają mieszkańcy wszystkich gmin poza najdalej położonym Tarnogrodem. W zakupach podstawowych artykułów gospodarstwa domowego i żywności mieszkańcy miasta

Biłgoraj korzystają z lokalnej oferty. Z Tarnogrodu połowa ludzi wyjeżdża albo poza Partnerstwo lub do Biłgoraja, niekiedy do Księżpola. Z gminy wiejskiej Biłgoraj większa część klientów trafia do pobliskiego miasta lub poza Partnerstwo. W Księżpolu rodzimym rynkiem zadawala się większość mieszkańców, a tylko mała grupa wyjeżdża do Biłgoraja, poza Partnerstwo lub do Tarnogrodu.

Społeczność gminy Frampol nawet po drobne usługi naprawcze typu naprawa AGD, itp., jak i po usługi typu „beauty" np. fryzjer, kosmetyczka itp. oraz usługi bankowe i finansowe tj. pożyczki, kredyty, ubezpieczenia - wybiera się najczęściej do Biłgoraja. Mieszkańcy Tarnogrodu poszukując powyższych usług dzielą wybór pomiędzy miejscowości poza obszarem Partnerstwa lub Biłgorajem/Księżpolem, podobnie jak mieszkańcy Księżpola – trafiają do tych samych miejscowości lub pobliskiego Tarnogrodu.

Doradztwo specjalistyczne (prawne, księgowe, szkoleniowe, reklamowe, nieruchomości) najczęściej mobilizuje mieszkańców gmin do wyjazdu do Biłgoraja lub poza teren Partnerstwa.

W zakresie usług związanych z gastronomią (restauracje, puby, kawiarnie, bary, catering) – preferencje wyboru potencjalnych konsumentów rozproszone są w różnych miejscach na obszarze i poza obszarem Partnerstwa.

W sferze dotyczącej pracy zawodowej i jej poszukiwania oferta skoncentrowana jest w mieście Biłgoraj (zakłady pracy, instytucje rynku pracy), ale stosunkowo duża grupa mieszkańców korzysta z niej poza obszarem Partnerstwa.

Centralne położenie miasta Biłgoraj, bogatsza oferta usług publicznych i komercyjnych oraz położenie w środku głównej osi komunikacyjnej północ-południe (Frampol – Tarnogród) mają decydujący wpływ na częsty wybór tego miejsca, jako pierwszego spośród ofert. Gminy skrajnie położone w naturalny sposób sięgają poza granice obszaru Partnerstwa. Niedostateczny poziom niektórych usług np. zakresu opieki zdrowotnej, edukacyjnej, wydarzeń kultury wysokiej oraz rynku pracy zmuszają mieszkańców obszaru Partnerstwa do poszukiwania bardziej korzystnych dla nich propozycji poza obszarem partnerskich gmin.

3. Cele partnerstwa i ich operacjonalizacja

Cel ogólny (misja) oraz cele strategiczne są wynikiem prac diagnostycznych oraz warsztatowych, w których udział wzięli samorządowcy, pracownicy jednostek organizacyjnych, przedstawiciele różnych sektorów oraz osoby zaangażowane i zainteresowane działaniami rozwojowymi Partnerstwa (interesariusze) „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego".

Partnerstwo zdiagnozowało kluczowe problemy, jak i odpowiadające im wyzwania gospodarcze, środowiskowe i klimatyczne oraz demograficzne i społeczne. Założono koncentrację działań w zakresie rozwoju gospodarczego przy uwzględnieniu potrzeb transformacji energetycznej poprzez współpracę partnerów i wykorzystanie instrumentów zintegrowanego rozwoju terytorialnego.

Wykorzystując elastyczność IIT i podejście zintegrowane zaplanowano cele i kierunki działań wzmacniające powiązania funkcjonalne obszaru Partnerstwa (miasto – wieś), dbając jednocześnie o ich komplementarność z celami wyznaczonymi dla MOF Biłgoraja, które będą realizowane w ramach strategii ZIT.

3.1. Cel ogólny (misja) Partnerstwa

Misja Partnerstwa jest celem nadrzędnym i niezmienny w całym okresie jego trwania. Misja wyznaczona przez Partnerstwo „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego" oparta jest o kluczowe wartości, wokół których chce działać Partnerstwo.

Misja:

Zrównoważony rozwój gospodarczy Partnerstwa

Partnerstwo koncentruje swoje działania wokół rozwoju gospodarczego jako kluczowej ścieżki rozwojowej dla swojego obszaru. Ustalenia diagnostyczne wskazały co najmniej kilka istotnych obszarów rozwojowych (np. ochrona środowiska, gospodarka odpadami, mobilność, kultura i rekreacja) jednak w

przekonaniu partnerów to rozwój gospodarczy ma największe (w perspektywie długookresowej) oddziaływanie na obszar Partnerstwa oraz znacząco wykracza poza zakres aktywności pojedynczych samorządów. Jednocześnie jest to kontynuacja tradycji regionu biłgorajskiego słynącego z rzemiosła i przedsiębiorczości mieszkańców.

W brzmieniu misji podkreślenia wymaga przymiotnik „zrównoważony". Partnerzy interpretują go w duchu wyzwań milenijnych stawianych przez ONZ, jako rozwój gospodarczy z poszanowaniem środowiska budowany na partnerstwie ze społecznością lokalną. W zakresie środowiska oznacza to ochronę zasobów naturalnych, efektywność energetyczną, ograniczenie emisji, wykorzystanie OZE, budowanie lokalnej demokracji energetycznej – przy uwzględnieniu 6 celów środowiskowych wynikających z zasady DNSH. W zakresie społeczności lokalnej rozwój gospodarczy powinien bazować na lokalnym kapitale ludzkim, prowadzić do wzrostu zatrudnienia i przyczyniać się do tworzenia wyższej jakości miejsc pracy oraz do poprawy warunków życia mieszkańców.

Te trzy elementy usytuowane są w przestrzeni Partnerstwa, a jednocześnie bezpośrednio lub pośrednio ją kształtują (podejście terytorialne).

Ryc. 2. Obszary aktywności Partnerstwa

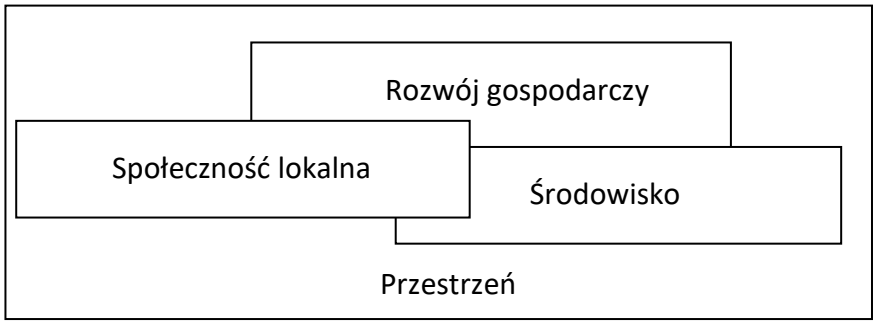

Źródło: Opracowanie własne

Partnerzy zakładają, że integracja tych czterech elementów przyczyni się do zbudowania przewagi konkurencyjnej obszaru Partnerstwa w postaci korzystnych warunków do lokowania i rozwijania działalności gospodarczej. Stanie się to dzięki dostępowi do taniej, zielonej energii, dostępowi do dobrze wykwalifikowanych pracowników oraz współpracy z samorządami, które dzięki transformacji energetycznej obniżą koszty swojego funkcjonowania, budując równocześnie przewagę konkurencyjną Partnerstwa.

3.2. Cele strategiczne Partnerstwa

W procesie strategicznym prowadzonym przez Grupę Roboczą z udziałem Rady Partnerstwa oraz przy zaangażowaniu interesariuszy (warsztaty diagnostyczne, warsztaty strategiczne, badania ankietowe, konsultacje robocze i konsultacje społeczne strategii), w myśl zasady koncentracji działań, określono trzy cele strategiczne:

Cel 1. Efektywne partnerstwo korzystające z synergii potencjałów i działań

Cel 2. Dostępna zielona i tania energia jako katalizator rozwoju gospodarczego

Cel 3. Silna gospodarka wykorzystująca lokalne potencjały

Partnerzy i ich interesariusze określając cele strategiczne koncentrowali się na perspektywie obszaru całego Partnerstwa. Dokonano także przeglądu dokumentów strategicznych (m.in. strategii rozwoju poszczególnych samorządów, programów rewitalizacji) oraz Lokalnej Strategii Rozwoju LGD Ziemia Biłgorajska. W dokumentach tych wyraźnie akcentowane są cele i kierunki działań dotyczące rozwoju gospodarczego oraz transformacji energetycznej. Tym samym cele strategiczne Partnerstwa są z nimi spójne. Zwrócono też uwagę na cele jakie stawia przed sobą samorząd regionalny wyrażone w zarówno w aktualnej Strategii Rozwoju Województwa, jak i dokumentach programowych i operacyjnych opracowanych na potrzeby perspektywy finansowej UE 2021-2027.

Perspektywa czasowa realizacji celów strategicznych to 7 lat - rok 2030.

Główną miarą sukcesu wdrożenia strategii jest rozwój gospodarczy obszaru Partnerstwa mierzony, w długookresowej perspektywie, wzrostem wpływów samorządów z PIT i CIT (wg. danych Ministerstwa Finansów). Dodatkowo o sukcesie wdrożenia Strategii świadczyć będzie odwrócenie się negatywnych trendów demograficznych – stabilizacja lub wzrost liczby ludności na terenie Partnerstwa.

Cele strategiczne Partnerstwa i wynikające z nich kierunki realizują poszczególne **cele unijnej polityki spójności** (poziom wspólnotowy), a zwłaszcza te o największej koncentracji finansowej, czyli: Cel Polityki 1 – „Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa” (m.in. priorytet II FEL) oraz Cel Polityki 2 – „Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa” (m.in. priorytet IV FEL).

Dodatkowo Partnerstwo dzięki współpracy samorządów i interesariuszy (zwłaszcza przedsiębiorców) w ramach niniejszej strategii bezpośrednio realizuje Cel Polityki 5. „Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego

rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów i inicjatyw lokalnych" (m.in. priorytet XI FEL).

Zapisy **„Programu Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027" (FEL)** określają jego cel główny jako: wzmocnienie i efektywne wykorzystanie gospodarczych i społecznych potencjałów regionu, sprzyjające zintegrowanemu, zrównoważonemu i inteligentnemu rozwojowi województwa lubelskiego, ukierunkowanemu na wysoką jakość życia i bezpieczeństwo jego mieszkańców. Tym samym cel nadrzędny Partnerstwa – zrównoważony rozwój gospodarczy bezpośrednio wpisuje się w logikę interwencji Programu FEL.

Cele strategiczne Partnerstwa są zgodne z kluczowymi dokumentami strategicznymi na poziomie krajowym.

Cele **„Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego (KSRR) 2030"** (poziom krajowy) koncentrują się w obszarach zbieżnych z celami wyznaczonymi przez Partnerstwo. W ramach celu 1 KSRR 2030 są to kierunki interwencji: 1.1. „Wzmocnienie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo – wschodnia Polska oraz obszary zagrożone marginalizacją", a także pośrednio kierunek interwencji 1.2. „Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczne i gospodarcze". W ramach celu 2 KSRR 2030 – kierunek interwencji 2.2. „Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym". W ramach celu 3 KSRR 2030 – kierunek interwencji 3.2. „Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym".

Średniookresowa „**Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju** 2020 z perspektywą do 2030" w swoich celach szczegółowych również wskazuje wzrost gospodarczy (I), rozwój terytorialny (II), a w obszarach wpływających na osiągnięcie celów znaczącą rolę odgrywa transformacja energetyczna.

Definiując misję oraz cele strategiczne w ramach **podejścia zintegrowanego** uwzględniono cztery wymiary rozwoju, tj.: społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny. Największy nacisk położono na wymiar gospodarczy nadając mu horyzontalny charakter.

Partnerzy i interesariusze przywiązują dużą wagę do planowania celów, działań i projektów w sposób funkcjonalny – **integrując** je w różnych płaszczyznach:

- Po pierwsze, integracja na poziomie celów – wzajemne powiązania zakresu celów strategicznych, wynikających z nich projektów oraz ich rezultatów (**integracja strategiczna**).
- Po drugie, integracja na poziomie projektów i ich wiązek – przygotowywanie projektów uwzględniających poszczególne wymiary (gospodarczy, społeczny,

środowiskowy, przestrzenny); wykorzystanie zadań inwestycyjnych (rozwój infrastruktury) i nie inwestycyjnych (rozwój kapitału ludzkiego i społecznego); korzystanie z rezultatów wcześniejszych projektów (**integracja projektowa**).

- Po trzecie, integracja w obszarze działań organizacyjnych pomiędzy partnerami oraz zaangażowanie interesariuszy, szczególnie istotna rola przedsiębiorców – wspólna praca nad celami, projektami oraz ich wdrażaniem, a także współpraca na etapie eksploatacji rezultatów zrealizowanych projektów (**integracja funkcjonalna**).
- Po czwarte, uwzględnienie priorytetów polityki rozwojowej stanowionej na wyższym szczeblu, która oznacza spójność ze „Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego 2030", „Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030" oraz celami polityki spójności 2021-2027 oraz na niższym szczeblu - priorytety rozwojowe poszczególnych samorządów (**integracja kontekstowa**).

Tabela 2. Integracja celów strategicznych

Cele strategiczne	Cel koresponduje z wymiarami:			
	Społeczno-nym	Gospodarczym	Środowiskowym	Przestrzennym
Cel 1 Efektywne partnerstwo korzystające z synergii potencjałów i działań				
Cel 2 Dostępna zielona i tania energia jako katalizator rozwoju gospodarczego				
Cel 3 Silna gospodarka wykorzystująca lokalne potencjały				

Źródło: opracowanie własne

Przy konstruowaniu każdego z trzech celów strategicznych, w pracach warsztatowych z interesariuszami, wyraźnie zaznaczył się ich dwoisty charakter. Z jednej strony - realizacja celów, w znacznej mierze, zależy od samorządów tworzących Partnerstwo, ich działań i determinacji, które przełożą się na konkretne projekty. Z drugiej strony, rozwój gospodarczy jest determinowany wieloma czynnikami niezależnymi od samorządów lokalnych. To przedsiębiorcy jako główni interesariusze będą przyczyniać się do realizacji wyznaczonych celów poprzez swoje bezpośrednie działania. Dotyczy to także obszaru transformacji energetycznej, gdzie udział sektora prywatnego w inwestycjach OZE ma kluczowe znaczenie. Podobnie jak uwarunkowania prawne (np. ustawodawstwo w zakresie kooperacji energetycznej – otwarcie spółdzielni energetycznych na miasta), czy uwarunkowania techniczne (możliwość przyłączenia OZE do sieci energetycznej), na

które wpływ Partnerstwa jest ograniczony. Ten dwoisty charakter celów sprawia, że kierunki działań i typy projektów w strategii mają szerszy zakres i kontekst, niż jedynie interwencja samorządów lokalnych.

Misja i cele strategiczne koncentrują się na rozwoju gospodarczym, jednocześnie w perspektywie długookresowej bezpośrednio przyczyniają się do transformacji energetycznej, poprawy jakości życia mieszkańców, a także do polepszenia sytuacji finansowej lokalnych samorządów, co bezpośrednio przekłada się na zakres i jakość dostarczanych usług publicznych.

3.2.1. Cel 1. „Efektywne partnerstwo korzystające z synergii potencjałów i działań”

Cel 1 zakłada zacieśnienie współpracy samorządów tworzących Partnerstwo oraz interesariuszy z terenu Partnerstwa, w szczególności przedsiębiorców. Zawiązanie Partnerstwa podyktowane było wynikami diagnozy oraz przekonaniem partnerów o spójności i komplementarności części z ich strategicznych celów rozwojowych. Cel 1 jest odpowiedzią na potrzebę działań w zakresie kompleksowego wspierania rozwoju przedsiębiorczości przez samorządy. Podstawowym narzędziem realizacji celu będzie instytucjonalizacja Partnerstwa, która poprzez zawarcie porozumienia zapewni elastyczną i efektywną strukturę do dalszych działań. Jednocześnie pozwoli na rozwijanie roboczych relacji (wymiana doświadczeń, tworzenie wspólnych baz danych i dokumentów sektorowych) oraz współpracy (wspólne przedsięwzięcia, wspólne działania promocyjne) na poziomie operacyjnym.

W ramach tego celu wykorzystując potencjał przedsiębiorców oraz Instytucji Otoczenia Biznesu założono także działania aktywizujące współpracę pomiędzy przedsiębiorcami (np. formuła okresowych spotkań branżowych, klastrów) oraz współpracę pomiędzy przedsiębiorcami i samorządami (np. Rada Gospodarcza).

Jednym z narzędzi realizacji celu będzie cyfryzacja części usług publicznych, szczególnie tych skierowanych do przedsiębiorców.

Partnerzy przywiązują szczególną wagę do rozwoju kapitału ludzkiego oraz organizacyjnego w swoich urzędach, a w relacjach przedsiębiorców i z przedsiębiorcami kluczowe jest budowanie kapitału społecznego.

Cel 1 „Efektywne partnerstwo korzystające z synergii potencjałów i działań” bezpośrednio koresponduje z celami zdefiniowanymi w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku”. W szczególności realizuje wyzwania określone w Celu strategicznym 2 – „Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych” (Cel operacyjny 2.2. „Rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych - LOM, ośrodków subregionalnych i lokalnych”; Cel operacyjny 2.3. „Wielofunkcyjny

rozwój obszarów wiejskich") oraz w Celu strategicznym 4 – „Wzmacnianie kapitału społecznego".

Interwencja w ramach Celu 1 obejmuje całe terytorium Partnerstwa i angażuje wszystkich partnerów oraz interesariuszy, w szczególności przedsiębiorców.

W ramach celu 1 przewidziano jeden kierunek działań:

1.1. Rozwój potencjału Partnerstwa i jego interesariuszy, który będzie realizowany poprzez następujące typy projektów:

- Rozwój współpracy pomiędzy partnerami, w tym uruchomienie kanałów komunikacyjnych, wspólnych baz danych, regularnych spotkań;
- Rozwój kompetencji pracowników samorządów;
- Wspólne badania dla obszaru partnerstwa – migracje, potoki podróżnych, potrzeby rynku pracy, kariery absolwentów szkół średnich itp.;
- Cyfryzacja usług publicznych w szczególności na rzecz przedsiębiorców;
- Rozwój współpracy pomiędzy przedsiębiorcami a samorządami – rada gospodarcza;
- Rozwój współpracy pomiędzy przedsiębiorcami – klastry, spotkania branżowe, sieciowanie;
- Wspieranie Partnerstwa Publiczno-Prywatnego, rozwój idei spółdzielczości, przedsiębiorczości społecznej;
- Monitoring i ocena podejmowanych działań – polityka oparta na dowodach.

3.2.2. Cel 2. „Dostępna zielona i tania energia jako katalizator rozwoju gospodarczego"

Cel 2 to wskazanie przyszłej przewagi konkurencyjnej Partnerstwa w obszarze rozwijania i lokowania działalności gospodarczej. Cel 2 przede wszystkim odnosi się do istniejących potencjałów – ponadprzeciętne nasłonecznienie, możliwość dostępu do wkładu organicznego do biogazowni (tereny rolnicze) - to tylko podstawowe czynniki umożliwiające rozwój odnawialnych źródeł energii. Potencjałem jest także możliwość kooperacji energetycznej obiorców energii i jej producentów, w nowych, intensywnie promowanych formułach – np. klastra/spółdzielni energetycznej. Kooperacja taka wykorzystuje synergię działań pomiędzy miastem, a terenami wiejskimi (większe możliwości lokalizowania OZE).

Cel jednocześnie odpowiada na istotne problemy związane z koniecznością transformacji energetycznej – m.in. zmniejszenie zużycia energii, obniżenie kosztów utrzymania infrastruktury publicznej, zmniejszenie emisji CO_2, wzrost udziału OZE, efektywne zarządzanie energią, konieczność budowania świadomości klimatycznej

wśród wszystkich interesariuszy Partnerstwa. Problemy te dotykają każdego z sektorów: publicznego, gospodarczego i szeroko rozumianego sektora społecznego.

Dostęp do tańszej zielonej energii w połączeniu z dostępem do pracowników to w perspektywie długookresowej ścieżka kreowania przewagi konkurencyjnej Partnerstwa w obszarze lokowania nowych i rozwijania istniejących przedsiębiorstw.

Kooperacja energetyczna ma na celu, poza efektami ekonomicznymi i środowiskowymi, także zacieśnienie współpracy pomiędzy przedsiębiorcami, a samorządami oraz może stać się dodatkowym narzędziem trwałej instytucjonalizacji Partnerstwa.

Cel 2 „Dostępna zielona i tania energia jako katalizator rozwoju gospodarczego" bezpośrednio wpisuje się w cele „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku". W szczególności realizuje wyzwania określone w Celu strategicznym – „Wzmocnienie powiązań i układów funkcjonalnych" (Cel operacyjny 2.1. „Zrównoważony rozwój systemów infrastruktury technicznej") – w zakresie systemów zarządzania energią i OZE.

Interwencja w ramach Celu 2 oddziałuje na całe terytorium Partnerstwa i angażuje w różnym zakresie wszystkich partnerów i grono interesariuszy – sektor prywatny.

W ramach celu 2 przewidziano następujące kierunki działań i typy projektów:

2.1. Kooperacja energetyczna

- Inwentaryzacja zasobów i potencjałów energetycznych na terenie Partnerstwa;
- Promocja kooperacji energetycznej wśród interesariuszy Partnerstwa;
- Utworzenie klastra/spółdzielni energetycznej;
- Budowanie demokracji energetycznej – samowystarczalność i niezależność energetyczna – rozwój kooperacji;
- Rozwój współpracy energetycznej wieś – miasto, wykorzystanie formuły PPP.

2.2. Efektywne zarządzanie energią

- Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej;
- Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej (głęboka termomodernizacja, OZE, zarządzanie energią);
- Modernizacja energetyczna budynków wielorodzinnych (głęboka termomodernizacja, OZE, zarządzanie energią);

- Budowa magazynów energii;
- Infrastruktura do elektryfikacji transportu publicznego i prywatnego.

2.3. Rozwój odnawialnych źródeł energii i jej magazynów

- Budowa farm fotowoltaicznych (z magazynami energii) na obszarze Partnerstwa;
- Budowa biogazowni (z magazynami energii) na obszarze Partnerstwa;
- Budowa instalacji pozyskiwania energii z innych źródeł odnawialnych;
- Instalacje OZE (rozproszone) na obiektach publicznych;
- Instalacje OZE (rozproszone) na obiektach prywatnych (firmy, rolnicy, mieszkańcy, inne).

2.4. Efektywne ciepło systemowe

- Budowa i/lub modernizacja systemów ciepłowniczych;
- Dekarbonizacja źródeł ciepła;
- Przyłączanie do sieci ciepłowniczej nowych użytkowników.

2.5. Budowanie świadomości klimatycznej mieszkańców

- Kształtowanie i promocja postaw proekologicznych w zakresie energii, upowszechnianie dobrych praktyk, zajęcia w szkołach, kampanie w mediach, konkursy;
- Zielono-niebieska infrastruktura publiczna;
- Promocja transformacji energetycznej wśród dzieci i młodzieży, właścicieli nieruchomości, przedsiębiorców, rolników, sektora publicznego;
- Ograniczenie niskiej emisji (wymiana indywidualnych źródeł ciepła, termomodernizacja).

3.2.3. Cel 3. „Silna gospodarka wykorzystująca lokalne potencjały”

Cel 3 wykorzystuje potencjały obszaru i tradycje lokalnej przedsiębiorczości oraz budującą się branżę turystyczną jako ścieżkę dywersyfikacji dochodów mieszkańców. Lokalizacja obszaru Partnerstwa (bliskość autostrady A4 oraz drogi S19, bezpośredni dostęp do szerokotorowej magistrali kolejowej - LHS) oraz potencjał istniejących przedsiębiorstw i dostęp do pracowników stanowią mocne podstawy do rozwijania lokalnej gospodarki.

Analiza problemów wskazała na kluczowe wyzwania, takie jak wspólna oferta inwestycyjna samorządów z terenu Partnerstwa, wysokiej jakości usługi dla przedsiębiorców, wsparcie inkubacji nowych firm oraz edukacja i budowanie postaw przedsiębiorczych. Uzupełnieniem będą inwestycje w zakresie turystyki

przyczyniające się do wzrostu atrakcyjności obszaru, a przede wszystkim dające szanse na dywersyfikację dochodów części mieszkańców. Realizacja tych wyzwań przełoży się na umocnienie lokalnej gospodarki.

Cel 3 – „Silna gospodarka wykorzystująca lokalne potencjały" bezpośrednio odnosi się do celów zdefiniowanych w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do 2030 roku". W szczególności realizuje wyzwania określone w: Celu strategicznym nr 3 – „Innowacyjny rozwój gospodarki oparty o zasoby i potencjały regionu" (Cel operacyjny 3.2. „Wspieranie konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw"; Cel operacyjny 3.4. „Innowacyjne wykorzystanie walorów przyrodniczo-kulturowych, rozwój sportu i usług wolnego czasu").

Dodatkowo Cel 3 jest związany z wyzwaniami określonymi w „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Lubelskiego do roku 2030", w szczególności wpisuje się w jej II cel strategiczny: „Zwiększenie zdolności podmiotów gospodarczych do tworzenia i absorpcji wiedzy oraz wdrażania innowacji, w szczególności w obszarach regionalnych inteligentnych specjalizacji".

Interwencja w ramach Celu 3 obejmuje całe terytorium Partnerstwa i angażuje wszystkich partnerów oraz interesariuszy m.in. przedsiębiorców, IOB, NGO.

W ramach celu 3 przewidziano następujące kierunki działań i typy projektów:

3.1. Wspólna oferta inwestycyjna i promocja gospodarcza

- Identyfikacja terenów o potencjale gospodarczym wraz z analizą ich dostępności i atrakcyjności;
- Przygotowanie Stref Aktywności Gospodarczej (uzbrojenie);
- Uzupełnienia braków infrastrukturalnych w gminach hamujących rozwój przedsiębiorczości;
- Utworzenie w jst stanowisk ds. obsługi inwestorów;
- Propozycja wspólnego systemu zachęt dla przedsiębiorców ze strony samorządów np. ulgi;
- Akcja „przyciągania" zainteresowania dużych przedsiębiorców poprzez spotkania z nimi w Biłgoraju;
- Akcja „przyciągania" talentów, młodych absolwentów – zachęty np. mieszkanie komunalne, znalezienie atrakcyjnej pracy, zatrudnienie w spółkach miejskich, pomoc w założeniu biznesu;
- Akcja dotarcia do „ludzi sukcesu" pochodzących z Biłgoraja, a obecnie pracujących na prestiżowych stanowiskach;

- Akcja budowania marki terytorialnej – stworzenie katalogu produktów lokalnych, stworzenie planu marketingowego dla promocji tradycji i lokalności - logo promocyjne dla partnerstwa;
- Wspólna promocja gospodarcza obszaru Partnerstwa i przedsiębiorców, wsparcie udziału w targach i misjach gospodarczych, udział w konferencjach, kongresach;
- Promocja sukcesów lokalnych firm i ich produktów - organizacja konkursów dla przedsiębiorców (m.in. w obszarach biznes, ekologia).

3.2. Wsparcie przedsiębiorców poprzez dedykowane im usługi

- Budowa i doskonalenie systemu obsługi przedsiębiorców;
- Inkubatory przedsiębiorczości;
- Usługi dla MŚP;
- Biłgorajska Platforma Handlu;
- Wsparcie w obszarze cyfryzacji i nowoczesnych technologii – przedsiębiorców seniorów (np. rzemieślników);
- Wsparcie i promocja przedsiębiorstw społecznych.

3.3. Budowanie kapitału społecznego dla przedsiębiorczości

- Kształcenie odpowiadające potrzebom rynku pracy;
- Promocja kształcenia zawodowego;
- Rozwój kształcenia ustawicznego;
- Zapewnienie miejsc opieki nad dziećmi (żłobki, przedszkola, świetlice) umożliwiających aktywny udział rodziców w rynku pracy;
- Wsparcie srebrnej gospodarki;
- Rozwój infrastruktury edukacji zawodowej i ustawicznej;
- Promocja postaw przedsiębiorczych wśród dzieci i młodzieży (zajęcia w szkołach, gry biznesowe, wizyty w firmach, spotkania z ludźmi biznesu);
- Włączenie społeczne, w tym włączenie uchodźców w obszarze wzmacniania rynku pracy.

3.4. Dywersyfikacja dochodów mieszkańców m.in. poprzez turystykę

- Wsparcie lokalnych usług;
- Rozbudowa infrastruktury rowerowej - ścieżki rowerowe, wiaty;
- Rozbudowa infrastruktury pieszej dla celów turystyki i rekreacji – ścieżki piesze, edukacyjne, punkty cenne przyrodniczo lub historycznie;
- Infrastruktura turystyczna: pola namiotowe, campingowe;
- Ochrona bioróżnorodności;

- Rozwój agroturystki, zagród edukacyjnych, gospodarstw opiekuńczych;
- Rozwój działalności turystycznej i okołoturystycznej.

3.3. Powiązanie celów strategicznych z celami szczegółowymi FEL

W tabeli poniżej zaprezentowano korelację pomiędzy wyznaczonymi w strategii partnerstwa celami strategicznymi i kierunkami działań, a celami szczegółowymi zdefiniowanymi na poziomie dokumentu „Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021 – 2027". Zaprezentowane powiązania potwierdzają ścisły związek celów strategicznych postawionych w strategii IIT z określonymi celami szczegółowymi Programu FEL.

Tabela 3. Powiązanie celów strategicznych z celami szczegółowymi FEL

Cele strategiczne	Kierunki działań	Cele szczegółowe FEL 2021-2027
1. Efektywne partnerstwo korzystające z synergii potencjałów i działań	1.1 Rozwój potencjału Partnerstwa i jego interesariuszy	1(ii) czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych; 1(iv) rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości; 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.
2. Dostępna zielona i tania energia jako katalizator rozwoju gospodarczego	2.1 Kooperacja energetyczna 2.2 Efektywne zarządzanie energią 2.3 Rozwój OZE i jej magazynów 2.4 Efektywne ciepło systemowe 2.5 Budowanie świadomości klimatycznej mieszkańców	2(i) wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych; 2(ii) wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju; 2(iv) wspieranie przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego.

3. Silna gospodarka wykorzystująca lokalne potencjały	3.1 Wspólna oferta inwestycyjna i promocja gospodarcza	1(iv) rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości; 4e) (EFS+) poprawa jakości, poziomu włączenia społecznego i skuteczności systemów kształcenia i szkolenia oraz ich powiązania z rynkiem pracy – w tym przez walidację uczenia się pozaformalnego i nieformalnego, w celu wspierania nabywania kompetencji kluczowych, w tym umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, oraz przez wspieranie wprowadzania dualnych systemów szkolenia i przygotowania zawodowego; 4g) (EFS+) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej; 4i) (EFS+) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów; 5(ii) wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.
	3.2 Wsparcie przedsiębiorców poprzez dedykowane im usługi	
	3.3 Budowanie kapitału społecznego dla przedsiębiorczości	
	3.4 Dywersyfikacja dochodów mieszkańców m.in. poprzez turystykę	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie FEL

3.4. Kluczowe produkty i rezultaty strategiczne – wskaźniki

W poniższym zestawieniu tabelarycznym wskazano weryfikowalne i mierzalne wskaźniki produktu i rezultatu w układzie poszczególnych celów Programu „FEL 2021-2027". Ich dobór i osadzenie na gruncie dokumentu regionalnego potwierdza zgodność celów strategicznych przyjętych na poziomie „Strategii IIT Partnerstwa Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego" z dokumentem opracowanym przez Województwo Lubelskie. Ponadto dobór wskaźników został przygotowany w korelacji z wynikami opracowanej wcześniej diagnozy i odpowiada na najważniejsze zidentyfikowane tam bariery i potencjały obszaru Partnerstwa.

Tabela 4. Kluczowe produkty i rezultaty strategiczne – wskaźniki

Cele strategiczne	Cele szczegółowe FEL 2021-2027	Wskaźniki produktu	Wskaźniki rezultatu
1. Efektywne partnerstwo korzystające z synergii potencjałów i działań	1(ii) 1(iv) 5(ii)	RCO074 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego↑; RCO014 Instytucje publiczne otrzymujące wsparcie na opracowywanie usług, produktów i procesów cyfrowych↑.	RCR011 Użytkownicy nowych i zmodernizowanych publicznych usług, produktów i procesów cyfrowych↑.
2. Dostępna zielona i tania energia jako katalizator rozwoju gospodarczego	2(i) 2(ii) 2(iv)	RCO019 Budynki publiczne o udoskonalonej charakterystyce energetycznej↑; PLRO 165 Liczba nowych/zmodernizowanych punktów świetlnych↑; RCO020 Wybudowane lub zmodernizowane sieci ciepłownicze i chłodnicze↑.	RCR026 Roczne zużycie energii pierwotnej↓; RCR029 Szacowana emisja gazów cieplarnianych↓.
3. Silna gospodarka wykorzystująca lokalne potencjały	1(iv) 4e) 4g) 4i) 5(ii)	RCO001 Przedsiębiorstwa objęte wsparciem (w tym: mikro, małe, średnie, duże) ↑; RCO074 Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego↑; RCO077 Liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem↑.	RCR098 Pracownicy MŚP kończący szkolenia w zakresie rozwoju umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości↑; RCR077 Liczba osób odwiedzających obiekty kulturalne i turystyczne objęte wsparciem↑.

Źródło: opracowanie własne

3.5. Wizja strategiczna Partnerstwa

Trwała poprawa jakości życia mieszkańców jest najważniejszym zadaniem stojącym przed władzami samorządowymi gmin z terenu Partnerstwa. Można ją osiągnąć dzięki właściwemu zarządzaniu kapitałem społecznym, gospodarczym i środowiskowo-przestrzennym oraz wykorzystując lokalne potencjały. Zaangażowanie mieszkańców, przedsiębiorców, instytucji pozarządowych i innych interesariuszy będzie gwarantowało, że zmiany będą trwałe i społecznie akceptowalne. Jak może wyglądać Partnerstwo za kilka lat:

Jest wtorek 1 stycznia 2031 roku - mieszkańcy obszaru Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego" budzą się rano i …

„Cieszą się, że jest Nowy Rok – dzień wolny od pracy i szkoły, bo przecież wczoraj był Sylwester. Ludzie w większości pracują w najbliższej okolicy, nie tracą czasu na dojazdy i mogą poświęcać go w większym stopniu swoim rodzinom, znajomym i hobby. Większość z nich już zapominała o spędzaniu całego tygodnia poza domem np. w pracy w Warszawie albo miesięcy poza domem w pracy w Finlandii, Holandii czy innej Belgii. Lokalne firmy ciągle coś robią i z czasem przestają być lokalne, część od dawna była rozpoznawalna w swoich branżach, ale teraz nowe firmy, nowe branże, nowe miejsca pracy – nie zawsze się udaje, ale ważne, że to wszystko rozwija się na naszym podwórku. Z tymi terenami dla firm też nie było łatwo, ale w końcu udało się scalić te małe działki i wykorzystać tereny. Teraz wszyscy są zadowoleni - właściciele, bo zarobili, a przedsiębiorcy, bo mają dobre warunki (drogi, infrastruktura itp.). Biłgoraj i okolice ludziom kojarzą się teraz z biznesem przez duże „B" i z energią przez zielone „E". Mamy wreszcie coś na naszą „biłgorajską nutę" 😊.

W domach i mieszkaniach jest ciepło, choć to styczeń i za oknem śnieg (tyle co kot napłakał) i lekki mróz. Transformacja energetyczna postępuje, wolno, ale do przodu, jednak ta głęboka termomodernizacja miała sens - nowe okna, ocieplenie elewacji i przede wszystkim wymiana ogrzewania i oświetlenia przyniosły zamierzone efekty – mniejsze rachunki, a i dla zdrowia lepiej, i dla planety lepiej. Dobrze, że zaczęło się od budynków użyteczności publicznej, dzięki temu mieszkańcy zobaczyli, że nie ma innej drogi. Bardzo pomogły też akcje promocyjne i dofinansowania do inwestycji.

To co najistotniejsze to nasz klaster energii, na początku było trudno, współpraca z zasady łatwa nie jest – trzeba się dogadywać, ale z czasem zadziałało – na początku samorządy, potem firmy, a na końcu i mieszkańcy – każdy chce mieć przecież tańszy prąd. Klaster się ciągle rozwija, bo firmy potrzebują energii, a są i tacy, którzy ją chętnie wyprodukują, ba, nawet zmagazynują (dobrze, że wreszcie te akumulatory

są tańsze i efektywniejsze). Mamy kilka małych farm fotowoltaicznych, kończy się budowa biogazowni. Zmieniona ustawa wiatrakowa też przyniosła skutki, wreszcie wiatr u nas nie wieje na darmo. A wszystko to przyciąga firmy, bo wiedzą, że płacenie za ślad węglowy to droga sprawa, więc lepiej korzystać z lokalnego OZE.

Miejska Ciepłownia dzięki pompom ciepła, kogeneracji i OZE odchodzi od węgla – to trudny proces, ale ważne, że tak szybko postępuje.

Już od dawna tablice informacyjne na Urzędzie nie wyświetlają czerwonych komunikatów o przekroczeniu norm emisji – Radni zresztą zdecydowali, żeby je zdemontować. Radni teraz mają sporo roboty - lokalne samorządy inwestują, wreszcie dzięki wzrostowi dochodów z PIT i CIT oraz podatku od nieruchomości - mogą być gospodarzami, a nie jedynie szukać środków zewnętrznych. Łącząc jedno z drugim osiągają więcej.

Rodziców zastanawia tylko co stało się z ich dziećmi (wiadomo inne pokolenie, ale …), to że przemądrzałe to jedno – dobra edukacja robi swoje, ale to, że eko-fanatycy to drugie. Tak, trzeba się z tym pogodzić i samemu też zmienić przyzwyczajenia, mniej mięsa, więcej ruchu, mniej samochodem, więcej rowerem, miej opakowań i śmieci, więcej zdrowego rozsądku.

1 stycznia to czas przemyśleń, mieszkańcy dochodzą do wniosku, że kolejny dobry rok za nimi, a jeszcze lepszy przed nimi, chcą mieszkać w swojej okolicy, mieć tu dzieci i cieszyć się życiem. W weekend ma być podobno ciepło, może część pojedzie na noworoczną wycieczkę rowerową czemu nie – szkoda, aby w styczniu ścieżki rowerowe były puste.”

3.6. Kierunki działań wykraczających poza horyzont realizacji strategii

Wyznaczone cele (zwłaszcza 2 i 3) mają charakter typowo strategiczny, znacząco przekraczający perspektywę 2030 roku. Partnerzy zakładają, że ta 7 letnia perspektywa strategiczna pozwoli na wypracowanie trwałych mechanizmów współpracy zarówno pomiędzy partnerami, jak i pomiędzy interesariuszami Partnerstwa oraz realizację kluczowych przedsięwzięć i przygotowanie kolejnych.

Działania dotyczące **transformacji energetycznej** będą procesem ciągłym i pomimo założeń UE (fit for 55) nie zostaną zrealizowane do 2030 roku. Wpływa na to, z jednej strony – negatywnie - szczególnie trudna sytuacja polskiej energetyki (uzależnienie od węgla), ale z drugiej strony - pozytywnie - oddziałuje postęp technologiczny w zakresie OZE, magazynowania energii i zarządzania nią. Ten obszar

najprawdopodobniej nadal będzie priorytetem dla Partnerstwa w perspektywie do roku 2050.

Analogiczne wnioski nasuwają się w zakresie wsparcia przedsiębiorczości i szeroko rozumianego **rozwoju gospodarczego**, który od lat 90. XX w. pozostaje głównym celem unijnej polityki spójności – jako najtrwalsza podstawa rozwoju także w sferze społecznej i przestrzennej.

Wyzwaniem, z którym zmierzy się Partnerstwo będzie **depopulacja i zmniejszająca się liczba mieszkańców aktywnych zawodowo**. Obecnie podejmowane działania mają ograniczać to ryzyko, jednak problem pozostanie jednym z największych wyzwań.

Jako długookresowe wyzwanie Partnerstwo definiuje **innowacyjność**. Popularność tego słowa w kontekście działań rozwojowych sprawia, że stało się ono sloganem. Dla partnerów innowacyjność rozumiana jest jako innowacyjne środowisko lokalne, które będzie sprzyjać powstawaniu innowacji w sferze gospodarczej (nowe produkty, technologie, usługi, systemy), ale także w sferze publicznej (usługi publiczne w wyższej jakości, efektywniejsza administracja) oraz w sferze społecznej (innowacje w obszarze edukacji, kształcenia ustawicznego, aktywności obywatelskiej, wsparcia seniorów itp.). Triada tych czynników daje szanse na stworzenie miejsca dobrego do życia i zatrzymania odpływu mieszkańców (szczególnie młodych ludzi). Podstawą tego innowacyjnego środowiska musi stać się lokalny kapitał społeczny. Działania podejmowane w ramach niniejszej strategii to kolejny krok lokalnych społeczności w budowaniu tego kapitału poprzez współpracę.

4. Obszary strategicznej interwencji (OSI)

Partnerstwo w swoich działaniach stara się zachować spójność i komplementarność interwencji publicznej ze szczególnym uwzględnieniem aspektów przestrzennych. Samorządy z Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego" należą częściowo do dwóch OSI wyznaczonych w „Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego do roku 2030" (uchwała Sejmiku Województwa Lubelskiego nr XXIV/406/2021 z 29 marca 2021 roku). Są to: OSI Roztocze i MOF Biłgoraj.

Ze względu na wysoką lesistość, duży udział powierzchni obszarów objętych różnymi formami ochrony przyrody, potencjał turystyczny, walory klimatyczne oraz istniejące naturalne powiązania funkcjonalne w układzie transgranicznym za priorytet rozwoju OSI Roztocze uznano społeczno-gospodarcze wykorzystanie zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego Roztocza i Puszczy Solskiej. Są to jednocześnie gminy należące do krajowych OSI - obszary zagrożone trwałą marginalizacją oraz miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze tj. Biłgoraj. Obszar Partnerstwa Gmin Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego (5 gmin) stanowi jedynie wycinek OSI Roztocze.

Ryc. 3. MOF Biłgoraj na tle Obszaru Strategicznej Interwencji Roztocza

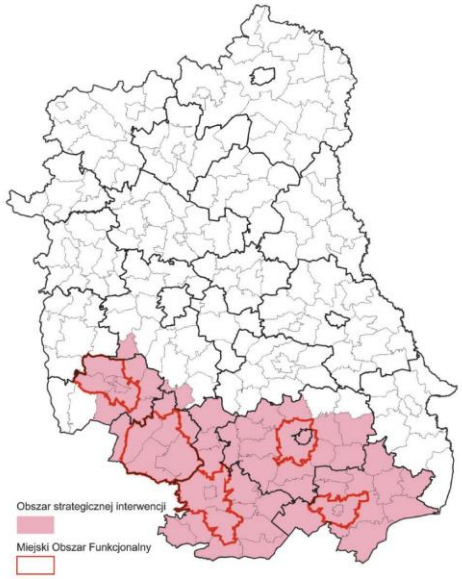

Źródło: Synteza Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego

Część OSI Roztocze stanowią wyodrębnione i spójne miejskie obszary funkcjonalne (MOF). Miasto Biłgoraj, będące rdzeniem obszaru funkcjonalnego wraz z gminami Biłgoraj i Księżpol tworzą Miejski Obszar Funkcjonalny Biłgoraja.

MOF pełni rolę ośrodka lokalnego, którego problemy obejmują wymiar gospodarczy, jak i społeczny. W SRWL wskazano potrzeby rozwojowe, zapewnianiające wysoką jakość życia, która coraz częściej jest czynnikiem przyciągającym do mniejszych ośrodków, przez skuteczną koordynację działań ukierunkowanych na zaspokojenie potrzeb mieszkańców obszaru funkcjonalnego, a nie poszczególnych jednostek administracyjnych. Nie zdiagnozowano w nich znaczących problemów gospodarczych, lecz z powodu otoczenia obszarami gmin problemowych stwierdzono, że konieczne jest podjęcie stosownych interwencji.

Powyższe ustalenia SRWL są spójne z wynikami badania prowadzonego na potrzeby „Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego", które miało na celu zidentyfikowanie obszarów problemowych na terenie całej Polski. (wg. metodologii prof. P. Śleszyńskiego - Aktualizacja delimitacji obszarów problemowych - 2018 r., P. Śleszyński, J. Bański, M. Degórski, T. Komornicki, Warszawa, 2019 r.).

Ryc. 4. Typologia obszarów problemowych

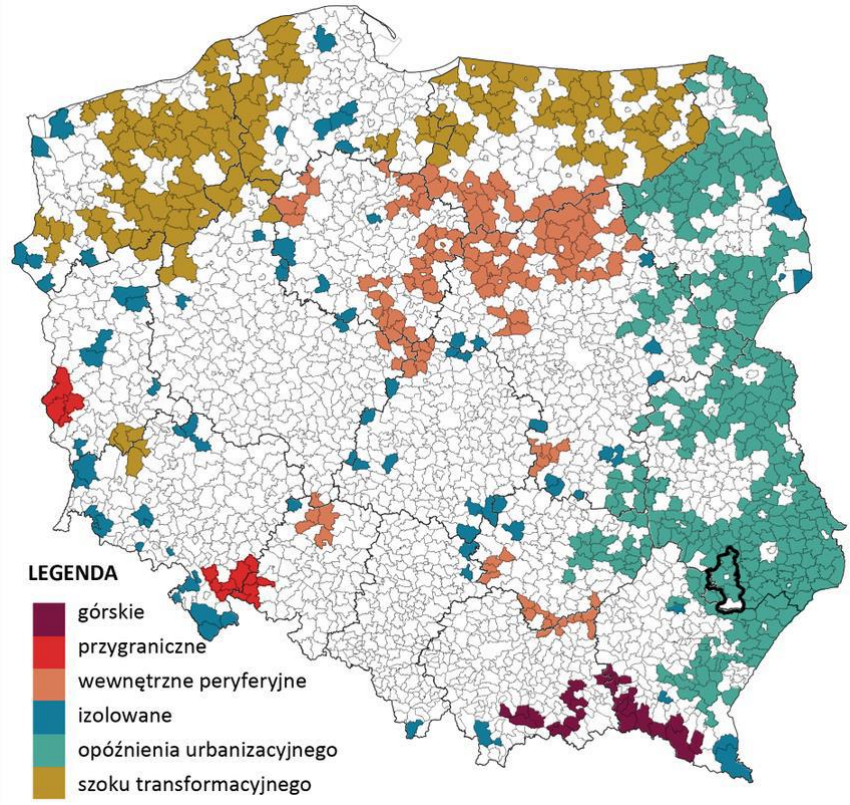

Źródło: Opracowanie własne ZMP na podstawie delimitacji obszarów problemowych P. Śleszyńskiego

Ryc. 5. Obszary problemowe wg kategorii społeczne, ekonomiczne, społeczno-ekonomiczne

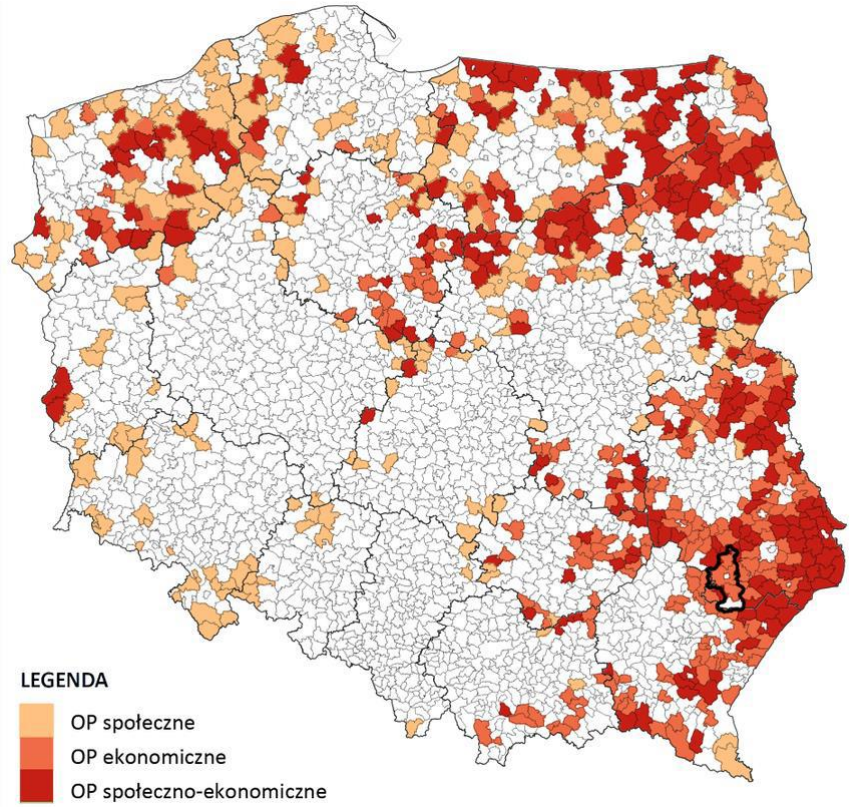

Źródło: Obszary problemowe wg kategorii społeczne - ekonomiczne - społeczno-ekonomiczne

Cele strategiczne zdefiniowane w niniejszej strategii są odpowiedzią na problemy będące podstawą wyznaczenia zarówno krajowych, jak i regionalnych OSI, w szczególności w zakresie gospodarczym.

Obszar Partnerstwa objętego strategią IIT jest najszerszy. Trzy spośród pięciu gmin tworzą Miejski Obszar Funkcjonalny Biłgoraja, dla którego opracowana została strategia ZIT. Zakres interwencji Strategii ZIT przewiduje następujące obszary:

- Poprawa obsługi mieszkańców MOF Biłgoraja z wykorzystaniem narzędzi IT (projekt partnerski)
- Termomodernizacja i poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej na terenie MOF Biłgoraja (projekt zintegrowany, realizowany przez: Miasto Biłgoraj, Gminę Biłgoraj, Gminę Księżpol)
- Poprawa dostępności budynków oświatowych na terenie MOF Biłgoraja (projekt zintegrowany, realizowany przez Miasto Biłgoraj i Gminę Księżpol)
- Poprawa bezpieczeństwa MOF Biłgoraja (projekt zintegrowany, realizowany przez: Miasto Biłgoraj, Gminę Biłgoraj, Gminę Księżpol)

- Wsparcie edukacji szkolnej i przedszkolnej na terenie MOF Biłgoraja (projekt partnerski, realizowany przez Miasto Biłgoraj i Gminę Księżpol)
- Dzienny Dom Pomocy w Dylach (projekt partnerski)

W zakresie miast wchodzących w skład Partnerstwa przewidziano realizację przedsięwzięć z zakresu rewitalizacji miejskiej wynikających z Gminnych Planów Rewitalizacji.

Partnerstwo w ramach niniejszej Strategii IIT nie wyznaczyło obszarów strategicznej interwencji na swoim obszarze.

Pomimo zbieżnych tematycznie obszarów wsparcia w ramach instrumentów terytorialnych nie występuję ryzyko podwójnego finansowania na poziomie projektowym. Partnerzy deklarują pełną rozdzielność zakresu rzeczowego projektów identyfikowanych w ramach strategii IIT oraz strategii ZIT. Jednocześnie projekty te będą w wielu obszarach komplementarne, pozwoli to na wykorzystanie efektu synergii.

5. Projekty

Przygotowane przez Partnerstwo **projekty**, czyli przedsięwzięcia zmierzające do osiągnięcia założonego celu określonego wskaźnikami, ze wskazanym początkiem i końcem realizacji, koniecznymi zasobami, będą stanowiły podstawę aplikowania o wsparcie środkami UE.

Projekty przygotowano z zachowaniem **podejścia zintegrowanego**, dbając o to, aby: realizowały, któryś z celów strategicznych, miały wpływ na rozwój więcej niż jednej gminy Partnerstwa, były powiązane oraz aby były przygotowane/wybierane wspólnie przez samorządy Partnerstwa.

Identyfikując i planując projekty Partnerzy przywiązywali szczególną wagę do ich **komplementarności** w celu wykorzystania synergicznej współpracy oraz maksymalizacji ich odziaływania na obszar Partnerstwa.

W myśl priorytetów określonych w „Zasadach realizacji instrumentów terytorialnych w Polsce w perspektywie finansowej na lata 2021-2027" projekty koncentrują się w obszarach: rozwoju gospodarczego i neutralności klimatycznej oraz wzmacniają powiązania funkcjonalne na obszarze Partnerstwa.

5.1. Proces identyfikacji i wyboru projektów

Proces identyfikacji projektów miał wieloetapowych charakter. Pierwsze koncepcje projektowe, w sposób naturalny, pojawiły się już w trakcie prac diagnostycznych. Część z nich pochodziła od partnerów, ale przede wszystkim były one głosem interesariuszy biorących udział w warsztatach podsumowujących diagnozę.

W oparciu o sprecyzowane w ramach diagnozy potencjały i wyzwania, przygotowano i przeprowadzono ankietę wśród partnerów (listopad 2022), której celem było określenie kluczowych obszarów rozwojowych poprzez identyfikację pomysłów projektowych. W toku prac warsztatowy ustalono kluczowe cele i związane z nimi pomysły na projekty.

Działania te stały się podstawą do opracowania ankiety skierowanej do interesariuszy Partnerstwa (grudzień 2022/styczeń 2023). Otrzymano 145 ankiet od interesariuszy reprezentujących poszczególne sektory (publiczny, gospodarczy,

społeczny, rolniczy, osoby uczące się). Ankietowani wskazali priorytetowe typy projektów oraz własne pomysły projektowe.

Raport z badania ankietowego stanowił podstawę do spotkania warsztatowego przedstawicieli Partnerstwa oraz interesariuszy (luty 2023). Przed warsztatami dokonano diagnozy potencjału energetycznego w zakresie OZE dla gmin partnerskich oraz przeprowadzono seminarium na temat transformacji energetycznej. W trakcie części warsztatowej opracowano pomysły projektowe w zakresie transformacji energetycznej oraz w obszarze rozwoju gospodarczego.

Grupa robocza, we współpracy z doradcami, dokonała analizy i oceny zgłoszonych pomysłów, a korzystając z wcześniej ustalonych kryteriów - zdefiniowano kluczowe pomysły projektowe.

W cyklu kolejnych warsztatów Grupy Roboczej (luty - kwiecień 2023) opracowano projekty fiszek dla kluczowych przedsięwzięć, które znalazły się w strategii. W roboczych warsztatach brali udział przedstawiciele Biłgorajskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. jako interesariusza szczególnie istotnego dla realizacji misji Partnerstwa – rozwoju gospodarczego. Przeprowadzono także seminarium o stosowaniu formuły PPP w finansowaniu przedsięwzięć OZE.

W okresie lipiec – grudzień 2023 przeprowadzono seminaria tematyczne (wsparcie przedsiębiorczości – rola jst i potencjał współpracy gospodarczej z Ukrainą oraz transformacja energetyczna – rola kooperacji samorządów) z udziałem przedsiębiorców. W ramach budowania potencjału instytucjonalnego partnerstwa, koniecznego do wdrażania projektów - przedstawiciele partnerski samorządów (po 4-5 osób z każdej gminy) wzięli udział w warsztatach dotyczących zarządzania projektami UE oraz kompetencji miękkich.

Przedstawiciele partnerstwa brali także udział w forach wymiany doświadczeń oraz wizycie studyjnej. Planowane projekty były poddane konsultacjom społecznym wraz z niniejszą Strategia. Pozyskana wiedza i informacje zwrotne od interesariuszy pozwoliły na dopracowanie koncepcji projektowych w postaci fiszek, które zostały wstępnie skonsultowane z IZ FEL 2021-20217.

W procesie identyfikacji projektów, podobnie jak w ustalaniu celów, partnerzy założyli koncentrację wsparcia. Kluczowe kryteria, które zastosowano do wyboru projektów obejmowały:

- bezpośredni lub pośredni wpływ projektu na rozwój gospodarczy Partnerstwa;
- zintegrowany charakter projektu;

- priorytetowy charakter projektu w ocenie partnerów – zgodność z celami strategii i ustaleniami diagnozy;
- odziaływanie projektu na Partnerstwo (co najmniej na 2 gminy);
- komplementarność działań w projekcie;
- komplementarność z innymi projektami;
- pozytywny wpływ finansowy na samorządy – obniżenie kosztów świadczenia usług publicznych lub zwiększenie przychodów w długiej perspektywie;
- innowacyjność projektu;
- stan przygotowania projektu.

5.2. Lista projektów

Poniżej przedstawiono listę projektów będącą wynikiem opisanego wcześniej procesu diagnozowania i wyboru kluczowych z punktu widzenia strategii IIT Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego" – przedsięwzięć.

Tabela 5. Zbiorcza lista projektów Strategii IIT Partnerstwa „Gmin Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego" w układzie celów strategicznych

Kierunki działań	Planowane projekty
Cel strategiczny 1. Efektywne partnerstwo korzystające z synergii potencjałów i działań	
1.1 Rozwój potencjału Partnerstwa i jego interesariuszy	**1. Rozwój Partnerstwa w oparciu o technologie cyfrowe**
Cel strategiczny 2. Dostępna zielona i tania energia jako katalizator rozwoju gospodarczego	
2.1 Kooperacja energetyczna	**2a. Klaster energetyczny – kooperacja energetyczna na poziomie Partnerstwa** **2b. Spółdzielnia energetyczna – kooperacja energetyczna na poziomie Partnerstwa**
2.2 Efektywne zarządzanie energią	**3a. Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Miasto Biłgoraj** **3b. Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Biłgoraj** **3c. Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Księżpol** **3d. Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Tarnogród** **3e. Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Frampol** **4a. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Miasto Biłgoraj** **4b. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Księżpol** **4c. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Tarnogród** **4d. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Frampol**
2.3 Rozwój odnawialnych źródeł energii i jej magazynów	*Projekty 2a i 2b realizują ten kierunek działań*
2.4 Efektywne ciepło systemowe	**5. Modernizacja systemu ciepłowniczego w Biłgoraju**
2.5 Budowanie świadomości klimatycznej mieszkańców	**6. „Energ-etyczni" mieszkańcy i zielono-niebieska infrastruktura**
Cel strategiczny 3. Silna gospodarka wykorzystująca lokalne potencjały	
3.1 Wspólna oferta inwestycyjna i promocja gospodarcza	**7a. Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Miasto Biłgoraj** **7b. Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Biłgoraj** **7c. Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Księżpol** **7d. Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Tarnogród** **7e. Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Frampol**

3.2 Wsparcie przedsiębiorców poprzez dedykowane im usługi	*Działania realizowane przez przedsiębiorców oraz Instytucje Otoczenia Biznesu*
3.3 Budowanie kapitału społecznego dla przedsiębiorczości	**8. Promocja postaw przedsiębiorczych**
3.4 Dywersyfikacja dochodów mieszkańców m.in. poprzez turystykę	**9. Szlaki rowerowe jako element produktu turystycznego**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

5.3. Fiszki projektowe w układzie celów strategicznych

Poniżej zaprezentowano 21 fiszek projektowych, które w układzie poszczególnych celów strategicznych, w podstawowym zakresie, opisują projekty, które w obecnej perspektywie finansowej będą realizowane z wykorzystaniem Innych Instrumentów Terytorialnych dostępnych w ramach Programu „Fundusze Europejskie dla Lubelskiego na lata 2021-2027".

5.3.1. Fiszki projektowe w ramach pierwszego celu strategicznego „Efektywne partnerstwo korzystające z synergii potencjałów i działań”

Tabela 6. Fiszka projektu Rozwój Partnerstwa w oparciu o technologie cyfrowe

Numer	**1**
Tytuł	**Rozwój Partnerstwa w oparciu o technologie cyfrowe**
Wnioskodawca	Miasto Biłgoraj
Partnerzy	Miasto Biłgoraj, Gmina Biłgoraj, Gmina Frampol, Gmina Tarnogród, Gmina Księżpol
Szacunkowa wartość	400 tys. euro
Działanie FEL	2.1. – Cyfrowe Lubelskie
Zakres	Opracowanie platformy oferującej aktywny dostęp do danych m.in.: opis obszaru partnerstwa i gmin w pod kątem inwestycji gospodarczych, wykazy działek inwestycyjnych (wskazanie gotowość sprzedaży działek przez właścicieli), MPZP, stan uzbrojenia, podatki, ulgi, osoby do kontaktu, wspólna oferta inwestycyjna online. Tworzenie nowych usług i cyfryzacja usług istniejących, poprawa funkcjonalności i e-dojrzałości istniejących usług, integracja usług publicznych skierowanych do przedsiębiorców i inwestorów. Jako element uzupełniający - rozwój infrastruktury informatycznej partnerów (uzupełnienia w sprzęcie komputerowym) oraz aplikacji i systemów bazodanowych, zakup i wdrożenie rozwiązań zapewniających ciągłość działania oraz bezpieczeństwo systemów udostępniających dane do świadczenia e-usług. Podnoszenie kompetencji cyfrowych administratorów, pracowników sektora publicznego oraz interesariuszy. Wszelkie e-usługi realizowane w ramach projektu będą usługami o wysokim poziomie dojrzałości (co najmniej na 4 poziomie dojrzałości), gwarantujące pełną dostępność on-line.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

5.3.2. Fiszki projektowe w ramach drugiego celu strategicznego „Dostępna zielona i tania energia jako katalizator rozwoju gospodarczego”

Tabela 7. Fiszka projektu Klaster energetyczny – kooperacja energetyczna na poziomie Partnerstwa

Numer	**2a**
Tytuł	**Klaster energetyczny – kooperacja energetyczna na poziomie Partnerstwa**
Wnioskodawca	Miasto Biłgoraj
Partnerzy	Gmina Biłgoraj, Gmina Frampol, Gmina Tarnogród, Gmina Księżpol, ewentualnie spółdzielnia energetyczna i partnerzy prywatni
Szacunkowa wartość	2 mln euro
Działanie FEL	4.9. Zwiększenie wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych Opcjonalnym źródłem finansowania (w zależności od planowanej mocy instalacji OZE) będzie FEL działanie 4.10 Wykorzystanie OZE w gospodarce
Zakres	• Analiza możliwości formalno-organizacyjnych w zakresie kooperacji energetycznej partnerów – formuła prawna, zapisy umowne, ścieżki finansowania. • Inwentaryzacja zasobów własnych samorządów (OZE i zużycie). • Analiza lokalizacji oraz infrastruktury energetycznej PGE S.A. – możliwości przyłączeniowe • Inwentaryzacja potencjalnych zasobów do produkcji energii dla podmiotów z terenu Partnerstwa (interesariusze: przedsiębiorcy, rolnicy, mieszkańcy itp.). • Rejestracja podmiotu. • Opracowanie Planu Rozwoju Energetyki dla klastra do roku 2035. • Projekt instalacji OZE i magazynów energii, uzyskanie pozwoleń. • Budowa instalacji OZE oraz magazynów energii. • Umożliwienie dostępu do tańszej, lokalnej i zielonej energii podmiotom z terenu Partnerstwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 8. Fiszka projektu Spółdzielnia energetyczna – kooperacja energetyczna na poziomie Partnerstwa

Numer	**2b**
Tytuł	**Spółdzielnia energetyczna – kooperacja energetyczna na poziomie Partnerstwa**
Wnioskodawca	Gmina Biłgoraj
Partnerzy	Gmina Frampol, Gmina Tarnogród, Gmina Księżpol, ewentualnie partnerzy prywatni
Szacunkowa wartość	5 mln euro
Działanie FEL	4.9. Zwiększenie wykorzystania Odnawialnych Źródeł Energii w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych. Opcjonalnym źródłem finansowania (w zależności od planowanej mocy instalacji OZE) będzie FEL działanie 4.10 Wykorzystanie OZE w gospodarce.
Zakres	• Analiza możliwości formalno-organizacyjnych w zakresie kooperacji energetycznej partnerów – formuła prawna, zapisy umowne, ścieżki finansowania. • Inwentaryzacja zasobów własnych samorządów (OZE i zużycie). • Analiza lokalizacji oraz infrastruktury energetycznej PGE S.A. – możliwości przyłączeniowe • Inwentaryzacja potencjalnych zasobów do produkcji energii dla podmiotów z terenu Partnerstwa (interesariusze: przedsiębiorcy, rolnicy, mieszkańcy itp.). • Rejestracja podmiotu. • Opracowanie Planu Rozwoju Energetyki dla klastra do roku 2035. • Projekt instalacji OZE i magazynów energii, uzyskanie pozwoleń. • Budowa instalacji OZE oraz magazynów energii. • Umożliwienie dostępu do tańszej, lokalnej i zielonej energii podmiotom z terenu Partnerstwa.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 9. Fiszka projektu Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Miasto Biłgoraj

Numer	**3a**
Tytuł	**Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Miasto Biłgoraj**
Wnioskodawca	Miasto Biłgoraj
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	1,3 mln euro
Działanie FEL	4.4. Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych
Zakres	Budowa i przebudowa oświetlenia ulicznego zostanie wykonana na ulicach, które obecnie nie posiadają linii oświetleniowych (budowa nowych linii) oraz tych, na których zlokalizowane są linie oświetleniowe z oprawami energochłonnymi (remont istniejących). Zakres zadania obejmuje: • opracowanie projektów budowlano-wykonawczych wraz z uzyskaniem niezbędnych uzgodnień, zgód, zezwoleń i decyzji administracyjnych, umożliwiających wykonanie robót budowlanych; • budowę zaprojektowanych urządzeń linii oświetleniowej i przekazanie ich zamawiającemu; • wykonanie wymaganych pomiarów elektrycznych oraz inwentaryzacji geodezyjnej powykonawczej; • uzgodnienia związane z dostarczeniem energii, z wyłączeniem opłaty przyłączeniowej oraz zawarcie umów dystrybucyjnych i sprzedażowych; • remont istniejących urządzeń oświetleniowych; • wymianę wyeksploatowanych słupów stalowych i opraw sodowych na słupy aluminiowe z wysięgnikiem oraz oprawy energooszczędne w technologii LED; • zabezpieczenie elementów montażowych przed korozją; • wykonanie numeracji słupów; • utylizację i/lub recykling materiałów zdemontowanych; • zamontowanie opraw wyposażonych w sterowniki lub układy zasilające umożliwiające programowanie. Szczegółowy zakres prac technicznych zostanie określony na podstawie audytów energetycznych i dokumentacji projektowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 10. Fiszka projektu Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Biłgoraj

Numer	**3b**
Tytuł	**Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Biłgoraj**
Wnioskodawca	Gmina Biłgoraj
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	600 tys. euro
Działanie FEL	4.4. Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych
Zakres	Prace będą obejmowały następujący zakres: • Wymiana ponad 900 szt. lamp na oprawy typu LED. • Wymiana lub modernizacja ponad 200 szt. lamp typu LED (dołożenie systemu zdalnego sterowania). • Budowa nowego oświetlenia ulicznego typu LED (słupy + oprawy) – ponad 200 szt. • Przeniesienie układów sterowania do szaf sterujących. • Zakup programu i urządzeń do sterowania systemem oświetlenia ulicznego. • Instalacja systemu zdalnego zarządzania oświetleniem ulicznym. Zmodernizowane inteligentne oświetlenie uliczne będzie wykonane w następujących miejscowościach: Andrzejówka, Bukowa, Brodziaki, Ciosmy, Cyncynopol, Dąbrowica, Dereźnia Majdańska, Dereźnia Solska, Dereźnia Zagrody, Dyle, Edwardów, Gromada, Hedwiżyn, Ignatówka, Jachosze, Kajetanówka, Kolonia Sól, Korczów, Korytków Duży, Majdan Gromadzki, Nadrzecze, Nowy Bidaczów, Okrągłe, Podlesie, Rapy Dylańskie, Ruda Solska, Ruda Zagrody, Smólsko Duże, Smólsko Małe, Sól, Stary Bidaczów, Wola Dereźniańska, Wola Duża, Wola Mała, Wolaniny, Zagrody Dąbrowickie, Zagumnie, Żelebsko. Szczegółowy zakres prac technicznych zostanie określony na podstawie audytów energetycznych i dokumentacji projektowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 11. Fiszka projektu Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Księżpol

Numer	**3c**
Tytuł	**Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Księżpol**
Wnioskodawca	Gmina Księżpol
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	300 tys. euro
Działanie FEL	4.4. Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych
Zakres	Realizacja projektu uwzględnia potrzeby mieszkańców obszaru Partnerstwa w zakresie poprawy bezpieczeństwa przestrzeni publicznej, jednocześnie realizuje efekt ekologiczny i przynosi oszczędności dla budżetu gminy. Budowa oraz wymiana oświetlenia została przewidziana w następujących lokalizacjach: Borki, Budzyń, Korchów Drugi, Korchów Pierwszy, Księżpol, Majdan Nowy, Majdan Stary, Markowicze, Nowy Lipowiec, Płusy, Przymiarki, Rakówka, Rogale, Stary Lipowiec, Zanie, Zawadka, Zynie. Szczegółowy zakres prac technicznych zostanie określony na podstawie audytów energetycznych i dokumentacji projektowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 12. Fiszka projektu Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Tarnogród

Numer	**3d**
Tytuł	**Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Tarnogród**
Wnioskodawca	Gmina Tarnogród
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	800 tys. euro
Działanie FEL	4.4. Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych
Zakres	Budowa lub przebudowa energooszczędnego oświetlenia ulicznego w miejscowości należących do Gminy Tarnogród, tj. Różaniec Pierwszy, Różaniec Drugi, Wola Różaniecka, Luchów Górny, Luchów Dolny, oraz Tarnogród. Ponadto zakres obejmował będzie kompleksową przebudowę instalacji elektrycznej wraz montażem elementów energooszczędnego oświetlenie obiektów użyteczności publicznej na terenie gminy. W przypadku oświetlenia ulicznego zadanie będzie polegało na zastosowaniu technologii umożliwiającej łatwiejszą sterowalność systemu oraz możliwą regulację mocy oświetlenia. Szczegółowy zakres prac technicznych zostanie określony na podstawie audytów energetycznych i dokumentacji projektowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 13. Fiszka projektu Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Frampol

Numer	**3e**
Tytuł	**Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Frampol**
Wnioskodawca	Gmina Frampol
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	800 tys. euro
Działanie FEL	4.4. Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych
Zakres	Prace będą obejmowały miasto Frampol oraz centra każdej z miejscowości Gminy Frampol. Projekt obejmie następujące etapy: • Inwentaryzacja obiektów, audyty energetyczne. • Opracowanie koncepcji inteligentnych systemów zarządzania oświetleniem i dokumentacji technicznej. • Realizacja robót, zakup urządzeń, uruchomienie systemu. • Optymalizacja systemu. • Opracowanie audytu powykonawczego, rok po zakończeniu projektu. • Monitoring funkcjonowania systemu. Szczegółowy zakres prac technicznych zostanie określony na podstawie audytów energetycznych i dokumentacji projektowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 14. Fiszka projektu Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Miasto Biłgoraj

Numer	**4a**
Tytuł	**Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Miasto Biłgoraj**
Wnioskodawca	Miasto Biłgoraj
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	2 mln euro
Działanie FEL	4.4. Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych
Zakres	Budynki użyteczności publicznej, w tym budynki oświatowe na terenie miasta Biłgoraja są obiektami o wysokiej energochłonności i co za tym idzie, negatywnie oddziałują na środowisko naturalne oraz generują wysokie koszty ponoszone na zaopatrzenie ich w energię cieplną i elektryczną. Z upływem czasu nastąpiło również wyeksploatowanie techniczne budynków i urządzeń, istnieje zatem konieczność ciągłego monitorowania stanu ich efektywności energetycznej i inwestowania

	w jej poprawę. W celu zoptymalizowania efektywności energetycznej oraz redukcji emisji gazów cieplarnianych podjęte zostaną działania zmierzające do zmniejszenia energochłonności tych obiektów. Termomodernizacja obejmie m.in. budynki: Szkoły Podstawowej Nr 3 z Oddziałami Integracyjnymi w Biłgoraju, Samorządowego Przedszkola Nr 1, Samorządowego Przedszkola Nr 2, Samorządowego Przedszkola Nr 3, budynek administracyjno–biurowy Urzędu Miasta Biłgoraja przy ulicy Kościuszki 13. Budynki te spełniają definicję „budynku historycznego" zawartą w SZOP programu FEL 2021 – 2027 tj. dla każdego z tych budynków została wydana decyzja o pozwoleniu na budowę przed dniem 1 kwietnia 1995 roku. Działania podjęte w ramach projektu obejmą: • wykonanie audytów energetycznych przedmiotowych budynków, • prace termomodernizacyjne • prace zmierzające do zmniejszenia zapotrzebowania na energię cieplną i energię elektryczną • prace zakładające optymalizację wykorzystywania energii. Szczegółowy zakres prac technicznych zostanie określony na podstawie audytów energetycznych i dokumentacji projektowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 15. Fiszka projektu Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Księżpol

Numer	**4b**
Tytuł	**Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Księżpol**
Wnioskodawca	Gmina Księżpol
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	2 mln euro
Działanie FEL	4.4. Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych
Zakres	Zakres kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła: ocieplenie (ściany, dachy, fundamenty), stolarka (okienna, drzwiowa), wymiana źródeł ciepła, OZE, wentylacja/rekuperacja, głowice termostatyczne, systemy zarządzania energią, magazyny energii. Projekt obejmie Budynek komunalny w Korchowie Drugim. Budynek pełni funkcję miejsca spotkań społeczności lokalnej, gdzie mieszkańcy

	mogą wspólnie spędzać czas, wymieniać się informacjami, organizować inicjatywy społeczne oraz charytatywne. Budynek posiada również zaadaptowane przestrzenie umożliwiające nocleg w sytuacjach nagłych osobom potrzebującym. Budynek posiada trzy kondygnacje o łącznej powierzchni użytkowej 400m^2. Budynek wymaga wymiany źródła ciepła i systemu CO i COW oraz przeprowadzenia głębokiej termomodernizacji w postaci docieplenia przegród budowlanych, wymiany stolarki okiennej oraz drzwiowej. Dodatkowo przedmiar planowanej inwestycji obejmuje wykonanie instalacji fotowoltaicznej wraz z systemem magazynowania energii. Szczegółowy zakres prac technicznych zostanie określony na podstawie audytów energetycznych i dokumentacji projektowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 16. Fiszka projektu Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Tarnogród

Numer	**4c**
Tytuł	**Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Tarnogród**
Wnioskodawca	Gmina Tarnogród
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	2 mln euro
Działanie FEL	4.4. Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych
Zakres	Zakres kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła: ocieplenie (ściany, dachy, fundamenty), stolarka (okienna, drzwiowa), wymiana źródeł ciepła, OZE, wentylacja/rekuperacja, głowice termostatyczne, systemy zarządzania energią, magazyny energii. Projekt obejmie następujące budynki: Urząd Miejski w Tarnogrodzie – kompleksowa termomodernizacja, Tarnogrodzki Ośrodek Kultury w Tarnogrodzie, Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej – kompleksowa termomodernizacja, Szkoła Podstawowa w Tarnogrodzie, Szkoła Podstawowa w Różańcu Drugim, Szkoła Podstawowa w Woli

	Różanieckiej, Szkoła Podstawowa w Luchowie Górnym, Szkoła Podstawowa w Luchowie Dolnym. Szczegółowy zakres prac technicznych zostanie określony na podstawie audytów energetycznych i dokumentacji projektowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 17. Fiszka projektu Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Frampol

Numer	**4d**
Tytuł	**Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Frampol**
Wnioskodawca	Gmina Frampol
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	5 mln euro
Działanie FEL	4.4. Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych
Zakres	Zakres kompleksowej modernizacji energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła: ocieplenie (ściany, dachy, fundamenty), stolarka (okienna, drzwiowa), wymiana źródeł ciepła, OZE, wentylacja/rekuperacja, głowice termostatyczne, systemy zarządzania energią, magazyny energii. Projekt obejmie następujące obiekty: • budynki Samorządowego Zespołu Szkolnego we Frampolu (docieplenie, odwodnienie budynków, wymiana stolarki okiennej i wymiana instalacji CO i elektrycznej). • budynek szkoły Podstawowej w Radzięcinie (wymiana instalacji c.o., instalacji elektrycznej oraz kanalizacji sanitarnej. • budynek Szkoły Podstawowej św. Stanisława Kostki w Teodorówce (ocieplenie stropów, ścian, poddasza i piwnic, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, modernizację systemu oświetlenia, montaż nowego źródła ciepła i wymiana instalacji c.o.). • budynek Szkoły Podstawowej w Woli Radzięckiej wraz z nową elewacją (ocieplenie stropów, ścian, poddasza i piwnic, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, modernizację systemu oświetlenia, montaż nowego źródła ciepła i wymiana instalacji c.o.). • budynek Miejsko Gminnego Ośrodka Kultury we Frampolu, ul. Nowa 5 (ocieplenie stropów, ścian, poddasza i piwnic, wymianę

	stolarki okiennej i drzwiowej, modernizację systemu oświetlenia, modernizacja źródła ciepła i wymiana instalacji c.o.). • budynek komunalny przy ul. Kościelnej 29 we Frampolu wraz z nową elewacją (ocieplenie stropów, ścian, poddasza i piwnic, wymianę stolarki okiennej i drzwiowej, modernizację systemu oświetlenia, modernizacja źródła ciepła i wymiana instalacji c.o.).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 18. Fiszka projektu Modernizacja systemu ciepłowniczego w Biłgoraju

Numer	**5**
Tytuł	**Modernizacja systemu ciepłowniczego w Biłgoraju**
Wnioskodawca	Miasto Biłgoraj
Partnerzy	Biłgorajskie Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o.
Szacunkowa wartość	5,5 mln euro
Działanie FEL	4.4. Wspieranie efektywności energetycznej i energooszczędności w ramach Innych Instrumentów Terytorialnych
Zakres	Miejska ciepłownia w Biłgoraju o mocy poniżej 5 MW – projekt obejmie modernizację jednego kotła zasilanego miałem węglowym na zespół pomp ciepła wykorzystujących ciepło ścieków z aglomeracyjnej oczyszczalni. System będzie uzupełniony o kogenerację gazową (silnik gazowy na biogaz lub gaz ziemny) produkującą energię elektryczną i ciepło odpadowe. Dodatkowo w skład systemu wejdzie farma fotowoltaiczna, która będzie podstawą zasilania pomp ciepła, a w dni pochmurne i w nocy energia będzie pochodzić z silnika kogeneracyjnego. Szczegółowy zakres prac technicznych zostanie określony na podstawie audytów energetycznych i dokumentacji projektowej.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 19. Fiszka projektu „Energ-etyczni" mieszkańcy i zielono-niebieska infrastruktura

Numer	**6**
Tytuł	**„Energ-etyczni" mieszkańcy i zielono-niebieska infrastruktura**
Wnioskodawca	Miasto Biłgoraj, Gmina Biłgoraj, Gmina Tarnogród, Gmina Księżpol, Gmina Frampol.
Partnerzy	Organizacje pozarządowe, szkoły
Szacunkowa wartość	5 mln euro
Działanie FEL	3.2. Dostosowanie do zmian klimatu i zapobieganie powodziom i suszy

Zakres	Kształtowanie i promocja postaw proekologicznych w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatu, transformacji energetycznej, upowszechnianie dobrych praktyk, zajęcia w szkołach, kampanie w mediach, konkursy. Działania skierowane do: dzieci i młodzieży, właścicieli nieruchomości, przedsiębiorców, rolników, sektora publicznego. Rozwój zielono-niebieskiej infrastruktury. małej retencji, zagospodarowania wód opadowych i roztopowych, w szczególności z wykorzystaniem zielonej i zielono-niebieskiej infrastruktury, zastosowanie wodoprzepuszczalnych nawierzchni oraz odszczelnianie nawierzchni nieprzepuszczalnych, a w szczególności działania informacyjno-edukacyjne i edukacyjne w zakresie kwestii klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych. Zakładane zakresy działań w obszarze zielono-niebieskiej infrastruktury będą obejmowały: Opracowanie koncepcji odszczelniania powierzchni nieprzepuszczalnych w celu wyodrębnienie miejsc problemowych, wykonanie dokumentacji projektowej, uzgodnień i niezbędnych pozwoleń, wykonanie odszczelnienia powierzchni np. poprzez budowę parku kieszonkowego lub miejsca zieleni zgodnie z ideą permakultury, stanowiącą najmniej inwazyjną ekologiczną formę uprawy roślin. Budowa i utrzymanie przestrzeni zielonych dla mieszkańców. Poprawa jakości wód w rzekach i ciekach wodnych. Mała retencja. Działania edukacyjne skierowane do mieszkańców (zwłaszcza dla dzieci i młodzieży dotyczące retencjonowania wody i konieczności stosowania na terenie swoich posesji powierzchni umożliwiających przesiąkanie wód opadowych.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

5.3.3. Fiszki projektowe w ramach trzeciego celu strategicznego „Silna gospodarka wykorzystująca lokalne potencjały”

Tabela 20. Fiszka projektu Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Miasto Biłgoraj

Numer	**7a**
Tytuł	**Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Miasto Biłgoraj**
Wnioskodawca	Miasto Biłgoraj
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	5 mln euro
Działanie FEL	11.5. Ochrona dziedzictwa naturalnego, bezpieczeństwo i rozwój zrównoważonej turystyki obszarów innych niż miejskie
Zakres	Działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości - partnerzy starają się zapewniać przestrzeń do lokowania działalności gospodarczej oraz rozwoju istniejących już firm. Działania te mają charakter planistyczny (np. zapisy w MPZP) oraz inwestycyjny (uzbrajanie terenów i tworzenie stref aktywności gospodarczej). Obejmują one następujące kroki: • Identyfikacja terenów o potencjale gospodarczym. • Analiza dostępności i atrakcyjności tych terenów. • Uzbrojenie terenów – zakres uzależniony od potrzeb. • Przygotowanie i promocja wspólnej oferty inwestycyjnej. • Prowadzenie wspólnej, sprofesjonalizowanej obsługi inwestorów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 21. Fiszka projektu Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Biłgoraj

Numer	**7b**
Tytuł	**Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Biłgoraj**
Wnioskodawca	Gmina Biłgoraj
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	5 mln euro
Działanie FEL	11.5. Ochrona dziedzictwa naturalnego, bezpieczeństwo i rozwój zrównoważonej turystyki obszarów innych niż miejskie
Zakres	Działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości - partnerzy starają się zapewniać przestrzeń do lokowania działalności gospodarczej oraz rozwoju istniejących już firm. Działania te mają charakter planistyczny (np. zapisy w MPZP) oraz inwestycyjny (uzbrajanie terenów i

	tworzenie stref aktywności gospodarczej). Obejmują one następujące kroki: • Identyfikacja terenów o potencjale gospodarczym. • Analiza dostępności i atrakcyjności tych terenów. • Uzbrojenie terenów – zakres uzależniony od potrzeb. • Przygotowanie i promocja wspólnej oferty inwestycyjnej. • Prowadzenie wspólnej, sprofesjonalizowanej obsługi inwestorów. Celem tego projektu jest stworzenie profesjonalnej strefy gospodarczej przy drodze wojewódzkiej 835 w miejscowości Gromada o powierzchni ok 60 ha. Planowany obszar przemysłowy posiada już uzbrojenie w sieci wodno-kanalizacyjne i prądowe. Niezbędne jest uzbrojenie w sieci gazowe i teleinformatyczne oraz drogi. Uzbrojenie tych terenów przemysłowych jest kluczowe dla przyciągnięcia inwestorów, tworzenia nowych miejsc pracy oraz stymulowania rozwoju lokalnej gospodarki.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 22. Fiszka projektu Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Księżpol

Numer	**7c**
Tytuł	**Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Księżpol**
Wnioskodawca	Gmina Księżpol
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	2 mln euro
Działanie FEL	11.5. Ochrona dziedzictwa naturalnego, bezpieczeństwo i rozwój zrównoważonej turystyki obszarów innych niż miejskie
Zakres	Działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości - partnerzy starają się zapewniać przestrzeń do lokowania działalności gospodarczej oraz rozwoju istniejących już firm. Działania te mają charakter planistyczny (np. zapisy w MPZP) oraz inwestycyjny (uzbrajanie terenów i tworzenie stref aktywności gospodarczej). Obejmują one następujące kroki: • Identyfikacja terenów o potencjale gospodarczym. • Analiza dostępności i atrakcyjności tych terenów. • Uzbrojenie terenów – zakres uzależniony od potrzeb. • Przygotowanie i promocja wspólnej oferty inwestycyjnej. • Prowadzenie wspólnej, sprofesjonalizowanej obsługi inwestorów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 23. Fiszka projektu Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Tarnogród

Numer	**7d**
Tytuł	**Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Tarnogród**
Wnioskodawca	Gmina Tarnogród
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	3 mln euro
Działanie FEL	11.5. Ochrona dziedzictwa naturalnego, bezpieczeństwo i rozwój zrównoważonej turystyki obszarów innych niż miejskie
Zakres	Działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości - partnerzy starają się zapewniać przestrzeń do lokowania działalności gospodarczej oraz rozwoju istniejących już firm. Działania te mają charakter planistyczny (np. zapisy w MPZP) oraz inwestycyjny (uzbrajanie terenów i tworzenie stref aktywności gospodarczej). Obejmują one następujące kroki: • Identyfikacja terenów o potencjale gospodarczym. • Analiza dostępności i atrakcyjności tych terenów. • Uzbrojenie terenów – zakres uzależniony od potrzeb. • Przygotowanie i promocja wspólnej oferty inwestycyjnej. • Prowadzenie wspólnej, sprofesjonalizowanej obsługi inwestorów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 24. Fiszka projektu Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Frampol

Numer	**7e**
Tytuł	**Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Frampol**
Wnioskodawca	Gmina Frampol
Partnerzy	nd.
Szacunkowa wartość	2 mln euro
Działanie FEL	11.5. Ochrona dziedzictwa naturalnego, bezpieczeństwo i rozwój zrównoważonej turystyki obszarów innych niż miejskie
Zakres	Działania na rzecz rozwoju przedsiębiorczości - partnerzy starają się zapewniać przestrzeń do lokowania działalności gospodarczej oraz rozwoju istniejących już firm. Działania te mają charakter planistyczny (np. zapisy w MPZP) oraz inwestycyjny (uzbrajanie terenów i tworzenie stref aktywności gospodarczej). Obejmują one następujące kroki: • Identyfikacja terenów o potencjale gospodarczym. • Analiza dostępności i atrakcyjności tych terenów. • Uzbrojenie terenów – zakres uzależniony od potrzeb. • Przygotowanie i promocja wspólnej oferty inwestycyjnej. • Prowadzenie wspólnej, sprofesjonalizowanej obsługi inwestorów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 25. Fiszka projektu Promocja postaw przedsiębiorczych

Numer	**8**
Tytuł	**Promocja postaw przedsiębiorczych**
Wnioskodawca	Gmina Tarnogród
Partnerzy	Miasto Biłgoraj, Gmina Biłgoraj, Gmina Księżpol, Gmina Frampol, IOB, Organizacje pozarządowe, jednostki oświatowe
Szacunkowa wartość	300 tys. euro
Działanie FEL	FEL działanie 10.1 Lepsza edukacja
Zakres	• Rozwój doradztwa zawodowego • Promocja i upowszechnienie kształcenia zawodowego, m.in. poprzez targi edukacyjne, spotkania zawodoznawcze / wizyty studyjne w liceach, technikach, szkołach prowadzących kształcenie zawodowe, na uczelniach i u pracodawców • Prowadzenie zajęć dodatkowych (warsztaty) dla dzieci i młodzieży w zakresie przedsiębiorczości. • Organizacja spotkań z przedsiębiorcami w szkołach, lekcje przedsiębiorczości. • Organizacja konkursów i gier biznesowych wśród młodzieży. • Upowszechnianie idei uczenia się przez całe życie

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

Tabela 26. Fiszka projektu Szlaki rowerowe jako element produktu turystycznego

Numer	**9**
Tytuł	**Szlaki rowerowe jako element produktu turystycznego**
Wnioskodawca	Gmina Frampol
Partnerzy	Gmina Biłgoraj, Gmina Księżpol, Gmina Tarnogród, Zarząd Dróg Wojewódzkich
Szacunkowa wartość	4 mln euro
Działanie FEL	11.5. Ochrona dziedzictwa naturalnego, bezpieczeństwo i rozwój zrównoważonej turystyki obszarów innych niż miejskie
Zakres	Budowa szlaku rowerowego przebiegającego wzdłuż drogi wojewódzkiej nr 835 Frampol— Nadrzecze —Biłgoraj - Korytkowo Duże - Płusy – Tarnogród - Majdan Sieniawski. Szlak rowerowy będzie wykorzystywał istniejące odcinki (np. w gminie Księżpol) oraz częściowo drogi serwisowe wzdłuż DW 835, o znikomym ruchu samochodowym. Szlak stanowić będzie oś turystyki rowerowej dla obszaru Partnerstwa. Szlak bezpośrednio łączy się ze szlakiem Green Velo w Biłgoraju. Projekt przewiduje oznakowanie, odcinki ścieżki rowerowej dwukierunkowej o nawierzchni mineralno-bitumicznej i szerokości 2m - 5,5m, miejsca obsługi rowerzystów, małą infrastrukturę pomocniczą, mała infrastruktura pomocnicza w postaci: punktów serwisowych, miejsc do odpoczynku, wiat, stacji ładowania

	dla rowerów elektrycznych, stacji naprawy rowerów, tablic z mapami szlaków rowerowych oraz opisami atrakcji turystycznych znajdujących się w najbliższej okolicy, zestawy pierwszej pomocy oraz informacji o najbliższej placówce medycznej, źródła wody pitnej. - oznakowanie. Szacunkowa długość szlaku około 40 km.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie prac warsztatowych i konsultacji społecznych

5.4. Powiązanie pomiędzy projektami (wiązki projektów)

Poniżej zaprezentowano opisywane powyżej projekty przez pryzmat ich wzajemnych powiazań, w tym co najmniej faktu, że przedstawione projekty mają charakter partnerski oraz zintegrowany. Szczególnym sposobem powiazań jest układanie się części projektów w tak zwane wiązki projektów, które w szczególny sposób potwierdzają wzajemną komplementarność i synergię pomiędzy opracowanymi przez Partnerstwo projektami.

Tabela 27. Wiązki projektów (wewnętrzne powiązania pomiędzy projektami)

Planowane projekty	Powiązania
Cel strategiczny 1. Efektywne partnerstwo korzystające z synergii potencjałów i działań	
1. Rozwój Partnerstwa w oparciu o technologie cyfrowe	Projekt partnerski, zintegrowany
Cel strategiczny 2. Dostępna zielona i tania energia jako katalizator rozwoju gospodarczego	
2a. Klaster energetyczny – kooperacja energetyczna na poziomie Partnerstwa 2b. Spółdzielnia energetyczna – kooperacja energetyczna na poziomie Partnerstwa	Wiązka projektów i projekty partnerskie, zintegrowane
3a. Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Miasto Biłgoraj 3b. Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Biłgoraj 3c. Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Księżpol 3d. Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Tarnogród 3e. Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Frampol	Wiązka projektów zintegrowanych
4a. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Miasto Biłgoraj 4b. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Księżpol 4c. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Tarnogród 4d. Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Frampol	Wiązka projektów zintegrowanych
5. Modernizacja systemu ciepłowniczego w Biłgoraju	Projekt zintegrowany
6. „Energ-etyczni” mieszkańcy i zielono-niebieska infrastruktura	Projekt partnerski, zintegrowany

Cel strategiczny 3. Silna gospodarka wykorzystująca lokalne potencjały	
7a. Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Miasto Biłgoraj 7b. Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Biłgoraj 7c. Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Księżpol 7d. Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Tarnogród 7e. Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Frampol	Wiązka projektów zintegrowanych
8. Promocja postaw przedsiębiorczych	Projekt partnerski, zintegrowany
9. Szlaki rowerowe jako element produktu turystycznego	Projekt partnerski, zintegrowany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie listy projektów

Zaplanowane przez partnerów poszczególne projekty mają charakter zintegrowany. Projekty są w stosunku do siebie komplementarne (realizując trzy cele strategiczne), pozostają także komplementarne do przedsięwzięć realizowanych przez poszczególne samorządy, a także działań wynikających z regionalnych o krajowych dokumentów strategicznych.

Każdy z projektów przyczynia się do osiągnięcia przyjętych w ramach strategii IIT celów strategicznych. Zostały one zdiagnozowane i przygotowane w formule partnerskiej.

Projekty 1, 6, 8 i 9 są również wdrażane w partnerskiej formule.

W zakresie projektu nr 5, ze względu na skalę działań i przewidywanego ograniczenia emisji, jego rezultaty wpływają na obszar całego Partnerstwa.

Projekty 2, 3, 4 i 7 zostały przygotowane wspólnie przez partnerów, dzięki czemu zapewniono ten sam standard podejmowanych działań i będą wdrażane w postaci wiązek projektów. Ich rezultaty dotyczą całego obszaru Partnerstwa i wpływają komplementarnie na różne wymiary jego funkcjonowania (gospodarczy, społeczny, środowiskowy, przestrzenny).

Partnerzy starają się także łączyć w projektach działania o charakterze inwestycyjnym i nie inwestycyjnym przyczyniające się do budowania kapitału społecznego.

6. Wdrażanie: warunki i procedury obowiązujące w realizacji strategii

Pięć sąsiadujących ze sobą gmin o komplementarnych potencjałach i zbieżnych priorytetach rozwojowych podjęło decyzję o zawiązaniu partnerstwa, wyznaczeniu wspólnych celów rozwojowych oraz zidentyfikowaniu projektów, które zawarto w Strategii IIT Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego" na lata 2023-2030. Niniejszy dokument jest odpowiedzią na wyzwania, jakie stawia się przed jednostkami samorządu terytorialnego w związku z rosnącą rolą partnerstw terytorialnych w polityce regionalnej, krajowej i wspólnotowej. „Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030" wskazuje na potrzebę współpracy w ramach partnerstw miejsko-wiejskich, wdrażania projektów partnerskich oraz zintegrowanego podejścia terytorialnego. Komplementarne działania trzech z pięciu gmin partnerskich w ramach strategii ZIT wzmacniają podejście terytorialne do rozwoju obszaru Partnerstwa.

W celu realizacji założeń Strategii IIT niezbędne jest stworzenie struktury zarządczej pozwalającej na efektywną realizację różnego rodzaju przedsięwzięć partnerskich. Ich istotnym elementem będzie pozyskiwanie funduszy europejskich, wspólna realizacja projektów, a także zarządzanie ich rezultatami. Dodatkowym celem jest organizacja wspólnych działań związanych z podniesieniem kompetencji pracowników samorządów i interesariuszy oraz wzajemna wymiana doświadczeń.

Wyznaczone w strategii cele, kierunki działań i wynikające z nich projekty zostały opracowane przy założeniu, że nie dyskryminuje się nikogo ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną. Partnerzy deklarują, że działania będą prowadzone zgodnie ze standardami dostępności. Wszystkie projekty będą uwzględniać zasadę niedyskryminacji na każdym etapie: projektowania, wdrażania i w okresie trwałości.

W realizacji strategii będą uwzględnione zasady zrównoważonego rozwoju oraz zasada „nie czyń poważnych szkód" (DNSH) w kontekście dbałości o 6 celów środowiskowych.

6.1. Zarządzanie wdrażaniem strategii

System realizacji Strategii IIT będzie opierał się na dotychczasowych doświadczeniach z wdrażania projektów finansowanych z funduszy zewnętrznych oraz realizacji strategii rozwoju lokalnego poszczególnych gmin. Fundamentem współpracy przy realizacji działań będzie Partnerstwo – szeroko rozumiane jako zespół wartości i zasad przyświecających wszystkim członkom i interesariuszom. Rada Partnerstwa wraz z Grupą Roboczą określiła kluczowe zasady, którymi będą się kierowali partnerzy zaangażowani w identyfikację, planowanie, realizację i ewaluację poszczególnych przedsięwzięć. Obejmują one:

- Równość Partnerów – Partnerstwo funkcjonuje w oparciu o przekonanie wszystkich partnerów, co do łączącej ich wspólnoty interesów i celów. Pomimo zróżnicowanej specyfiki poszczególnych aktorów (wielkości samorządu, potencjał instytucjonalny, budżet, wyzwania itp.) traktują się oni nawzajem w równy sposób. Tak też zbudowano system zarządzania Partnerstwem.
- Współpraca i wielopoziomowe zarządzanie – oznacza z jednej strony, szerokie współdziałanie władz samorządowych, grupy roboczej oraz pracowników poszczególnych Urzędów Miast/Gmin (wydziałów/stanowisk, jednostek organizacyjnych). Kluczowe znaczenie ma transparentny podział zadań oraz odpowiedzialności pomiędzy poszczególnych partnerów. Z drugiej strony, wielopoziomowe zarządzanie oznacza współpracę z sektorem przedsiębiorców, organizacjami pozarządowymi oraz mieszkańcami (włączenie ich w system realizacji Strategii). W trakcie realizacji Strategii należy także wykorzystywać współpracę i możliwości rozwojowe (np. źródła finansowania, konsultacje, wymianę doświadczeń) na poziomie regionalnym, krajowym i wspólnotowym.
- Funkcjonalność - tworzenie możliwie elastycznych struktur zarządzania, procedur i rozwiązań, które pozwolą sprawnie dostosowywać się do zmieniających się potrzeb i wyzwań. Ważne jest, aby podczas realizacji mieć na uwadze m.in.: sytuację społeczną i gospodarczą poszczególnych gmin, trendy demograficznych, opinie i potrzeby mieszkańców, sytuację budżetową samorządów itp.
- Sieciowanie - w procesie realizacji strategii, szczególnie przy okazji działań partycypacyjnych, należy stwarzać warunki do budowania sieciowych relacji między instytucjami, organizacjami, grupami ludzi i poszczególnymi mieszkańcami. Stanowi to dobrą bazę dla dalszej współpracy i przyszłej realizacji kolejnych, wspólnych przedsięwzięć. Sieciowanie powinno realizować się także poprzez wymianę doświadczeń z inny partnerstwami i podmiotami – korzystanie z dobrych praktyk.

- Zasada zachowania śladu rewizyjnego - proces realizacji Strategii powinien być dokumentowany, w celu zapewnienia jego transparentności, a także monitoringu i ewaluacji. Kluczowe dokumenty w tym procesie powinny być publikowane na ogólnodostępnych stronach www.
- Zasada otwartej komunikacji ma zapewnić efektywny przepływ informacji, co ułatwi podejmowanie decyzji oraz realizację przedsięwzięć partnerskich. Jednocześnie wpłynie na transparentności działań Partnerstwa.
- Zasada organizacyjnego uczenia się – Partnerstwo wykorzystuje swoje doświadczenia do budowania potencjału instytucjonalnego, jednocześnie starta się podnosić wiedzę i kompetencje urzędników, władz samorząd owych oraz interesariuszy. Jednym z narzędzi organizacyjnego uczenia się powinna być ewaluacja.

Dla sprawnej realizacji Strategii potrzebna jest synergia oraz budowanie kapitału zaufania pomiędzy partnerami przy zaangażowaniu interesariuszy. Powyższe zasady powinny to ułatwić.

6.1.1. Forma instytucjonalizacji

Partnerstwo po dogłębnej analizie zdecydowało, że porozumienie międzygminne będzie optymalną formą instytucjonalizacji dla Partnerstwa, którego cele koncentrują się w jednym obszarze tj. rozwoju gospodarczym.

Porozumienie pomiędzy partnerami zostało zawarte w dniu 30 maja 2023 r w oparciu o: art. 74 w zw. z art. 8, art. 18 ust. 2 pkt ustawy z dnia 08.03.1990 r. o samorządzie gminnym uwzględniając zapisy ustawy z dnia 27.08.2009 r. o finansach publicznych.

Sygnatariuszami porozumienia są samorządy pięciu gmin partnerskich, które postanowiły, że Gmina Miasto Biłgoraj przyjmuje rolę lidera Partnerstwa, w szczególności w zakresie przygotowania dokumentów koniecznych do funkcjonowania IIT oraz identyfikacji projektów w ramach strategii IIT. Członkowie Partnerstwa zobowiązali się do: ścisłej współpracy, dostarczania Liderowi wszelkich danych koniecznych do opracowania i wdrażania strategii IIT, czynnego udziału swoich przedstawicieli w Radzie Partnerstwa i Grupie Roboczej oraz do realizacji projektów w ramach niniejszej Strategii.

Zobowiązania finansowe członków wynikające z: zapewnienia wkładu własnego do projektów, kosztów ich przygotowania i wdrażania, kosztów nieprawidłowości (korekty finansowe) stanowią koszty własne poszczególnych partnerów.

Realizacja strategii, potrzeby organizacyjne, refleksja strategiczna, zewnętrzne warunki formalne i merytoryczne, sytuacja społeczno-gospodarcza mogą stanowić

przesłanki do dokonania zmiany składu Partnerstwa. Decyzję w tym zakresie podejmuje Rada Partnerstwa na wniosek zainteresowanego podmiotu.

Zmiana składu Partnerstwa może nastąpić poprzez:

- przystąpienie do Partnerstwa nowego członka - w tym przypadku zainteresowany podmiot składa do Rady Partnerstwa wniosek o dołączenie do partnerstwa składając jednocześnie deklarację o akceptacji zasad funkcjonowania Partnerstwa, założeń obowiązującej Strategii i włączeniu się w realizację jej postanowień. Rada Partnerstwa podejmuje decyzję niezwłocznie w sposób jednogłośny;
- rezygnację obecnego członka ze składu Partnerstwa - w tym przypadku członek składa do Rady Partnerstwa deklarację o rezygnacji z członkostwa wraz z uzasadnieniem. Rezygnacja taka nie powinna nieść ze sobą negatywnych skutków w kontekście trwających działań strategicznych;
- usunięcie obecnego członka ze składu Partnerstwa - w sytuacji uporczywego uchylania się od obowiązków wynikających z porozumienia lub odstąpienia od realizacji obowiązującej Strategii Rada Partnerstwa może zobowiązać Partnera do aktywnego zaangażowania w wyznaczone zadania określając termin ich realizacji. W przypadku dalszego braku pozytywnej reakcji, Rada Partnerstwa może podjąć decyzję o usunięciu Partnera z Partnerstwa, w sposób jednogłośny (w głosowaniu nie bierze udziału partner, który ma zostać usunięty z Partnerstwa), zawiadamiając o tym władze danego partnera.

Niektóre działania o charakterze strategicznym, w szczególności realizacja kluczowych projektów, mogą wymagać współpracy i koordynacji zadań z podmiotami spoza składu Partnerstwa. W tej sytuacji Rada Partnerstwa podejmie decyzję albo o rekomendacji przyłączenia podmiotu do składu Partnerstwa (ścisła współpraca) lub realizacji zadania w ramach porozumienia.

6.1.2. System zarządzania wdrażaniem strategii

Partnerstwo funkcjonuje w oparciu o porozumienie, nie posiada wyodrębnionej, instytucjonalnej struktury organizacyjnej, tym samym wdrożyło **funkcjonalną strukturę działania**.

Ryc. 6. Struktura organizacyjna Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego”

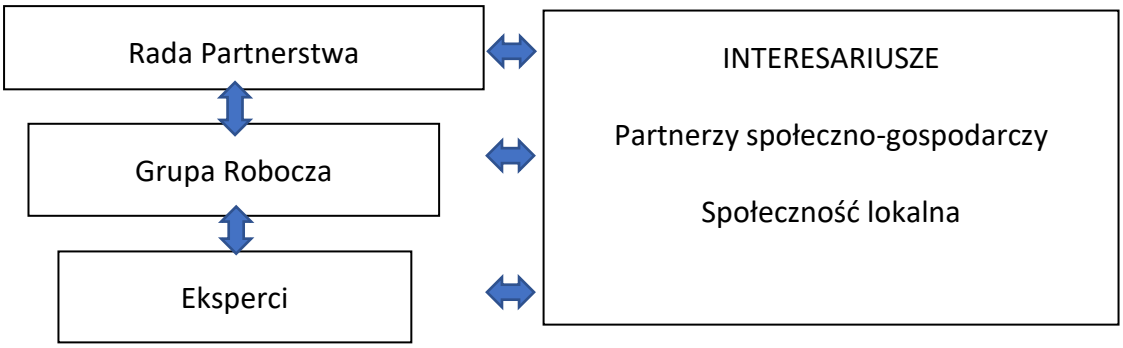

Źródło: Opracowanie własne

W strukturze organizacyjnej wyróżnia się dwa poziomy zarządzania: poziom strategiczny i poziom operacyjny.

Ryc. 7. Poziomy zarządzania w strukturze organizacyjnej

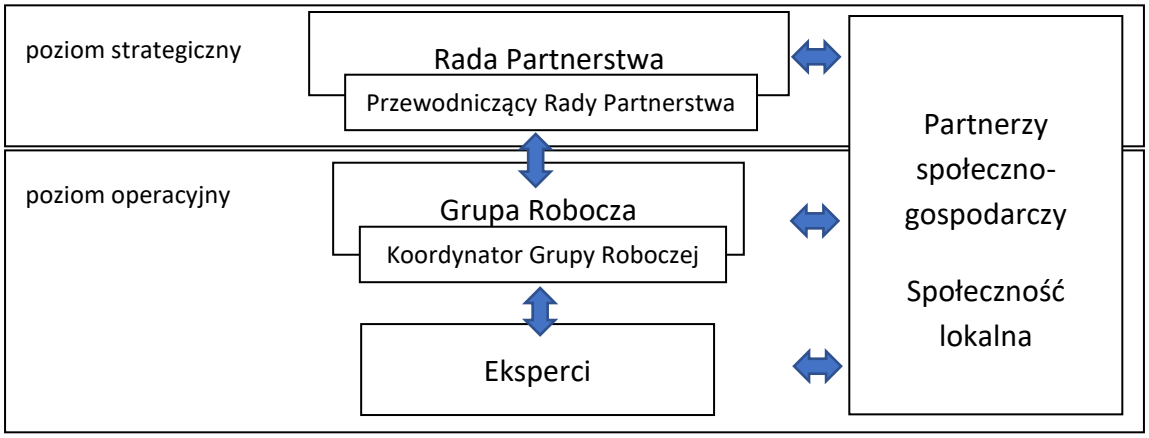

Źródło: Opracowanie własne

Organem o charakterze decyzyjnym jest **Rada Partnerstwa**, jej podstawową rolą jest **zarządzanie strategiczne**. W skład Rady Partnerstwa wchodzą przedstawiciele władz wszystkich samorządów tworzących Partnerstwo. Zakres zadań Rady Partnerstwa obejmuje:

- ZARZĄDZANIE STARATEGICZNE - przyjęcie i nadzór nad realizacją strategii;
- monitoring i ewaluacja strategiczna działań Partnerstwa, w tym analiza ryzyk;
- dialog strategiczny z interesariuszami z terenu Partnerstwa oraz zewnętrznymi (np. władze regionalne, inne partnerstwa);
- podejmowanie kluczowych decyzji, np. zmiana zakresu strategii, zatwierdzanie zmian w strategii oraz zmian w składzie Partnerstwa;

- realizacja przyjętych zasad współpracy oraz zasad zarządzania strategią, w tym komunikacji wewnętrznej;
- współpraca z Grupą Roboczą.

Kierowanie pracami Rady Partnerstwa należy do **Przewodniczącego Rady Partnerstwa**, wybranego spośród członków Rady Partnerstwa, jego zakres zadań obejmuje:

- koordynowanie prac Rady Partnerstwa;
- reprezentowanie Rady Partnerstwa;
- zapewnienie współpracy pomiędzy przedstawicielami Partnerstwa;
- kontakt i współpraca z interesariuszami;
- bieżąca współpraca z Koordynatorem Grupy Roboczej.

Rada Partnerstwa współpracuje z Grupą Roboczą na zasadach zwierzchnictwa. Grupę Roboczą tworzą wyznaczeni pracownicy urzędów (także jednostek organizacyjnych) gmin tworzących Partnerstwo, co najmniej po jednej osobie z każdej z gmin. Rada Partnerstwa może zaprosić do Grupy Roboczej inne osoby, w tym interesariuszy. Zakres zadań Grupy Roboczej obejmuje:

- ZARZĄDZANIE OPERACYJNE – terminową realizację uzgodnionych zadań;
- podejmowanie decyzji o charakterze operacyjnym;
- dbałość o realizację celów strategii;
- kontakt i współpraca z interesariuszami;
- współorganizowanie procesu strategicznego poprzez przygotowanie niezbędnych danych, informacji i materiałów wraz z propozycjami rozwiązań;
- bieżące monitorowanie i ewaluacja postępów realizacji strategii i identyfikowanie ryzyk;
- zgłaszanie zmian w strategii;
- realizacja przyjętych zasad współpracy oraz zasad zarządzania strategią, w tym komunikacji wewnętrznej;
- bieżąca współpraca z Radą Partnerstwa oraz poszczególnymi urzędami gmin wchodzących w jego skład.

Pracą grupy roboczej kieruje **Koordynator Grupy Roboczej**, zakres jego zadań obejmuje:

- koordynowanie prac Grupy Roboczej;
- reprezentowanie Grupy Roboczej;
- zapewnienie współpracy pomiędzy członkami Grupy Roboczej;

- bieżącą współpracę z Przewodniczącym Rady Partnerstwa
- potwierdzanie przyjęcia roboczych wersji produktów i ich składników przez Grupę Roboczą;
- przygotowywanie dokumentów, raportów, analiz, planów działań, raportów i innej dokumentacji zarządczej.

Dodatkowym wsparciem dla Grupy Roboczej mogą być **eksperci** – specjaliści z danych dziedzin, którzy wspierali proces tworzenia strategii i będą angażowani w razie potrzeby, na etapie jej realizacji w celu rozwiązania konkretnych problemów i zadań. Eksperci to wybrane i zaproszone przez Radę Partnerstwa lub Grupę Roboczą osoby z jednostek podległych partnerom, przedstawiciele interesariuszy, eksperci zewnętrzni. Eksperci współpracują z Radą Partnerstwa i Grupą Roboczą. Zakres zadań ekspertów:

- praca zadaniowa nad wyznaczonym zagadnieniem, np. projektem, inwestycją, dokumentem strategicznym;
- przygotowanie propozycji rozwiązań;
- rekomendowanie realizacji zadania w wypracowany sposób;
- realizacja przyjętych zasad współpracy oraz zasad zarządzania strategią, w tym komunikacji wewnętrznej;
- bieżąca współpraca z pozostałymi organami Partnerstwa: Radą Partnerstwa oraz Grupą Roboczą.

Na etapie realizacji projektów partnerzy będą dokonywali indywidualnych ustaleń w zakresie zadań i zakresu odpowiedzialności partnerów, ich urzędów i pracowników zaangażowanych w poszczególne projekty.

Zaproponowana struktura organizacyjna składa się z przedstawicieli poszczególnych partnerów. Ich praca jest finansowana przez partnerów. W trakcie realizacji strategii i rozpoczęcia wdrażania projektów Partnerstwo rozważy powołanie biura/osoby odpowiedzialnej wyłącznie za nadzór nad realizacją Strategii.

W procesie strategicznym (przygotowanie i wdrażanie strategii) kluczową rolę odgrywa budowanie potencjału instytucjonalnego Partnerstwa oraz jego członków i interesariuszy. Partnerzy zakładają działania, których celem jest budowanie wiedzy, kompetencji i doświadczeń w tym zakresie poprzez: wymianę doświadczeń, wspólne warsztaty strategiczne, szkolenia dla pracowników, udział w sieciach wymiany doświadczeń (współpraca z innymi partnerstwami).

W celu zachowania transparentności wdrażania strategii, a przede wszystkim ułatwienia współpracy z interesariuszami – została uruchomiona strona internetowa

Partnerstwa oraz skrzynka mailowa (lider). Partnerzy będą publikowali informacje o działaniach Partnerstwa także na swoich stronach internetowych.

Zaplanowany system wdrażania i struktura organizacyjna Partnerstwa pozwolą na sprawny proces jej realizacji w każdym z wymiarów. W obszarze merytorycznym Rada Partnerstwa dba o koordynację, spójność celów i działań na poziomie lokalnym, regionalny i krajowym. W kontekście organizacyjnym – ustalone relacje i zasady współpracy pomiędzy partnerami są gwarantem sprawnego procesu decyzyjnego. Wymiar społeczny, wynikający z partycypacyjnego charakteru Strategii, realizowany jest poprzez otwartość, dialog i pełną transparentność i angażowanie partnerów gospodarczych, społecznych i mieszkańców.

6.1.3. Aktualizacja strategii

Monitoring, ewaluacja oraz partycypacja społeczna są niezbędnym elementem skutecznego zarządzania strategią terytorialną. Dodatkowo zmieniające się uwarunkowania (czynniki: globalne, europejskie, krajowe, regionalne, a przede wszystkim lokalne) zmuszają do zachowania elastyczności w zarządzaniu strategicznym. Monitoring i ewaluacja stanowią kluczowe narzędzia do weryfikacji wpływu tych uwarunkowań na zapisy strategii.

Jednym z instrumentów będzie przegląd i ewentualna aktualizacja zapisów „Strategii IIT Gmin Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego". W zależności od kontekstu formalnego i merytorycznego proces ten może przyjąć formę:

- aktualizacji strategicznej, gdzie zmiana dotyczy logiki interwencji strategicznej – misji i celów;
- aktualizacji operacyjnej, gdzie zmiana dotyczy listy projektów i/lub systemu wdrażania.

Założono, że w zależności od potrzeb (nie rzadziej niż raz na trzy lata), strategia będzie poddawana przeglądowi przez Grupę Roboczą, a jego wyniki będą przedstawione Radzie Partnerstwa. Przegląd obejmie ocenę poszczególnych elementów strategii z uwzględnieniem aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej, systemu finansowania, warunków formalnych i prawnych i innych determinant mających wpływ na jej realizację.

Na podstawie ustaleń w ramach przeglądu formułuje się wnioski będące podstawą do podjęcia decyzji strategicznej przez Radę Partnerstwa w zakresie utrzymania lub zmiany zapisów strategii.

6.2. Monitorowanie i ocena wdrażania

Strategia IIT stanowi narzędzie zarządzania rozwojem społeczno-gospodarczym do 2030 roku. Realizacja strategii ma na celu przede wszystkim promowanie partnerskiego modelu współpracy oraz realizację projektów, które będą zarówno odpowiedzią na potrzeby zgłaszane przez mieszkańców, jak i realizacją wyzwań stojących przed Partnerstwem. Narzędziami służącym do oceny zmian strategicznych, jak i efektywności procesu zarzadzania strategią są monitoring i ewaluacja.

System monitoringu i ewaluacji Strategii IIT ma kluczowe znaczenie w kontekście skuteczności realizacji interwencji publicznych i korzyści dla partnerów. Właściwy system monitoringu i ewaluacji stanowi podstawę do rozwoju trwałego forum współpracy między gminami oraz tworzy strukturę, po części sformalizowaną, w której powstają pozytywne relacje nieformalne. Taka struktura stanowić będzie w przyszłości bazę wiedzy i pamięci organizacyjnej determinującej dalszą współpracę i wspólny, zintegrowany rozwój gmin całego obszaru objętego strategią.

6.2.1. Monitorowanie procesu wdrażania Strategii

Monitoring to proces systematycznego zbierania, przetwarzania i analizowania informacji ilościowych i jakościowych na temat stanu realizacji strategii, którego celem jest uzyskanie informacji zwrotnych w zakresie: terminowości realizacji zadań i osiągania produktów oraz danych finansowych dotyczących projektów.

Dane z monitoringu będą podstawą do wprowadzania ewentualnych zmian w realizowanych projektach, a w szczególnych przypadkach także zmian zapisów strategii. Monitoring jako system ostrzegawczy stanowi element zarządzania ryzykami w procesie strategicznym, w szczególności w zakresie ich diagnozowania.

Za monitorowanie realizacji strategii odpowiada Koordynator Grupy Roboczej, który na bieżąco monitoruje realizację wskaźników we współpracy z Grupą Roboczą. Jednocześnie Grupa Robocza jest odpowiedzialna za zarządzanie ryzykiem, tj. identyfikację faktycznych i potencjalnych ryzyk, wraz z określaniem prawdopodobieństwa ich wystąpienia oraz ich potencjalnych następstw (istotności), a przede wszystkim mechanizmów minimalizacji zdiagnozowanych ryzyk. Podstawowe dane monitoringowe będą przedstawiane przez Grupę Roboczą Radzie Partnerstwa raz w roku.

Za monitoring poszczególnych projektów odpowiadają ich realizatorzy (wnioskodawcy/beneficjenci/użytkownicy), są oni zobowiązani do bieżącego informowania o stanie realizacji Koordynatora Grupy Roboczej. Grupa Robocza

będzie, w oparciu o dane od realizatorów, prowadzić stały, monitoring projektów i w zależności od potrzeb z własnej inicjatywy lub na prośbę Rady Partnerstwa przygotowywać odpowiednie dane.

Gminy dokonują corocznego przeglądu swoich działań, w ramach strategii, na etapie opracowywania „Raportu o stanie gminy" (do końca maja). Dane zgromadzone w tym procesie, w zakresie przedsięwzięć związanych z wdrażaniem strategii, będą jednym ze źródeł danych monitoringowych. Zakłada się, że dane te będą przedstawiane Radzie Partnerstwa w czerwcu.

W zakresie danych projektowych obejmą one: zaawansowanie finansowe, zaawansowanie rzeczowe, osiągnięte wskaźniki produktu i rezultatu (o ile są możliwe do oszacowania na danym etapie realizacji), dla zadań problematycznych – opis problemów i podjętych działań zaradczych, ewentualne rekomendacje, dla projektów jeszcze nie rozpoczętych – informacje o stanie ich przygotowania.

Zestawienie danych projektowych będzie także podstawą do przeglądu stanu realizacji strategii. Wnioski płynące z danych monitoringowych będą stanowiły podstawę do ewentualnej aktualizacji Strategii.

Dane monitoringowe będą publikowane na stronie internetowej Partnerstwa w celu ich upowszechnienia wśród interesariuszy.

6.2.2. Ocena (ewaluacja) stopnia osiągnięcia celów strategicznych

Ewaluacja to systematyczne badanie i ocena procesu wdrażania Strategii IIT zgodnie z wcześniej przyjętymi kryteriami w celu weryfikacji stopnia osiągnięcia celów strategicznych (rezultatów).

Założono, że w ramach realizacji strategii będą realizowane następujące procesy ewaluacyjne.

1. Ocena uprzednia (*ex-ante*) – po opracowaniu strategii, zostanie dokonana jej robocza ocena (dyskusja w ramach warsztatów grupy roboczej i rady partnerstwa) w zakresie: zgodności z prawem, kompletności, spójności wewnętrznej dokumentu, trafność obranych kierunków działań, zgodności z wewnętrznymi dokumentami strategicznymi, zgodności z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu.
2. Ocena bieżąca (*on-going*) – stanowiąca naturalny element zarządzania projektami oraz całą strategią – realizowana w formule przeglądów strategii i analizy danych z monitoringu. W razie potrzeby może ona przyjąć formę raportu okresowego (*mid-term*), np. po 3 latach wdrażania strategii.

3. Ocena końcowa (*ex-post*) – podsumowująca wdrożenie całej strategii lub grupy projektów – w zależności od potrzeb.

Przedmiotem oceny będzie przede wszystkim stopień osiągnięcia celów strategicznych, skuteczność osiągania rezultatów bezpośrednich, wpływ na rozwój gospodarczy, środowisko społeczno-gospodarcze oraz trwałość osiąganych rezultatów. W systemie oceny uwzględnione zostaną, co najmniej poniższe kryteria:

- trafność (odpowiedniość) – pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele odpowiadają realnym potrzebom i są zgodne ze zdiagnozowanymi wyzwaniami;
- wpływ – ocena skutków, jakie wywiera projekt w szerszym otoczeniu;
- efektywność – pozwala ocenić stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników;
- skuteczność – pozwala ocenić stopień realizacji zakładanych celów (czy osiągnięto to, co zaplanowano), skuteczność użytych metod, oraz wpływ czynników zewnętrznych na ostateczne efekty;
- użyteczność – faktyczna użyteczność i konsekwencje podjętych interwencji;
- trwałość – pozwala ocenić, czy pozytywne efekty projektu mogą trwać również po zakończeniu finansowania zewnętrznego, jak również, czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie.

Za ewaluację odpowiada Koordynator we współpracy z Grupą Roboczą. Dane i analizy ewaluacyjne będą przygotowywane przez Grupę Roboczą (zwłaszcza te bieżące) w przypadku zaistnienia takiej potrzeby możliwe jest zlecenia konkretnych analiz podmiotom zewnętrznym.

Kluczowym aktorem w analizach ewaluacyjnych będą interesariusze Partnerstwa. W ramach procesu ewaluacji zostaną zaangażowani mieszkańcy, ich opinie udzielone w badaniach ankietowych/wywiadach będą stanowiły materiał analityczny i pozwolą na ustalenie czy strategia osiągnęła zakładane rezultaty. Będą oni również informowani o wynikach ewaluacji poprzez upublicznienie raportów ewaluacyjnych na stronie internetowej Partnerstwa.

Wnioski płynące z raportów ewaluacyjnych będą stanowiły podstawę do ewentualnej aktualizacji Strategii.

Dane pozyskiwane poprzez monitoring, a szczególnie ewaluację stanowią podstawę do gromadzenia doświadczeń w procesie organizacyjnego uczenia się i budowania potencjału Partnerstwa, jego członków i interesariuszy.

7. Opis procesu zaangażowania partnerów społeczno-gospodarczych

Partnerzy mając świadomość, że partycypacja społeczna stanowi instrument warunkujący sukces wdrożenia strategii dokładają wszelkich starań, aby w proces strategiczny (zarówno na etapie przygotowania strategii, jak i jej wdrażania i ewaluacji) angażować interesariuszy.

Ze względu na misję Partnerstwa, kluczową grupę interesariuszy stanowią partnerzy gospodarczy. Kolejni to: partnerzy społeczni, partnerzy publiczni, podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie (organizacje pozarządowe), a także podmioty działające na rzecz ochrony środowiska i podmioty odpowiedzialne za promowanie włączenia społecznego, praw podstawowych, praw osób niepełnosprawnych oraz równości płci i niedyskryminacji. Wymienieni interesariusze będą angażowani w każdy z etapów przygotowania i realizacji strategii.

Proces włączania interesariuszy Partnerstwa Gmin Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego jako partnerów społeczno-gospodarczych wymaga otwartości i świadomej, długofalowej polityki samorządowców oraz pracowników gmin tworzących Partnerstwo w kształtowaniu postaw partycypacyjnych mieszkańców oraz podejmowania stałych działań zmierzających do wzmocnienia współpracy. Aspekt ten będzie jednym z obszarów rozwijania kompetencji Partnerstwa i budowania jego potencjału instytucjonalnego.

7.1. Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania strategii

Proces przygotowania strategii był prowadzony w formule partycypacyjnej. Wdrożono narzędzia mapowania interesariuszy, informowania ich oraz pozyskiwania od nich informacji (ankiety), a także zaangażowania w proces strategiczny (warsztaty, wywiady, konsultacje).

Na etapie diagnostycznym przeprowadzano m.in.:

- badanie opinii oraz planów życiowych młodzieży (czerwiec 2022 - 284 uczniów);

- badanie opinii mieszkańców obszaru Partnerstwa na temat warunków życia i dostępności usług publicznych (lipiec 2022 - 310 mieszkańców);
- badanie opinii przedsiębiorców (lipiec 2022 - 43 przedsiębiorców);
- badania samorządów w zakresie bilansu usług - indywidualne wywiady z wójtami i burmistrzami (wrzesień 2022).

Metodologia badań, opierała się na zaangażowaniu partnerów i lokalnych liderów, a formuła badania opinii publicznej zapewniła partycypację mieszkańców w procesie strategicznym. Otwartość członków Partnerstwa na udział interesariuszy w procesie opracowania strategii umożliwiła pozyskanie informacji oraz wykorzystanie w procesie strategicznym pomysłów, uwag i komentarzy pochodzących od różnych grup. Diagnoza w swojej końcowej wersji została poddana debacie publicznej.

W oparciu o wyniki diagnozy – (sprecyzowane potencjały i wyzwania) oraz ankietę przeprowadzoną wśród partnerów (listopad 2022) określono kluczowe obszary rozwojowe. Kolejnym krokiem było opracowanie ankiety skierowanej do interesariuszy Partnerstwa reprezentujących poszczególne sektory: publiczny, gospodarczy, społeczny, rolniczy, osoby uczące się (grudzień 2022/styczeń 2023 - 145 ankiet). Ankietowani wskazali priorytetowe typy projektów oraz własne pomysły projektowe. Grupa robocza w oparciu o diagnozę i badanie ankietowe ustaliła kluczowe cele strategiczne i kierunki działań.

W oparciu o wyniki ankiet przeprowadzono warsztaty z udziałem przedstawicieli Partnerstwa oraz interesariuszy (luty 2023 ponad – ponad 30 uczestników). W trakcie warsztatów zdiagnozowano pomysły projektowe w obszarze transformacji energetycznej oraz w obszarze rozwoju gospodarczego. W cyklu kolejnych warsztatów Grupy Roboczej spotkania na żywo oraz spotkania on-line (luty i marzec 2023) opracowano projekty fiszek dla kluczowych projektów.

Ze względu na misję Partnerstwa – zrównoważony rozwój gospodarczy – do bezpośrednich prac grupy roboczej zaproszono przedstawicieli Biłgorajskiej Agencji Rozwoju Regionalnego S.A. aby zapewnić w pracach nad strategią perspektywę Instytucji Otoczenia Biznesu.

Finalny projekt strategii został poddany konsultacjom społecznym w maju 2023. Partnerzy zamieścili dokument na swoich stronach internetowych wraz z informacją o możliwości zgłaszania uwag. Projekt strategii został przedstawiony radnym z poszczególnych samorządów, którzy mogli się do niego odnieść zgłaszając swoje uwagi. Dodatkowo przesłano informację o konsultacjach do kluczowych interesariuszy z terenu Partnerstwa, w tym do uczestników warsztatów strategicznych. Władze samorządowe w okresie konsultacji prezentowały założenia strategii oraz sam dokument w trakcie spotkań roboczych.

W ramach procesu konsultacji przeprowadzono warsztaty - Grupa Robocza, Rada Partnerstwa i zaproszeni interesariusze, gdzie zaprezentowano strategię i w trakcie dyskusji zgromadzono uwagi i komentarze dotyczące jej treści. W ramach podsumowania procesu konsultacji dokonano przeglądu uwag i zredagowano dokument strategii.

W okresie lipiec – grudzień 2023 przeprowadzono seminaria tematyczne (wsparcie przedsiębiorczości – rola jst oraz transformacja energetyczna) z udziałem przedsiębiorców, które pośrednio promowały strategię i projekty. W ramach budowania potencjału instytucjonalnego partnerstwa, koniecznego do wdrażania projektów - przedstawiciele partnerski samorządów (po 4-5 osób z każdej gminy) wzięli udział w warsztatach dotyczących zarządzania projektami UE oraz kompetencji miękkich.

Przedstawiciele partnerstwa brali także udział w forach wymiany doświadczeń oraz wizycie studyjnej – tematyka transformacji energetycznej. Pozyskana wiedza i informacje zwrotne od interesariuszy pozwoliły na dopracowanie koncepcji projektowych w postaci fiszek, które zostały wstępnie skonsultowane z IZ FEL 2021-20217.

Z uwagi na konieczność przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko Strategii IIT, w dniach od 15 marca 2024 roku do 4 kwietnia 2024 r. gminy tworzące Partnerstwo przeprowadziły konsultacje społeczne Prognozy oddziaływania na środowisko wraz z dokumentem Strategii. W procesie konsultacji wpłynęły 4 uwagi, jedna z nich została uwzględniona. Żadna z uwag nie dotyczyła aspektu środowiskowego, odnosiły się one do wniosków z diagnozy.

7.2. Partycypacja społeczna na etapie realizacji strategii

Partycypacja na etapie realizacji strategii będzie miała dwojaki charakter:

- po pierwsze, będzie dotyczyć poszczególnych projektów (grupy docelowe, partnerzy społeczni, gospodarczy, instytucjonalni i mieszkańcy – analiza zgodnie z matrycą RACI) za działania te odpowiadać będą podmioty zarządzające projektami;
- po drugie, partycypacja będzie częścią procesu zarządzania strategią. Dane monitoringowe i ewaluacyjne, wyniki przeglądów strategii będą prezentowane i konsultowane z interesariuszami Partnerstwa.

W działaniach strategii przewidziano wzmocnienie współpracy z przedsiębiorcami, np. poprzez Radę Gospodarczą.

Wdrażanie strategii to doświadczenie w budowaniu potencjału członków Partnerstwa i jego interesariuszy. W procesie realizacji strategii założono działania komunikacyjne oraz szkoleniowe skierowane do członków Partnerstwa oraz do jego interesariuszy.

7.3. Partycypacja społeczna na etapie oceny efektów strategii

Oceniając stopień realizacji rezultatów prowadzone będą badania opinii publicznej, wywiady fokusowe, a przede wszystkim robocze kontakty samorządowców z partnerami społeczno-gospodarczymi. Jednym celem tych działań będzie pozyskanie od interesariuszy informacji pozwalających ocenić stopień realizacji rezultatów strategii oraz jej długookresowego oddziaływania. Drugi cel to informowanie Interesariuszy o postępach wdrażania i możliwość ich czynnego udziału w procesie strategicznym. Zakłada się udział interesariuszy, w roboczej formule, w okresowych przeglądach strategii.

W ramach oceny efektów strategii zakłada się również ocenę przyjętych narzędzi partycypacji przeprowadzana jako odpowiedź na zidentyfikowane potrzeby.

Wszelkie dokumenty w procesie diagnostycznym zostały opracowane zgodnie ze standardami dostępności.

Partnerstwo prowadzi podstronę internetową, na której udostępnia wszelkie dokumenty tworzone w procesie strategicznym (transparentność działań) oraz umożliwia zgłaszanie uwag i pomysłów w ramach ich konsultacji.

8. Źródła finansowania

Strategia IIT Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego" koncentruje się na identyfikacji wspólnych potencjałów i wyzwań oraz wymianie doświadczeń pomiędzy podmiotami uczestniczącymi w procesie planowania przedsięwzięć na określonym obszarze. Silnie ukierunkowuje na wspólne przedsięwzięcia ponadgminne oraz na efekt współpracy poprzez uczenie się i wymianę doświadczeń pomiędzy podmiotami je realizującymi. Dlatego też system finansowania celów strategicznych opiera się na montażu różnych środków finansowych.

Źródłem finansowania projektów wskazanych w Strategii jest Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027.

Szerzej zakrojone cele strategiczne obejmują także kierunki działań i wynikające z nich typy projektów (wykraczające poza projekty literalnie wskazane w strategii), które mogą być finansowane ze zróżnicowanych źródeł, obejmujących m.in.:

- środki własne jednostek samorządu terytorialnego wchodzących w skład Partnerstwa,
- budżet Państwa,
- środki funduszy celowych, np. z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- fundusze celowe i innych środków publicznych,
- środki z funduszy Unii Europejskiej oraz innych państw lub organizacji i instytucji,
- wkład prywatny, w tym środki wnoszone w formie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP),
- pożyczki i kredyty oraz inne zwrotne instrumenty finansowe.

8.1. Potencjalne źródła finasowania działań

Kluczowym źródłem finansowania kierunków działań i wynikających z nich projektów jest Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027. Partnerstwo i jego członkowie będą ubiegać się o wsparcie finansowe dla projektów wskazanych w strategii z FEL 2021-2027. Podkreślić jednak należy, że cele ze

względu na swój kompleksowy charakter oraz szeroko zakrojone kierunki działań mogą być finansowane także z innych źródeł. Poniższa tabela obrazuje najważniejsze z nich. Dodatkowo w zakresie części kierunków działań (np. energooszczędność) partnerzy rozważają wykorzystanie zwrotnych (i/lub częściowo zwrotnych) instrumentów finansowych.

Tabela 28. Potencjalne źródła finansowania Strategii w układzie celów strategicznych

Cele strategiczne Strategii	Źródła dofinansowania
1. Efektywne partnerstwo korzystające z synergii potencjałów i działań	• Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 • Środki własne jst, środki sektora prywatnego
2. Dostępna zielona i tania energia jako katalizator rozwoju gospodarczego	• Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 • Środki własne jst, środki sektora prywatnego, Partnerstwo Publiczno-Prywatne • Programy nastawione na wsparcie produkcji OZE i transformacji energetycznej • Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 • Program Fundusze Europejskie Infrastrukturę Klimat i Środowisko 2021-2027
3. Silna gospodarka wykorzystująca lokalne potencjały	• Program Fundusze Europejskie dla Lubelskiego 2021-2027 • Środki własne jst, środki sektora prywatnego • Programy nastawione na wsparcie rozwoju przedsiębiorstw • Lokalne Strategie Rozwoju (PS WPR) • Program Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej 2021-2027 • Program Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027

Źródło: Opracowanie własne

8.2. Ramy finansowe realizacji projektów przez Partnerstwo

Zaplanowane w ramach niniejszej strategii projekty wymagają zapewnienia finansowania w zakresie wkładu własnego oraz utrzymania przez beneficjentów bieżącej płynności finansowej. Dokonując analizy potencjału samorządów w tym zakresie bazowano na ocenie następujących wartości: zdolność do spłaty i obsługi nowych zobowiązań, poziom wydatków majątkowych (z wyłączeniem wydatków, które zostały zaplanowane w wieloletnich prognozach finansowych, jako wydatki wieloletnie, tj. ujmowanych w załączniku przedsięwzięć do WPF) oraz poziom nadwyżki operacyjnej netto.

Tabela 29. Ramowa analiza możliwości sfinansowania projktów opisanych w Strategii IIT

JST	Wyszczególnienie	Wartości skumulowane	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Miasto Biłgoraj	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	**63 306 269,45**	11 657 736,45	9 556 334,32	6 681 937,70	2 902 659,21	4 171 453,99	7 035 222,14	8 788 307,03	12 512 618,61
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	**175 168 821,00**	38 730 000,00	0,00	10 801 177,00	17 742 136,00	23 672 067,00	24 212 972,00	27 868 412,00	32 142 057,00
	Wynik operacyjny netto	**102 059 621,00**	-5 929 200,00	3 050 000,00	7 301 177,00	12 742 136,00	15 672 067,00	19 212 972,00	22 868 412,00	27 142 057,00
Gmina Biłgoraj	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	**19 075 735,00**	4 107 430,00	304 755,00	11 640,00	573 810,00	956 300,00	2 034 450,00	3 186 600,00	7 900 750,00
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	**77 161 822,46**	5 439 606,01	284 005,54	752 000,00	186 210,91	14 500 000,00	17 500 000,00	18 500 000,00	20 000 000,00
	Wynik operacyjny netto	**56 252 143,01**	-1 877 856,99	1 320 000,00	5 610 000,00	7 500 000,00	8 500 000,00	11 200 000,00	11 500 000,00	12 500 000,00
Gmina Frampol	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	**9 189 225,76**	1 971 539,76	1 429 615,00	934 192,00	1 321 599,00	1 145 950,00	1 033 680,00	796 500,00	556 150,00
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	**32 686 870,00**	21 786 870,00	1 900 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00	1 500 000,00
	Wynik operacyjny netto	**3 749 886,00**	-150 114,00	900 000,00	500 000,00	500 000,00	500 000,00	500 000,00	500 000,00	500 000,00
Gmina Księżpol	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	**13 077 309,44**	4 539 668,04	1 550 816,72	1 491 375,96	2 942 845,43	2 552 603,29			
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	**9 763 935,74**	3 830 362,74	680 395,00	2 327 845,00	1 455 333,00	1 470 000,00			
	Wynik operacyjny netto	**6 675 328,74**	-92 244,26	1 614 395,00	2 227 845,00	1 455 333,00	1 470 000,00			
Gmina Tarnogród	Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu	**9 069 590,93**	2 095 264,32	1 771 117,88	1 480 718,74	1 283 892,46	818 574,68	727 474,99	892 547,86	
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	**38 366 727,52**	0,00	7 004 104,67	6 893 798,00	7 084 822,85	7 486 051,00	8 122 649,00	1 775 302,00	
	Wynik operacyjny netto	**380 720,60**	-807 846,92	-381 336,33	-334 419,00	-250 969,15	-36 740,00	416 730,00	1 775 302,00	
Razem	**Zdolność do spłaty i obsługi nowego długu**	**113 718 130,58**	**24 371 638,57**	**14 612 638,92**	**10 599 864,40**	**9 024 806,10**	**9 644 881,96**	**10 830 827,13**	**13 663 954,89**	**20 969 518,61**
	Kwota niepodzielonych wydatków majątkowych	**333 148 176,72**	**69 786 838,75**	**9 868 505,21**	**22 274 820,00**	**27 968 502,76**	**48 628 118,00**	**51 335 621,00**	**49 643 714,00**	**53 642 057,00**
	Wynik operacyjny netto	**169 117 699,35**	**-8 857 262,17**	**6 503 058,67**	**15 304 603,00**	**21 946 499,85**	**26 105 327,00**	**31 329 702,00**	**36 643 714,00**	**40 142 057,00**

Źródło: Opracowanie własne na podstawie projektów WPF na 2022 r., Ministerstwo Finansów, https://www.gov.pl/web/finanse/wieloletnia-prognoza-finansowa

Zaprezentowane powyżej dane pozwalają na pozytywną ocenę zdolności Partnerstwa oraz jego poszczególnych członków do realizacji przewidzianych w strategii projektów. Sumaryczne wartości obrazujące zdolność do spłaty i obsługi nowych zobowiązań, poziom wydatków majątkowych i poziom nadwyżki operacyjnej netto potwierdzają, że Partnerstwo może zapewnić wkład własny do planowych projektów i kwoty te nie obciążą znacząco budżetów samorządowych.

8.3. Inne formuły finansowania rozwoju OZE

Partnerstwo przywiązuję szczególną wagę do budowy swojej przewagi konkurencyjnej w oparciu o tanią, zieloną energię. Jako komplementarna ścieżka wsparcia analizowana jest także formuła Partnerstwa Publiczno-Prywatnego.

Celem Przedsięwzięcia jest zaspokojenie z OZE, w 15-20 letniej perspektywie całkowitego zapotrzebowania na energię elektryczną gmin działających w ramach Partnerstwa w zakresie własnych obiektów (m.in. budynki, oświetlenie ulic) oraz możliwość sprzedaży energii przedsiębiorcom zlokalizowanym na terenie Partnerstwa. Przedsięwzięcie powinno zakładać montaż paneli fotowoltaicznych o łącznej mocy do 10 MW wraz z wymaganą infrastrukturą (docelowo możliwość dywersyfikacji źródeł (biogazownia, wiatraki). Podejmowane działania powinny przebiegać w następującej sekwencji: prace projektowe, roboty budowlano-montażowe, zarządzanie i utrzymanie infrastruktury OZE, wytwarzanie energii, obrót energią elektryczną, w tym: wykorzystanie na potrzeby własne oraz sprzedaż nadwyżki.

Modele organizacyjne i prawne

Zgodnie z art. 7 ust. 1 pkt 3 USG do zadań własnych gminy należą sprawy zaopatrzenia w energię elektryczną. Zgodnie z art. 18 ust. 1 pkt 1 UPE, do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną należy planowanie i organizacji zaopatrzenia w energię elektryczną. W ramach planowania i organizacji zaopatrzenia w energię elektryczną Gmina może podejmować działania inwestycyjne w kierunku wytwarzania energii elektrycznej z OZE z przeznaczeniem na własne potrzeby oraz zależnych od Gminy instytucji użyteczności publicznej, jak również na oświetlenie uliczne. Działalność Gminy w zakresie budowy farmy fotowoltaicznej musi być realizowana zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku braku takiego planu - z kierunkami rozwoju gminy zawartymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz z odpowiednim programem ochrony powietrza. Zasadność podjęcia się przez Gminę budowy farmy fotowoltaicznej

powinna wynikać z planu zaopatrzenia Gminy w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, uchwalonego przez radę Gminy zgodnie z art. 20 ust. 4 UPE.

Wytwarzanie energii elektrycznej z OZE na własne potrzeby oraz oświetlenia ulicznego, jako przejaw gospodarki komunalnej, Gmina może wykonywać w formie samorządowego zakładu budżetowego (art. 2, 6 i 7 UGK). Wytwarzanie energii elektrycznej z OZE w zakresie wykraczającym poza potrzeby własne Gminy, w szczególności celem wprowadzenia tej energii do sieci dystrybucyjnej celem jest sprzedaży podmiotom trzecim, wykracza poza sferę użyteczności publicznej.

Gmina może utworzyć spółkę akcyjną lub z ograniczoną odpowiedzialnością prowadzącą działalność polegającą na wytwarzaniu energii elektrycznej z OZE w zakresie wykraczającym poza potrzeby własne Gminy, spółka taka będzie „ważna dla rozwoju gminy" w rozumieniu art. 10 ust. 3 UGK.

W praktyce nie ma możliwości wdrożenia Przedsięwzięcia przez jednostkę budżetową lub samorządowy zakład budżetowy, wymaga to samodzielnego finansowania inwestycji przez Gminę i zazwyczaj nie jest możliwe ze względu na wykluczenie możliwości wytwarzania energii elektrycznej z OZE w zakresie przekraczającym zapotrzebowanie własne Gminy, co powinno skłaniać Gminy Partnerstwa do realizacji Przedsięwzięcia za pośrednictwem spółki komunalnej oraz wspólnie z innym podmiotem, w szczególności: w modelu koncesji lub w modelu spółki PPP.

Model z wykorzystaniem spółki komunalnej pozwala na realizację Przedsięwzięcia w pełnym zakresie i osiągnięcie przez Gminę wymiernych korzyści (m.in. w postaci przychodów z rynku energii). Podstawowym ograniczeniem tego modelu jest potencjalny problem z możliwością zawarcia umowy kompleksowej pomiędzy Gminą, a spółką komunalną. Charakter działalności spółki komunalnej może bowiem determinować konieczność wyboru sprzedawcy energii elektrycznej w konkurencyjnym postępowaniu zamówieniowym. Spółka powinna również posiadać wystarczające kompetencje do zarządzania i utrzymania infrastruktury energetycznej oraz świadczenia związanych z tym profesjonalnych usług. Przed powierzeniem zadania spółce zależnej Gmina powinna rozważyć, czy spółka będzie dysponować wystarczającymi kompetencjami i zasobami.

Model koncesji na roboty budowlane wprost wpisuje się w założenia Przedsięwzięcia, przewidującego budowę i eksploatację instalacji PV/Innego źródła OZE, a przychody generowane przez koncesjonariusza pozwolą z nawiązką sfinansować koszty budowy instalacji. Model koncesji nie będzie mógł korzystać z pewnych dobrodziejstw prawnych przewidzianych dla PPP, choćby w ramach UGN (prawo do nieodpłatnego przekazania nieruchomości partnerowi prywatnemu, brak

obowiązku odrębnego przetargu na zbycie nieruchomości partnerowi prywatnemu, możliwość udzielenia bonifikaty od ceny nieruchomości sprzedawanej partnerowi prywatnemu). Ponadto, w modelu koncesji nie ma prawnej możliwości udziału Gminy w zyskach koncesjonariusza ze sprzedaży energii elektrycznej z OZE do sieci.

Model Spółki PPP umożliwia kompleksową realizację Przedsięwzięcia w całym cyklu życia projektu. Model ten angażuje Spółkę PPP, począwszy od zaprojektowania, wykonania i sfinansowania robót budowlanych, aż po świadczenie usług utrzymania, zarządzania instalacją PV, obrót i sprzedaż energii elektrycznej przez okres określony w Umowie o PPP (np. 15 lat). Dodatkowo model Spółki PPP umożliwia przeniesienie części ryzyk związanych z realizacją Przedsięwzięcia na podmiot prywatny (w szczególności ryzyka budowy, zapewnienia finansowania, zapewnienia dostępności infrastruktury na określonym poziomie oraz popytu alokowane będą po stronie Spółki PPP.

W modelu PPP całość nakładów inwestycyjnych ciążyć będzie na Spółce PPP, podczas gdy samodzielna realizacja lub za pośrednictwem spółki komunalnej obciążałaby nakładami inwestycyjnymi Gminę lub spółkę komunalną (czy de facto jej właściciela – Gminę).

Model PPP odpowiada naturalnemu w procesach gospodarczych działaniu wspólników, polegającemu na tworzeniu spółki do realizacji Przedsięwzięcia. Poprzez uprawnienia udziałowe Gmina będzie mogła czerpać dywidendę z zysku Spółki PPP ze sprzedaży energii elektrycznej do sieci, ewentualnie pobierać określony czynsz, który będzie rodzajem wynagrodzenia za udostępnienie lokalizacji umożliwiającej generowanie energii w skali przewyższającej zapotrzebowanie Gminy. Spółka PPP z udziałem Gminy umożliwi zwiększoną kontrolę nad realizacją Przedsięwzięcia przez partnera prywatnego – zarówno poprzez zapisy Umowy o PPP, jak i uprawnienia Gminy jako wspólnika, zabezpieczone dodatkowo zapisami UPPP (art. 15 – wymóg jednomyślności wspólników dla określonych decyzji, art. 16 – prawo pierwokupu udziałów partnera prywatnego). Wdrożenie modelu PPP ma dodatkowe korzyści związane z zakończeniem realizacji Przedsięwzięcia - po zakończeniu okresu realizacji Gmina nabędzie udziały partnera prywatnego w Spółce PPP (lub będą one podlegały umorzeniu), dzięki czemu zachowane zostanie władztwo Gminy nad majątkiem zaangażowanym w realizację Przedsięwzięcia, a także możliwe będzie wykorzystanie dysponującej odpowiednimi koncesjami Spółki PPP do dalszej aktywności na lokalnym rynku energii pochodzącej z OZE.

Wybór Partnera prywatnego

Stosownie do art. 4 ust. 1 UPPP do wyboru partnera prywatnego i Umowy o PPP, w zakresie nieuregulowanym w UPPP, zastosowanie znajdzie UPZP. Decyzją

ustawodawcy UPZP stanowi podstawowy tryb wyboru partnera prywatnego. Efektywnym trybem postępowania na wybór partnera prywatnego do realizacji Przedsięwzięcia jest dialog konkurencyjny - jeden z trybów etapowych uregulowanych w przepisach UPPP, w którym, po publicznym ogłoszeniu o zamówieniu, zamawiający (podmiot publiczny) prowadzi z wybranymi przez siebie wykonawcami (partnerami prywatnymi) dialog dotyczący zaproponowanych przez nich rozwiązań (prawno-organizacyjnych, finansowo-ekonomicznych, technicznych), a następnie zaprasza ich do składania ofert.

Aktualne przepisy UPPP przewidują dwa warianty współpracy w ramach Spółki PPP:

- utworzenie przez strony Umowy o PPP spółki celowej z udziałem zarówno partnera prywatnego, jak i podmiotu publicznego (względnie także innych podmiotów, np. inwestorów kapitałowych);
- nabycie przez partnera prywatnego udziałów albo akcji spółki z udziałem podmiotu publicznego poprzez objęcie udziałów w podwyższonym kapitale zakładowym albo akcji (art. 14 ust. 1a UPPP).

Zakres zadań Partnera prywatnego

Po wyłonieniu partnera prywatnego i zawarciu Umowy o PPP strony mogą zawiązać Spółkę PPP (sp. z o.o.), która pełniłaby rolę instrumentu realizacji Przedsięwzięcia. Większość udziałów (np. 51 %) w Spółce PPP obejmie partner prywatny. Pozostałe (np. 49 %) udziałów obejmie Gmina, przez co Spółka PPP nie będzie musiała stosować UPZP do wyboru wykonawców robót budowlanych, dostaw i usług. Relacje kontraktowe obejmowałby umowę o PPP oraz umowy wzajemne zawarte przez Gminę ze Spółką PPP (m.in. umowę kompleksową) oraz umowy wzajemne partnera prywatnego ze Spółką PPP.

Spółka PPP będzie odpowiedzialna m.in. za cały proces projektowo-budowalny, sfinansowanie tego procesu, za uruchomienie elektrowni PV, zawarcie stosownych umów dystrybucyjnych, ustanowienie sprzedawcy-kupującego oraz ustanowenie podmiotu odpowiedzialnego za bilansowanie tam, gdzie będzie to wymagane. Spółka PPP będzie pełniła funkcję sprzedawcy energii elektrycznej, sprzedawcy-kupującego oraz podmiotu odpowiedzialnego za bilansowanie handlowe dla wszystkich punktów poboru energii elektrycznej Gminy.

Wynagrodzeniem partnera prywatnego będzie dywidenda z zysku Spółki PPP pochodząca ze sprzedaży energii elektrycznej/ewentualnie czynsz dzierżawny za tereny Gminy eksploatowane w ramach umowy przez Spółkę. Udział partnera prywatnego w zyskach Spółki PPP będzie pochodną udziałów partnera prywatnego

w Spółce PPP. Partner prywatny nie będzie uzyskiwał żadnego odrębnego wynagrodzenia od Gminy.

Gmina również będzie miała prawo do proporcjonalnej dywidendy z zysku Spółki PPP. Po zakończeniu okresu obowiązywania Umowy o PPP, najpóźniej w terminie roku od tej daty, partner prywatny zbędzie na rzecz Gminy udziały w Spółce PPP albo udziały te podlegać będą umorzeniu.

W przypadku podziału ryzyk wykazano, że ryzyka związane z przygotowaniem Projektu co do zasady w całości leżeć będą po stronie publicznej - strona publiczna jest inicjatorem oraz pomysłodawcą przedsięwzięcia. Od momentu podpisania Umowy o PPP oraz zawiązania Spółki PPP, znacząca większość ryzyk związanych z realizacją Przedsięwzięcia będą obciążać Spółkę PPP – w zakresie ryzyk budowy, dostępności oraz popytu.

Opisana forma realizacji nie wyklucza możliwości pozyskania finansowania zewnętrznego dla Przedsięwzięcia w tak zwanym modelu hybrydowym PPP – co zakłada jednak konsultacje z instytucją zarządzającą programem regionalnym (FEM), który miałby współfinansować przedsięwzięcie.

Dodatkowo przy zastosowaniu formuły PPP istnieje możliwość objęcie przedsięwzięcia wsparciem doradczym przez Departament Partnerstwa Publiczno-Prywatnego w Ministerstwie Funduszy i Polityki Regionalnej.

Spis rysunków

Ryc. 1. Obszar partnerstwa i jego otoczenie – podział administracyjny 10
Ryc. 2. Obszary aktywności Partnerstwa 31
Ryc. 3. MOF Biłgoraj na tle Obszaru Strategicznej Interwencji Roztocza 47
Ryc. 4. Typologia obszarów problemowych 48
Ryc. 5. Obszary problemowe wg kategorii społeczne, ekonomiczne, społeczno-ekonomiczne 49
Ryc. 6. Struktura organizacyjna Partnerstwa „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla Rozwoju Gospodarczego” 78
Ryc. 7. Poziomy zarządzania w strukturze organizacyjnej 78

Spis tabel

Tabela 1. Macierz SWOT – kluczowe czynniki 24
Tabela 2. Integracja celów strategicznych 34
Tabela 3. Powiązanie celów strategicznych z celami szczegółowymi FEL 41
Tabela 4. Kluczowe produkty i rezultaty strategiczne – wskaźniki 43
Tabela 5. Zbiorcza lista projektów Strategii IIT Partnerstwa „Gmin Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego” w układzie celów strategicznych 54
Tabela 6. Fiszka projektu Rozwój Partnerstwa w oparciu o technologie cyfrowe 56
Tabela 7. Fiszka projektu Klaster energetyczny – kooperacja energetyczna na poziomie Partnerstwa 57
Tabela 8. Fiszka projektu Spółdzielnia energetyczna – kooperacja energetyczna na poziomie Partnerstwa 58
Tabela 9. Fiszka projektu Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Miasto Biłgoraj . 59
Tabela 10. Fiszka projektu Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Biłgoraj 60
Tabela 11. Fiszka projektu Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Księżpol61
Tabela 12. Fiszka projektu Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Tarnogród 61
Tabela 13. Fiszka projektu Inteligentne oświetlenie przestrzeni publicznej – Gmina Frampol 62

Tabela 14. Fiszka projektu Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Miasto Biłgoraj 62
Tabela 15. Fiszka projektu Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Księżpol 63
Tabela 16. Fiszka projektu Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Tarnogród 64
Tabela 17. Fiszka projektu Modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej – Gmina Frampol 65
Tabela 18. Fiszka projektu Modernizacja systemu ciepłowniczego w Biłgoraju 66
Tabela 19. Fiszka projektu „Energ-etyczni" mieszkańcy i zielono-niebieska infrastruktura 66
Tabela 20. Fiszka projektu Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Miasto Biłgoraj 68
Tabela 21. Fiszka projektu Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Biłgoraj 68
Tabela 22. Fiszka projektu Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Księżpol 69
Tabela 23. Fiszka projektu Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Tarnogród 70
Tabela 24. Fiszka projektu Gminy jako strefy aktywności gospodarczej – Gmina Frampol 70
Tabela 25. Fiszka projektu Promocja postaw przedsiębiorczych 71
Tabela 26. Fiszka projektu Szlaki rowerowe jako element produktu turystycznego 71
Tabela 27. Wiązki projektów (wewnętrzne powiązania pomiędzy projektami) 72
Tabela 28. Potencjalne źródła finansowania Strategii w układzie celów strategicznych 90
Tabela 29. Ramowa analiza możliwości sfinansowania projktów opisanych w Strategii IIT 91

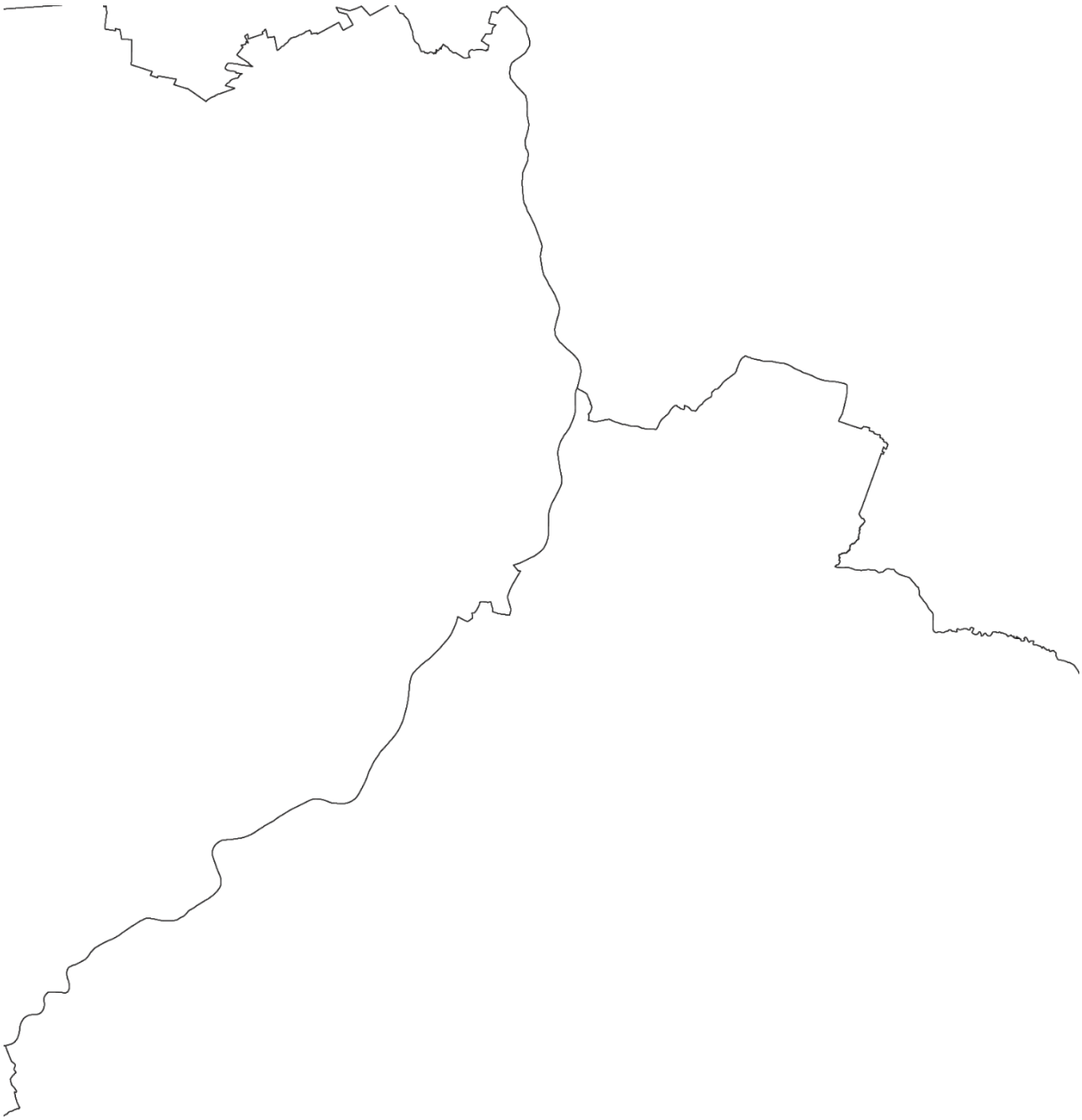

Uzasadnienie

Inny Instrument Terytorialny dla Partnerstw JST z krajowych Obszarów Strategicznej Interwencji jest instrumentem rozwoju terytorialnego, o którym mowa w art. 28–29 rozporządzenia ogólnego oraz w art. 9 i art. 11 rozporządzenia EFRR i Funduszu Spójności. Skierowany jest do wszystkich typów obszarów, które zostały wskazane w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 jako OSI o znaczeniu krajowym. Istotą IIT realizowanego w formule współpracy JST w perspektywie finansowej na lata 2021-2027 jest: wspieranie innych niż Związki ZIT obszarów połączonych relacjami funkcjonalnymi oraz realizacja przedsięwzięć przyczyniających się do rozwiązywania wspólnych problemów i skoordynowanego zaspokajania potrzeb obszaru funkcjonalnego innego niż MOF.

Partnerstwo „Gminy Powiatu Biłgorajskiego dla rozwoju gospodarczego" tworzy 5 jednostek samorządu terytorialnego: Gmina Miasto Biłgoraj, Gmina Frampol, Gmina Biłgoraj, Gmina Księżpol i Gmina Tarnogród. Celem Partnerstwa jest współpraca na rzecz wzmocnienia potencjału obszaru ww. gmin, zawłaszcza w obszarze gospodarczym i energetycznym. Warunkami koniecznymi do korzystania z Innych Instrumentów Terytorialnych są: zawarcie porozumienia, powołanie związku lub stowarzyszenia do pełnienia funkcji związku IIT na obszarze funkcjonalnym oraz opracowanie Strategii terytorialnej IIT, która po uchwaleniu przez Rady Gmin tworzących Partnerstwo podlegała będzie ocenie Instytucji Zarządzającej Programem Operacyjnym pod kątem możliwości finansowania zawartych w strategii przedsięwzięć ze środków tego Programu. Podjęcie uchwały jest więc uzasadnione.